

**Wunlumbolo pe kagala sɛwɛ
shyɛn woo ɲa pe yinri
KURONIKI
Sɛwɛ wi nawa sɛnrɛ**

Kuroniki sɛwɛ shyɛn woo wi yɛn na para na kee yɛgɛ Izirayɛli tara sɛnlɛrɛ to ni, to nda ti peli wa Kuroniki sɛwɛ koŋgbanna wi ni we. Kagala ɲegele ke yɛn wa wunlumbolo sɛwɛ koŋgbanna naa shyɛn woo wi ni koro lɛgɛrɛ Kuroniki sɛwɛ shyɛn woo wi yɛn na sɔngɔɔ na yuun naa. Ɛɛn fɔ, sɛwɛ wila yɔnlɔgɔ ma kan Zhufuye mbele paa yiri wa kulowo pi ni, ma sɔngɔɔ wa Zheruzalemu ca poro yeri, ki kala na wi sɛnrɛ ti gbɔwɔ yɛn na para Zhuda tara wunluwɔ po wogo na.

Kuroniki sɛwɛ shyɛn woo wi sɛnrɛ tigi peli Salomɔ wi wunluwɔ po na fɔ ma saa gbɔn wi kunwɔ pi na (1-9). Salomɔ wo pe naga wa wi ni, paa yɛgɛ ɲga na wunluwɔ daga mbe pye. Wila sherigo gbogɔ kan wa Zheruzalemu ca, ma ti a paa Yɛnɲɛle li gbogo wa ki laga ki ni.

Wa sɛwɛ wi kɔnsaga shyɛn wogo ki ni (10-36), cɛngɛle ɲegele kaa pye wa tara ti yɔnlɔparawa kamɛɲgɛ kee yeri kaa yiri ma je, a wunluwɔ pi kɔn shyɛn. Izirayɛli tara wunluwɔ po la pye wa tara ti yɔnlɔparawa kamɛɲgɛ kee yeri, Zhuda tara wunluwɔ po la pye wa tara ti yɔnlɔparawa kalige kee yeri. Izirayɛli tara wunluwɔ woolo paa pungo le Yawe Yɛnɲɛle li ni. Kì pye ma, pe woro na para poro sɛnrɛ na naa. Ma si yala

pè para Zhuda tara wunluwo kagala ke senre na ma ke wo ke yee ni. Ezekiyasi naa Zhoziyasi paa pye leele mbele paa taga Yawe Yenhele li na, na leele pe yee sinni, a paa Yenhele li gbogo. Wa sewe wi kosaga yeri, paa Zheruzalemu ca ki tongo, ma Zhuda tara woolo pe koli ma kari pe ni kulowo; ko la pye, a yele cenme kangurugo naa nafa tijere ma yiri kogoloni (586) toro na Zhezu wi fa se. Konaa ki ni fuun, jigi tagasaga jenri la koro bere. Wa senre ti kosaga, a wunlunana Sirusi wi sigi yo maga naga fo Zhuda tara woolo pe mbe ya songoro mbe kari wa Zheruzalemu ca. Wo wila Babiloni tara ti sho mari ta; kila pye, a yele cenme kangurugo naa nafa ma yiri ke ma yiri koljere (539) toro na Zhezu wi fa se.

Sewe wi yen ma koono yee nga na

Salomo wi wunluwo sanga 1-10

Salomo wi wunluwo pi lesaga 1.1-17

Wunlunana Salomo wila sherigo gbogo ki kan 2.1-7.10

Wunlunana Salomo wi wunluwo pi koyee senre 7.11-9.31

Zhuda tara wunlumbolo pe kagala 10-36

Izirayeli tara ti yonloparawa kamenge kee wunluwo pila yiri ma je 10.1-19

Zhuda tara wunlumbolo pe kapyegele ma tagala pe yee na 11.1-36.10

Zhuda tara wunluwo pi kowa 36.11-21

Sirusi wila Zhufuye pe yaga pe songoro ma kari pe tara 36.22-23

SALOMO WI WUNLUWO SANGA

*Wunlunana Salomɔ
wila Yenɲele li yenri tijinliwe ni,
mbe ya mbaa wi woolo
pe yege sinni*

(1 Wunlu 3.1-15)

¹ Davidi wi pinambyɔ Salomɔ wi wunluwɔ pila yeresaga ta. Yawe Yenɲele, wi Yenɲele le, laa pye wi ni maa mege ki yirige fo jenge.

² A Salomɔ wɔ si kaa Izirayeli woolo pe ni fuun pe yeri. Poro la wele malingbɔɔnlo teele mbele fuun paa pye lere waga kelengele (1 000) go na, naa mbele paa pye lere cenme cenme go na, naa kiti konfenne, konaa Izirayeli tara teele pe ni, poro mbele paa pye seye teele wele.

³ A Salomɔ wɔ si kari janwa wi ni fuun wi ni wa Yenɲele gbogɔsaga nga kila pye wa Gabawɔn ca ki ni, katugu Yenɲele li filisaga paraga go nga Yawe Yenɲele li tunmbyee Moyisi wila gbegele wa gbinri wi ni pa kila pye wa Gabawɔn ca†.

⁴ Eɛn fo Davidi wila Yenɲele li yon finliwe kesu wi le wa Kiriyaƙi Yeyarimu ca ma kari wi ni wa Zheruzalemu ca, ma saa wi tege wa laga nga wila gbegele wi kan ki ni, katugu wila paraga go gbegele wi kan wa Zheruzalemu ca†.

⁵ Tuguyenre saraga wɔsaga nga Bezaleyeli wila gbegele kila pye wa Yenɲele censaga paraga go ki yege sogowɔ fun. Bezaleyeli to wo lawi na Uri, Uri to wo lawi na Huri. Salomɔ wo naa janwa wi ni pa paa Yawe Yenɲele li yewe wa ki laga ki na†.

---

† **1:3 1.3:** Eki 36.8-38 † **1:4 1.4:** 2 Sami 6.1-17; 1 Kuro 13.5-14; 15.25-16.1 † **1:5 1.5:** Eki 38.1-7

⁶ A Salomɔ wì si lugu wa tuguyenre saraga wosaga ki na Yawe Yenɲele li yege sogowɔ, wa filisaga paraga go ki ni, ma saara sogoworo waga kele (1 000) wɔ wa ki na Yenɲele li yeri.

⁷ Ki pilige ki yembinε li ni, a Yenɲele li sili yeε naga Salomɔ wi na, maa pye fɔ: «Yaraga ɲga maa jaa, ki yenri na yeri, pa mi yaa ki kan ma yeri.»

⁸ A Salomɔ wì si Yenɲele li yɔn sogo ma yo fɔ: «Mà kajenɲε gbɔɔ pye na to Davidi wi kan, konaa màla tεge wunluwɔ pi na wa wi yɔnlɔ.

⁹ Koni Yawe Yenɲele mboro ɲa ma yen Yenɲele, senre nda mà yo na to Davidi wi kan, ma ti tiri yeε yɔn fili. Mà jen màla tεge wunluwɔ cenle la go na, na li leele pè lege paa taambugɔ ki yen†.

¹⁰ Ki kala na, ki yaga ma tijinliwe naa kagala kɔrɔ jenme kan na yeri, janɲo mi yaa la tanri yege ɲga na mbanla ta ki leele mbele pe go na mbege jen, nakoma ambɔ wi mbe ya mbaa ma woolo mbele pè lege yeεn pe yege sinni?»

¹¹ Kona, a Yenɲele li si Salomɔ wi yɔn sogo ma yo fɔ: «Kì kaa pye ko ki yen wa ma kotogo na, kì kaa pye mee penjagborɔ yenri na yeri, mee yarijende yenri na yeri, mee gbɔɔwɔ yenri ma yeε kan, mee yenri ma panrafenne poro mbe ku, ma yeε si yenri mbe yinwetɔnlɔgɔ ta, εεn fɔ, kì kaa pye tijinliwe naa kagala kɔrɔ jenme mà yenri ma yeε kan, janɲo na woolo mbele mɔɔ tεge wunluwɔ pe go na, mbe ya mbaa pe yege sinni,

---

† 1:9 1.9: Zhene 13.16; 28.14

¹² wele, tijinliwe po naa kagala koro jenme pi ni m̀iri kan ma yeri. Mbe taga wa ko na, mi yaa penjagboro, naa yarijende konaa gbogowo pi kan ma yeri. Wunlumbolo mbele pe keli ma yiri ma na wa fa ti cenle ta ta, mbele pe yaa ka yiri ma punjo na, wa se ka ti cenle ta ta.»

¹³ Ko punjo na, a Salomo wi si yiri wa Yenjele gbogosaga nga kila pye wa Gabawon ca ki ni, ko nga filisaga paraga go kila pye wa we, mee songoro wa Zheruzalemu ca, ma saa naa wunluwo pi piin Izirayeli woolo pe go na.

*Salomo wi penjagboro tawa
naa wi gbogowo*

(1 Wunlu 10.26-29; 2 Kuro 9.25-28)

¹⁴ Salomo wila malaga gbɔnwotoroye naa shon lugufenne gbogolo wi yee kan. Malaga gbɔnwotoroye waga kele naa cenme tijere (1 400) konaa shon lugufenne waga ke ma yiri shyen (12 000) paa pye wi yeri. Wila pele tegetege wa cara nda malaga gbɔnwotoroye paa pye ti ni konaa ma pele tege wo wunlunaŋa wi yee tanla wa Zheruzalemu†.

¹⁵ Wunlunaŋa wila ti, a warifuwe wo naa te wi ni ti lege wa Zheruzalemu ca paa sinndere ti yen†, ma ti a sediri tire ti lege wa fun paa yege nga na sikomori tire ti yen ma lege wa yanwira tigiwen tara ti ni we.

¹⁶ Salomo wi shonye paa pye na yinrigi pe ni wa Ezhipiti tara na paan pe ni†. Wunlunaŋa wi safari wafenne poro pele wele paa pye na kee ma

---

† **1:14 1.14:** 1 Wunlu 5.6; 10.26-29 † **1:15 1.15:** Dete 17.17; 1 Wunlu 10.27 † **1:16 1.16:** Dete 17.16

saa na pe loo ngbeleye ngbeleye na paan pe ni. Pe sonngɔ kila pye ma jɛn ma tɛgɛ†.

17 Pàa pye na kee ma saa na malaga gbɔnwotoroye mbele loo wa Ezhipiti tara na paan pe ni, wi nunɔba nunɔba pyew wi sonngɔ kila pye warifuwe pyɔ cɛnmɛ kɔgɔlɔni (600), shɔn nunɔba nunɔba pyew wi sonngɔ kila pye warifuwe pyɔ cɛnmɛ naa nafa shyen ma yiri kɛ (150). Safari wafenne pàa pye na paan pele ni fun na pe pɛrɛ Hɛti cɛnlɛ woolo konaa Siri tara wunlumbolo pe yeri.

*Salomɔ wila wi yɛɛ gbɛgɛɛ
mbe shɛrigo gbɔgɔ ki kan
(1 Wunlu 5.15-30; 7.13-14)*

18 Salomɔ wila ki kɔn maga tɛgɛ mbe shɛrigo gbɔgɔ kan Yawe Yɛnɔɛɛ li mɛgɛ ni konaa mbe wunluwɔ go kan wi yɛɛ kan.

2

1 Salomɔ wila nambala waga nafa taanri ma yiri kɛ (70 000) wɔ poro mbe pye tuguro lefenne naa nambala waga nafa tijɛrɛ (80 000) ni, poro mbaa sinndɛɛrɛ tɛni wa yanwiga ki na, konaa nambala waga taanri naa cɛnmɛ kɔgɔlɔni (3 600) ni poro mbe pye tunmbyeele pe kɔrɔsifenne.

2 A Salomɔ wì si pitunmbolo torogo wa Tiri ca wunlunaɲa Huramu† wi yeri ma yo fɔ: «Iɲga màa pye na to Davidi wi kan ma sɛdiri tire kan

† **1:16 1.16:** Pa pàa pye na yinrigi shonye pe ni wa Ezhipiti tara naa Silisi tara ti ni na paan pe ni Salomɔ wi kan; 1 Wunlu 10.28. † **2:2 2.2:** 1 Kuro 14.1. Wa 1 Kuro 14.1konaa 1 Wunlu 5.15Huramu mɛgɛ pègɛ yɔnlɔgɔ Hiram.

wi yeri, jango wi ta wi wunluwo go kan wi yee kan, mi yen noo yenri maga nunjba ki pye na kan fun.

³ Wele, mila jaa mbe go kan Yawe Yenjele, na Yenjele li kan, mbege kan li yeri, mbaa wusuna nuwo taan sori wa ki ni li yee sogowo, mbaa buru na pe ma kan li yeri wi teri wa sanga pyew, mbaa saara sogoworo woo wa ki ni pinliwe naa yonloko, naa cenpiliye yi ni, naa yevonndo feti piliye yi na konaa Yawe Yenjele, we Yenjele li feti piliye sannya yi na; ki ngasegele ke yen ma tege Izirayeli woolo pe kan fo sanga pyew.

⁴ Sherigo nga mila jaa mbe kan ki daga mbe gbogo, katugu we Yenjele li gbogo ma we yarisunndo ti ni fuun ti na.

⁵ Een fo, ambo wi mbe ya mbe go kan li kan? Ki kaa pye naayeri wo naa wi gbeme pi ni fuun ni, wi yen ma kologo li na we. Mi yen ambo fo mbe si ya mbe go kan li kan? Een fo nga mbe ya pye koyi nga, mbe laga ka kan li kan, paa li gbogo wa ki ni, mbaa wusuna nuwo taan sori wa ki ni li yee sogowo.

⁶ Koni, mi yen noo yenri, ma kapyo jenfwa torogo laga na kan, na wi ma ya na te tunngo ki piin jenge, naa warifuwe, naa tuguyenre, naa tuguron, naa pariyaenre, naa nganra paara, naa kondoro paara tunngo ki ni, konaa yaara yanlere keregime tunngo pyew ki ni, jango wila tunngo piin ja na kapyo jenfenne mbele laga na yeri laga Zhuda tara konaa laga Zheruzalemu ca pe ni, poro mbele na to Davidi wila wo we.

⁷ Ki yaga ma sediri tire, naa sipiresi tire konaa

santali† tire torogo na kan mbe yiri wa Liban tara, katugu mìgi jèn ma yo fò ma tunmbyeele pè Liban tara tire ti kóngò ki jèn. Wele, na tunmbyeele pe yaa la tunngo piin ma woolo pe ni ja.

⁸ Mila jaa pe tire legerè gbegèlè na kan, katugu sherigo nga mi yaa kan, ki yaa pye mbe gbògò konaa mbe yòn.

⁹ Ma tunmbyeele mbele pe yaa tire ti kòonlò mberi jaanri, mi yaa ka pe kan bile tóni waga kògòlòni (6 000) ni, naa òrizhi tóni waga tijerè (4 000) ni, naa duven litiri waga cènme kòlòjerè (900 000) ni konaa sinme litiri waga cènme kòlòjerè (900 000) ni.»

¹⁰ Kì kaa pye ma, a Tiri ca wunlunana Huramu wì si sewe torogo ma Salomò wi yòn sogo ma yo fò: «Yawe Yenḡelè li woolo pèli ndanla, ko kala kì ti lòn tège wunluwò pe go na.»

¹¹ A Huramu wì sho naa fò: «Sòmò yèn Yawe Yenḡelè, Izirayeli woolo Yenḡelè li woo, lo na li naayeri wo naa tara ti da; katugu li pinambyò kan Davidi wi yeri, ḡa wi yèn kajenḡe, naa jatere jènḡe fò konaa tijinliwe fò, wo wi yaa sherigo gbògò kan Yawe Yenḡelè li kan konaa mbe wunluwò go kan wi yèe kan.

¹² Koni mi yaa nana kapyò jenfò naa tijinliwe gbòò fò wa torogo ma kan, ḡa pe maa yinri Huramu Abi.

¹³ Wi yèn Dan cènle woolo jò wo wa pinambyò. Wi to wo yèn Tiri ca fènne woo. Wi yèn ma te,

---

† 2:7 2.7: Sipiresi tige naa santali tire tila pye tire jende nda pàa pye na kapyò tunndo legerè gbegèle ti ni. Pa santali tire tila pye na yinrigi wa Èndi tara.

naa warifuwe, naa tuguyenre, naa tuguron, naa sinndæere konaa tire ti tunngo ki jen fo jenge. Wi pariyaenre, naa kondoro paara, naa nganra paara konaa len jese paara ti gbegewe jen. Wi yaara yanlere keregime tunngo pyew ki jen. Na paga tunngo o tunngo kan wi yeri, wi mbe ya mbe ki ni fuun ki pye. Wi yaa ka saa tunngo piin ma yeera kapyo jenfenne, konaa na tafɔ Davidi wi kapyo jenfenne pe ni ja.

¹⁴ Koni na tafɔ, bile naa orizhi, naa sinme konaa duven na ma senre yo, ti torogo woro mbele ma tunmbyeele we kan.

¹⁵ Woro wo na, we yaa tire nda fuun ma jori ti kala ti kon wa Liban tara, mberi popo pɔgɔɔ pɔgɔɔ, mberi torogo ma kan kɔgoje wi na, fo sa gbɔn wa Zhafa ca. Kona mee pan mari le lema ma kari ti ni wa Zheruzalemu ca.»

¹⁶ Salomo wila nambanmbala mbele fuun pa pye wa Izirayeli tara pe jiri, poro mbele fuun wi to Davidi wila keli ma pe jiri faa we. Pa pye lere waga cenme naa nafa ma yiri ke ma yiri taanri naa cenme kɔgoloni (153 600).

¹⁷ A wi si lere waga nafa taanri ma yiri ke (70 000) wo ma poro pye tuguro lefenne, ma lere waga nafa tijere (80 000) wo ma poro pye sinndæere tefenne wa yanwira ti na, mee lere waga taanri naa cenme kɔgoloni (3 600) wo ma poro pye tunmbyeele pe ni fuun pe korosifenne, mbe ti paa pe tunngo ki piin.

*Sherigo gbogɔ ki kanwa senre
(1 Wunlu 6.1-38)*

¹ Kona, a Salomɔ wì sigi le na Yawe Yenɲele li sherigo gbogɔ ki kanni wa Zheruzalemu ca, wa Moriya† yanwiga ki na, wa laga nga Yawe Yenɲele làa li yee naga wi to Davidi wi na we, wa laga nga Davidi wila gbegele wa Zhebusi cenle woolo naɲa Orina wi yarilire sunsaga ki na we.

² Wila sherigo gbogɔ kanwa pi le wi wunluwo pi ye le tijere wolo li yenɲe shyen wogo ki pilige shyen wogo ko na.

³ Salomɔ wila Yenɲele li go ki kan yege nga na ki nga: Ki titonlowo pila pye metere nafa ma yiri ke, ma yala paa pye na titonlowo pi taanla faa yege nga na ki ni; ki gbeme pila pye metere ke.

⁴ Ndogoro nda tila pye wa go ki yege kee yeri ti titonlowo pila pye metere ke, ma yala sherigo gbogɔ ki gbeme pi ni. Ki yagawa pila pye metere ke. Salomɔ wila te piiri wo go ki nawa pi ni fuun pi na maa ton.

⁵ Wila sipiresi tire tege ma yungbogɔ ki nawa mboro ti ton, ma te piiri wo ti na mari ton, mee sengembanra naa yongowo yanlere keregi keregi wa mboro ti na.

⁶ A wì si sinndeeere sonngbanga woro mara-mara go ki na maga fere. Parivayimu laga ki te piiri wo wawi paa tege maga fere.

---

† **3:1 3:1:** Moriya yanwiga ko nunɲba ko ki yen Siyon yanwiga ye, pa Abirahamu wila kari wa mbe saa pinambyo Izaki wi wo saraga Yenɲele li yeri; Zhene 22.2. Pa Yawe Yenɲele làa li yee naga fun wa Davidi wi na; 2 Sami 24.16-17; 1 Kuro 21.15-22.1.

⁷ Wila tɛ wo go ki lagapyew ki na maga tɔn, ko yɛn fɔ go ki nawa, naa ki tiyagala, naa yeyɔnrɔ shɔnye, naa ki mboro konaa yeyɔnrɔ ti kɔrɔ piile pe ni. A Salomɔ wì si ti, a pe sherubenye yanlɛɛlɛ keregi keregi wa mboro ti na.

Lajɛngɛ kpoyi ki gbegeme

⁸ Kona, a Salomɔ wì si lajɛngɛ kpoyi ki yumbyɔ wi kan wa sherigo gbɔgɔ ki nawa. Wi titɔnlwɔ pila pye mɛtɛrɛ kɛ, ma yala sherigo gbɔgɔ ki gbemɛ pi ni. Wi gbemɛ pila pye mɛtɛrɛ kɛ. Tɛ piiri tɔni nafa wila wo yumbyɔ wi nawa mboro ti na mari tɔn†.

⁹ Tɛ pɔndiile mbele pàa gbegele, pe nuguwɔ pila pye giramu cɛnmɛ kɔgɔlɔni (600). Wila tɛ wo sanɔgazo go lara ti na mari tɔn fun.

¹⁰ A wì si sherubenye yanlɛɛlɛ shyen gbegele wa lajɛngɛ kpoyi ki yumbyɔ wi ni, ma tɛ wo pe lagapyew ki na ma pe tɔn.

¹¹ Ma sherubenye pe kanwira ti ta tì sanga ma kan ti yɛɛ na, ti titɔnlwɔ pila pye mɛtɛrɛ kɛ. Sheruben nunɔgba wi kanwiga nunɔgba ki titɔnlwɔ pila pye mɛtɛrɛ shyen naa kɔngɔ, ma sanga na gbɔɔn go mbogo ki kɛɛ nunɔgba na. Wi kanwiga sanɔga kila pye mɛtɛrɛ shyen naa kɔngɔ, ma sanga na gbɔɔn sheruben shyen woo wi kanwiga ki numaga ki na.

¹² Sheruben shyen woo fun wi kanwiga nunɔgba kila pye mɛtɛrɛ shyen naa kɔngɔ, ma sanga na gbɔɔn wa go mbogo ki kɛɛ sanɔga ki na.

---

† **3:8 3:8:** Eki 29.37; 1 Wunlu 6.16,20. Sherigo gbɔgɔ ki lajɛngɛ kpoyi kila pye ma gbɔgɔ ma wɛ Yɛnɔlɛ li cɛnsaga paraga go wogo ki na.

Wi kanwiga sannga fun kila pye metere shyen naa kongɔ, ma sanga na gbɔɔn wa sheruben kongbanna wi kanwiga ki numaga ki na.

¹³ Ki sherubenyɛ pe kanwira mari ta tì sanga ma kan ti yɛɛ na, ti titɔnlɔwɔ pìla pye metere kɛ. Pàa pye ma yere pe tɔɔrɔ ti na ma yɛɛ wa wa go nawa pi yeri.

¹⁴ A Salomɔ wì si paraga nga ki yaa pɔ mbe sherigo gbɔɔ ki nawa pi kɔn shyen ki ti nganra jese ni, naa kondoro jese, naa jese yɛɛn kpanyi konaa lɛn jese ni, mɛɛ sherubenyɛ yanlɛɛlɛ gbegele wa ki na†.

*Tuguyɛnrɛ tiyagala koro
naa saraga wɔsaga ki ni
ti gbegelemɛ*

(1 Wunlu 7.15-22)

¹⁵ Kona, a Salomɔ wì si ti, a pè tiyagala shyen gbegele wa sherigo gbɔɔ ki yɛɛ kɛɛ ki na. Ke yagawa pìla pye metere kɛ ma yiri kɔlɔshyen. Ke gona tɔnyaara ti ni fuun nunɔba nunɔba ti yagawa pìla pye metere shyen naa kongɔ.

¹⁶ A wì si ti a pè yɔngɔwɔ gbegele maa taga wa tiyagala ke go na, paa Yɛnɛlɛ li yunɔbɔɔ woo pi yɛn, ma ti a pè girenadi tige pire yanlɛɛ cɛnmɛ gbegele mari tondo wa yɔngɔwɔ pi na.

¹⁷ Wila tiyagala ke kan wa sherigo gbɔɔ ki yɛɛ kɛɛ ki na, nunɔba la pye kalige na, sanna li yɛn kamɛnɛ na. A wì si kalige wolo li mɛɛɛ

---

† **3:14 3:14:** ɛki 25.23-30

taga nali yinri Yakini†, ma kameŋge wolo li mege taga nali yinri Bowazi.

4

*Tuguyenre saraga wosaga
konaa jogoyaraga gbegebeŋge
ti gbegeleme*

(1 Wunlu 7.23-51)

¹ Kona, a Salomo wi si tuguyenre saraga wosaga ki gbegele. Ki titonlowo pila pye metere ke, ki gbeme pila pye metere ke, ki yagawa pila pye metere kanjurugo†.

² A wi si tuguyenre yan ma jogoyaraga gbegebeŋge ki gbegele. Ki yege pyelewe pila pye metere kanjurugo. Ki cenlomo pila pye kiiri. Ki yagawa pila pye metere shyen naa kongɔ. Mbege yon ki maga mbege fili, ki mana li titonlowo pila pye metere ke ma yiri kanjurugo.

³ Wa jogoyaraga gbegebeŋge ki yon keere ki nɔgona, pāa napene yanlele gbegele kongolo shyen maga maga, maga fili. Pāa pe pinle ma pe gbegele nunɔba jogoyaraga gbegebeŋge ki ni. Metere kongɔ nunɔba nunɔba pyew napene ke pe ma pye le ki fogo ki ni†.

⁴ Jogoyaraga gbegebeŋge kila pye ma tege tuguyenre napene yanlele ke ma yiri shyen

---

† **3:17 3.17:** Yakini mege ki korɔ wowi na fo wi yeresaga ta. Bowazi mege ki korɔ wowi na fo fanɔga yen wi ni. † **4:1 4.1:** Eki 27.1-2. Ki saraga wosaga kila gbɔgo ma we Yenɔle li censaga paraga go wogo ki na. † **4:3 4.3:** Wa 1 Wunlu 7.24laga ki ni, pe yen na para kolokenti tirige pire yanlere senre na, ma si yala laga ki laga nga ki ni, pe yen na para napene yanlele senre na.

na. Taanri la pye ma yege wa wa yonloparawa kameŋge kee yeri, a taanri yege wa wa yonlo tosaga kee yeri, a taanri yege wa wa yonloparawa kalige kee yeri, a taanri yege wa wa yonlo yirisaga kee yeri. Pe ni fuun paa pye ma pungo wa pe yee yeri.

⁵ Ki jogoyaraga ki liriwen pila pye paa kendala yen. Ki yon keere paa ki gbegele paa wojenne wogo yen, ma yiri masho polo yarifyeenre korogo. Litiri na wi mbaa ya ye wa ki ni wi mbaa waga nafa shyen (40 000) yon ko tin.

⁶ Wila jogoyaara ke gbegele naa, ma kanjurugo tege sherigo gbogo ki kalige kee ki na, ma kanjurugo tege ki kameŋge kee ki na, janjo paa jogo wa ti ni. Yaapire nda paa pye na saara sogoworo ti womo tunngo ki piin wa ti ni, paa pye nari jori wa ti ni. Jogoyaraga gbegebenge ko la tege saraga wofenne poro mbaa pe yee jogo wa ki ni[†].

*Sherigo gbogo ki tunngo pyeyaara
(1 Wunlu 7.40-51)*

⁷ Kona, a wi si ti a pe te fitanladagaye ke gbegele ma yala gbegelelomo mba pila yonlogo ma naga pi ni, mee pe tege wa sherigo gbogo ki ni. Paa kanjurugo tege kalige kee ki na, ma kanjurugo sanmbala pe tege kameŋge kee ki na[†].

⁸ A wi si tabaliye ke gbegele ma pe tege wa sherigo gbogo ki ni. Wila kanjurugo tege kalige

---

[†] **4:6 4.6:** Eki 30.17-21   [†] **4:7 4.7:** Eki 25.31-40. Wa Yenjele li censaga paraga go ki ni, fitanladaga nunjba wila pye wa njegele koloshyen ni, een fo lagame fitanladagaye ke senre ti yo.

kɛɛ ki na, ma kanɔurugo tɛgɛ kamɛnɔgɛ kɛɛ ki na. Tɔnmɔ mba pe maa yanragi yanragi wila pi leyaara cɛnmɛ gbegele tɛ ni†.

⁹ A wì si saraga wɔfɛnnɛ pe longo ki gbegele konaa longo gbɔgɔ ki ni. Wila ki kɔrɔ ti gbegele ma tuguyɛnrɛ yan ma wo kɔrɔ piile pe na ma pe tɔn.

¹⁰ A wì si jogoyaraga gbegbenɔgɛ ki tɛgɛ wa shɛrigo gbɔgɔ ki kalige kɛɛ ki na, wa yɔnlɔparawa kalige kɛɛ naa yɔnlɔ yirisaga kɛɛ yeri.

¹¹ A Huramu wì si cɔnrɔ koliyaara, naa nanɔanra wɔyaara konaa tɔnmɔ mba pe maa yanragi yanragi pi leyaara ti gbegele. Kì pye ma, tunɔgo nɔga wunlunana Salomɔ wila kan Huramu wi yeri wi pye wa Yɛnɔɛle li shɛrigo ki ni, a wì si kɔ ki na.

¹² Ki yaara to lari nda: Tiyagala shyen naa ke gona tɔnyaara shyen nda ti mbaa jiile wa ke na ti ni, naa mɛrɛ shyen nda ti mbaa gona tɔnyaara ti tɔn wa tiyagala ke go na ti ni,

¹³ naa girenadi tige pire yanlɛrɛ cɛnmɛ tijɛrɛ (400) nda pe mbaa tondo mɛrɛ shyen ti na ti ni. Mɛrɛ ti nunɔba nunɔba pyew girenadi tige pire yanlɛrɛ kɔngolo shyen kàa pye ti na, mbe tiyagala ke gona tɔnyaara ti tɔn wa tiyagala ke go na,

¹⁴ naa wotoroye kɛ pe ni konaa jogoyaara kɛ nda pàa le wa wotoroye pe nawa ti ni,

¹⁵ naa jogoyaraga gbegbenɔgɛ ki ni, ko nɔga ki cɛnlɛ làa pye li yɛ we, naa napɛnɛ yanlɛɛɛ kɛ

---

† 4:8 4.8: ɛki 25.23-30

ma yiri shyen mbele kila pye ma tege pe na pe ni,

¹⁶ naa conro koliyaara ti ni, naa nanjanra woyaara ti ni konaa kara wowangala ke ni. Ki yaara nda fuun Huramu Abi wila gbegele Yawe Yenjele li sherigo gbogo ki kan, ma yala wunlunana Salomo wi senyoro ti ni, wila ti gbegele tuguyenre nda ti wologo to ta ni.

¹⁷ Wunlunana wila ti a pege tuguyenre ti yan wa joro laga ki ni, wa Zhuriden gbaan wi funwa laga falafala ki ni, wa Sukoti naa Zereda cara ti sogowo pi ni.

¹⁸ Salomo wila ki yaara ti gbegele, a ti lege fo jenge, fo pe sila ya mbege tuguyenre ti culo yon ki jate.

¹⁹ Salomo wila ti a pe Yenjele li sherigo gbogo yaara sannda ti gbegele. To tila pye wusuna nuwo taan saraga wosaga nga kila gbegele te ni, naa buru na pe ma kan Yenjele yeri wi ma tege tabaliye mbele na pe ni,

²⁰ naa te piiri fitanladagaye poro naa pe fitanlaye pe ni, poro mbele paa daga mbaa muni wa lajenge kpoyi ki yege, mbe yala lasiri konon laa ki naga yege nga na ki ni we,

²¹ naa pe yarifyenre ti ni, naa pe fitanlaye, naa pe yon yirigeyaara ti ni, tila gbegele te piiri ni;

²² naa gbengele ke ni, naa leyaara ti ni, naa tasaala pe ni, naa te piiri nanjanra woyaara ti ni, naa sherigo gbogo ki nawa yeyongo koro piile pe ni, poro mbele pe yen wa lajenge kpoyi ki yeyongo ki na we, konaa sherigo gbogo ki yeyongo koro piile pe ni. Paa pe gbegele te ni.

5

¹ Tunngo nga fuun Salomɔ wila pye wa Yawe Yennɛle li sherigo gbɔgo ki ni pa kila ko yeen. Ko pungo na, wi to Davidi wila yaara nda tɛge ti ye Yennɛle li kan, warifuwe, naa tɛ konaa yaapire ti ni fuun ti ni, a wì siri le ma saa ti tɛge wa Yennɛle li sherigo gbɔgo ki yarijende tɛgesaga ki ni†.

*Pàa kari yɔn finliwe kesu wi ni
wa sherigo gbɔgo ki ni
(1 Wunlu 8.1-9)*

² Kona, a Salomɔ wì si Izirayeli tara lelele, naa cɛngɛle teelee pe ni fuun konaa Izirayeli seye teelee pe gbogolo wa Zheruzalɛmu ca, jango pe kari wa Davidi ca, ko nga pe yinri Siyɔn ca ye, pe sa Yawe Yennɛle li yɔn finliwe kesu wi le†.

³ A Izirayeli tara woolo pe ni fuun pè si saa pe yee gbogolo wa wunlunaɲa wi tanla mbe sherege feti wi pye, wo ɲa wi ma pye yelee li yenje koloshyen wogo ki ni we†.

⁴ A Izirayeli tara lelele pe ni fuun pè si pan. A Levi setirige piile pè si yɔn finliwe kesu wi le.

⁵ Pàa yɔn finliwe kesu wi le, naa filisaga parago go ki ni konaa yaara nda fuun tila tɛge ti ye Yennɛle kan wa ki ni ti ni. Saraga wofenne poro naa Levi setirige piile pe ni, poro pàa ti le ma kari ti ni.

⁶ Wunlunaɲa Salomɔ wo naa Izirayeli woolo mbele fuun pàa gbogolo wa wi tanla pè si yere

---

† 5:1 5.1: 2 Sami 8.11; 1 Kuro 19.11 † 5:2 5.2: 2 Sami 6.12-15; 1 Kuro 15.25-28 † 5:3 5.3: Feti ɲa wi senre ti yo laga ki laga ɲa ki ni, wo wi yen Gbataala nogo feti we (Levi 23.33-43; Nombu 29.12-38; 1 Wunlu 8.2).

yɔn finliwɛ kɛsu wi yɛgɛ sɔgɔwɔ. Pàa simbaala naa nɛrɛ lɛgɛrɛ wɔ saraga. Tila lɛgɛ fɔ lere saa ya mberɪ jiri mberɪ yɔn jɛn.

⁷ Kona, a saraga wɔfɛnnɛ pè si kari Yawe Yɛnɛlɛ li yɔn finliwɛ kɛsu wi ni ma saa wi tɛgɛ wa wi tɛgɛsaga, wa sherigo gbɔgɔ ki nawa, wa lajɛngɛ kpoyi ki ni, fɔ wa sherubenye pe kanwira ti nɔgɔ.

⁸ Sherubenye pe kanwira tila pye ma jaraga wa yɔn finliwɛ kɛsu wi tɛgɛsaga ki go na; tila pye ma yɔn finliwɛ kɛsu wo naa wi lekannɔgagala ke tɔn.

⁹ Pàa wi lekannɔgagala ke pye, a kè tɔnlɔndɔnlɔ fɔ lere ma ya ma koro lege yɔn finliwɛ kɛsu wi ni na ke numagala ke yaan wa laga kpoyi ki yɛgɛ sɔgɔwɔ. Ɛɛn fɔ lere saa ya koro wa funwa na mbe ke yan. Yɔn finliwɛ kɛsu wila koro ma tɛgɛ wa ki laga ki na fɔ ma pan ma gbɔn nala.

¹⁰ Yaraga ka kpɛ sila pye wa yɔn finliwɛ kɛsu wi ni kaawɔ sinndɛɛrɛ papara papara shyɛn to cɛ. Moyisi wo wila ti le wa wi ni wa Horebu yanwiga† ki na, sanga ɲa ni Yawe Yɛnɛlɛ làa yɔn finliwɛ le Izirayɛli woolo pe ni, pe yiringɔlɔ wa Ezhipiti tara we.

¹¹ Kì pye ma, a saraga wɔfɛnnɛ pè si yiri wa laga kpoyi ki ni, katugu poro saraga wɔfɛnnɛ mbele fuun pàa pye le, pàa pe yɛɛ pye kpoyi Yɛnɛlɛ li yɛgɛ na, ali ɲgbeleye yan saraga wɔgɔtunɲgo ki pyewagati wi sila gbɔn yi na o.

¹² Levi setirige piile mbele fuun pàa pye yurukɔlɔ, Asafu, naa Hema, naa Yedutun, naa pe pinambiile konaa pe sefɛnnɛ pe ni, pàa pye ma

---

† **5:10 5.10:** Horebu yanwiga ko nunɲba ko pàa pye na yinri Sinayi yanwiga.

yere wa saraga wosaga ki yonlo yirisaga kee yeri len yariporo ni pe na, naa weere†, naa juruye konaa ngoniye ni pe kee. Saraga wofenne cenme naa nafa (120) la pye le pe tanla na mbaanra wiin.

¹³ Mbaanra winfenne, naa yurukoolo pe ni, paà gbogolo ja ma pe magala li wa nungba, na Yawe Yenjele li gbogo nali sonni. Paà pye na mbaanra ti wiin, na weere ti gboon konaa yarigbonro sannda ti ni, na Yawe Yenjele li sonni na yuun fo:

«Katugu li yen jenne,
li kagbaraga ki yen wa fo sanga pyew.»

Ki wagati nungba wi ni, a kambaaga kà si pan ma sherigo gbogo ki yin, Yawe Yenjele li sherigo gbogo ye.

¹⁴ Saraga wofenne pe sila ya mbe koro wa go ki ni mbe pe saraga wogotunngo ki pye kambaaga ki kala na; katugu Yawe Yenjele li gbogowo yanwa pila pye na Yenjele li go ki yinni.

6

¹ Kona, a Salomo wì sho fo: «Yawe Yenjele làa yo fo li yaa cen wa diwi gbolo li ni†.

² Mi wo na, mi go kan ma kan ki pye ma censaga, laga nga ma yaa cen wa ki ni fo sanga pyew.»

Salomo wila Yenjele li son

---

† **5:12 5.12:** 1 Sami 18.6; 2 Sami 6.5; 1 Kuro 13.8; 15.16; 16.5; 25.1,6; 2 Kuro 29.25; Esidi 3.10; Nehe 12.27; Yuuro 150.5 † **6:1 6.1:** Fenetiri sila pye lajenge kpoyi ki na yanwa mbaa yiin wa ki ni (Eki 19.9; 20.21; 1 Wunlu 8.12).

³ Ko pungo na, a wunlunana wì si kannga ma yege wa wa Izirayeli woolo janwa wi ni fuun wi yeri, ma duwaw pye pe kan. Janwa wi ni fuun wila yiri ma yere.

⁴ A wì sho fò: «Sonnɔ yen Yawe Yennɛle, Izirayeli woolo Yennɛle li woo. Lo jate làa senre nda yo ma yon fòlɔ na le na to Davidi wi yeri, lili yon fili li yawa pi fannga na. Làa yo fò:

⁵ «Maga le pilige nga ni mila na woolo pe yirige wa Ezhipiti tara ti ni, mi fa ca ka kpe wɔ Izirayeli cengɛle la kpe ni, janngo pe sherigo gbɔgo kan wa ki ni panla mege ki taga ki na. Mi fa si lere wa kpe wɔ mbe yo wi pye Izirayeli, na woolo pe yege sinvo.

⁶ Eɛn fò mila Zheruzalemu ca ki wɔ mbaa na ye nari wa ki ni, ma Davidi wi wɔ wi pye Izirayeli, na woolo pe go na.»

⁷ «Ma si yala, na to Davidi wila ki kɔn maga tege wa wi nawa mbe go kan Yawe Yennɛle, Izirayeli woolo Yennɛle li kan.

⁸ Eɛn fò, a Yawe Yennɛle li silan to Davidi wi pye fò: «Ki kaa pye maga jate wa ma nawa mbe go kan na kan, ki jatere wi yen ma yon.

⁹ Eɛn fò mboro ma, ma yaa go ki kan na kan. Ma pinambyɔ, wo na wi yen ma yeera pisee, wo wi yaa ka go ki kan na kan†.»

¹⁰ «Ki pye ma, Yawe Yennɛle làa yon fòlɔ na kɔn, lili pye mali yon fili. A mi kaa yiri ma cen wa na to Davidi wi yonlo, ma cen wunluwo pi na Izirayeli woolo pe go na, paa yege nga na Yawe Yennɛle làa ki yo we. Migi go ki kan Yawe Yennɛle, Izirayeli woolo Yennɛle li kan.

† 6:9 6.4-9: 2 Sami 7.1-13; 1 Kuro 17.1-12

¹¹ Yɔn finliwe kɛsu, wo ɔa Yawe Yɛnɛɛɛ li yɔn finliwe sɛnrɛ ti yɛn ma tɛɛ wa wi ni, m̀u tɛɛ wa ki ni; ko yɔn finliwe po l̀a le Izirayeli woolo pe ni.»

Wunlunana Salomɔ
wi yɛnrɛwɛ sɛnrɛ
(1 Wunlu 8.22-53)

¹² Ko punɔgo na, a wunlunana Salomɔ ẁ si yiri ma yere wa Yawe Yɛnɛɛɛ li saraga wɔsaga ki yɛɛ, ma yɛɛ wa Izirayeli woolo janwa wi yeri, maa keyɛn yi yirige wa naayeri mbe Yɛnɛɛɛ yɛnri.

¹³ Katugu Salomɔ ẁla yeresaga ka gbegele maga yagara tuguyɛnrɛ ni, maga tɛɛ wa sherigo gbɔgbɔ lonɔgo ki nandogomɔ. Ki titɔnlwɔ pila pye mɛtɛrɛ shyɛn naa kɔngɔ, ki yagawa pila pye mɛtɛrɛ nunɔgba naa kɔngɔ. A ẁ si saa lugu wa ki na ma kanɔguuro kan, ma yɛɛ wa Izirayeli woolo janwa wi yeri, maa keyɛn yi yirige wa naayeri

¹⁴ ma yo fɔ: «E, Yawe Yɛnɛɛɛ, Izirayeli woolo Yɛnɛɛɛ, Yɛnɛɛɛ la yɛɛ woro wa yɛnɛɛɛ na, nakoma laga tara na paa ma yɛn. Ma tunmbyeele mbele pe maa tanri na yala ma nandanwa kala li ni pe kotogo ki ni fuun ni, ma ma koro yɔn finliwe na pe ni konna na kajɛnɔge piin pe kan.

¹⁵ Kì pye ma, yɔn fɔlɔ na m̀a lɛ ma tunmbyee, na to Davidi wi yeri, m̀aga kala li pye. Sɛnrɛ nda mboro jate m̀a yo, m̀ari tanga mari yɔn fili nala ma yawa pi fanɔga na.

¹⁶ «Koni Yawe Yɛnɛɛɛ, Izirayeli woolo Yɛnɛɛɛ, yɔn fɔlɔ sanna na m̀a lɛ ma tunmbyee,

na to Davidi wi yeri, li pye mali yɔn fili. Maa wi pye fo: <Ma setirige piile wa yaa kaa taa wa pe ni mbaa cɛɛn wunluwo pi na na yege sɔgɔwo sanga pyew Izirayeli woolo pe go na. Ko yaa pye ma, na pe kaa pe tangalɔmɔ pi kɔrɔsi, mbaa tanri la yala na lasiri wi ni, paa yege nga na mboro jate mɔɔ yinwege ki pye na yege sɔgɔwo we†.>

17 «Ki kala na, koni Yawe Yennɛle, Izirayeli woolo Yennɛle, yɔn folo na maa le ma tunmbyee, na to Davidi wi yeri, li pye mali yɔn fili.

18 «Ɛɛn fo kaselege ko na, Yennɛle li mbe pan mbe cɛn laga tara ti na senwee wi ni oke? Wele ali yere naayeri wo naa wi gbeme pi ni fuun pi kologo ma na, si ka logo go nga mi kan ma kan ko.

19 Konaa ki ni fuun, Yawe Yennɛle, na Yennɛle, nungbolo jan ma mi na ma tunmbyee na yenrewe pi logo, mala yenrewe gbɔɔ pi logo. Mi na ma tunmbyee, gbelege nga mila gbele nɔɔ yenri, maga logo.

20 Ki yaga maa ki go nga ki kɔrɔsi yɔnlɔ naa yembinɛ, katugu mboro jate maa ki yo ki laga nga ki wogo na ma yo fo: <Pa mi yaa lanla yeɛ nari laga ki laga nga ki ni.> Mi na ma tunmbyee, yenrewe mba mila yenri laga ki laga nga ki ni, pi logo†.

21 Mi na ma tunmbyee konaa Izirayeli, ma woolo pe ni, na waga pan mbe yege wa laga ki laga nga ki yeri mbɔɔn yenri, maga yaga ma we yenrewe pi logo. Ee, mbɔɔn ta wa ma censaga

† 6:16 6.16: 2 Wunlu 2.4 † 6:20 6.20: Dete 12.11

ki ni wa naayeri, ma we yenrewe pi logo, ma we kapere ti kala yaga we na.

²² «Na lere wa ka kapege pye wi lewee yenle wa na, na paga wi ngbanga mbe yo wi pan wi wugu ki wogo ki na wa ma saraga wosaga ki yege sogwo, laga ki go nga ki ni,

²³ mboon ta wa yenjele na, maga kala li logo, mali yege wo, moo tunmbyeele pe kiti wi kon, ma kapere pyefo wi le jologo mbe yala wi kapyege ki ni, mbe tanga kan na wi sin wi yeri mbe yala wi yen ma sin yege nga na ki ni[†].

²⁴ «Na ma woolo, Izirayeli woolo wele, paga kari malaga na, a pe juguye pe ya pe ni, katugu pe kapege pye ma na, na paga songoro mbe pan ma korogo, mbe pan mboon gbogo, mboon yenri, na paga ma yenrewe gboo yenri laga ki go nga ki ni,

²⁵ mboon ta wa yenjele na, ma logo pe yeri, moo woolo, Izirayeli woolo pe kapere ti kala yaga pe na. Tara nda ma kan pe yeri konaa pe teleye pe yeri, ma songoro ma pan pe ni wa ti ni.

²⁶ «Na tisaga wegele ke ka ka ton wa naayeri mbe ti tisaga ki ka kaa paan naa, katugu ma woolo pe kapege pye ma na, na paga ma yenri laga ki laga nga ki ni, mboon gbogo konaa mbe pe kapere ti yaga, mbe pan ma korogo, katugu ma pe jolo ma ko,

---

[†] **6:23 6:23:** Kila pye, pe ka бага lere wa na mbe yo wi kapege, na yaraga ka si ta wa mbege naga fo ki fo wi yen kapege pyefo nakoma wi yen ma sin, pe ma ti ki fo wi ma pan wa Yenjele li go ki ni, mbe pan mbe wugu mbe danga senre yo mbe wa wi ye na ki wogo ki na. Salomo wi yen na Yenjele li yenri, laa piin laa yala ki wogo ki ni (1 Wunlu 8.31-32).

²⁷ kona mbɔɔn ta wa yennɛle na, ma logo pe yeri, mɔɔ tunmbyeele, Izirayeli woolo pe kapere ti kala yaga pe na. Pe daga mbaa tanri konɔ jenne na na, mali naga pe na. Ma tisaga ki yaga ki pan laga tara ti ni, to nda màa kan ma woolo pe yeri we.

²⁸ «Na funɔgo ka ka to wa tara ti ni, na tifeleɛge yama ka ka to wa tara ti ni, na yarilire tiga kaa waga mbaa fonri yere na, na gbatɔ wo naa kambɛere ti ni tiga ka pan mbe yarilire ti jɔgo, na juguye paga ka pan mbe malingbɔɔnlo censaga kan wa ma woolo pe tara, wa pe cara nda pè malaga sigemboro kan mari maga ti tanla mbe pe yon ton, na jɔlogɔ cenle pyew konaa yama cenle pyew ka ka to pe na,

²⁹ na lere o lere ka kɔɔn yenri, mbɔɔn yenrewe gbɔɔ yenri, nakoma na ma woolo, Izirayeli woolo wele, pe ni fuun nunɔgba nunɔgba paga nga kɔ pe nawa pi tanga konaa pe tege ki ni ti jen mberi yaga, na paga pe keyen yi yirige mbe wa wa ki go nga ki yeri mbɔɔn yenri,

³⁰ mbɔɔn ta wa yennɛle na wa ma censaga ki ni, ma logo pe yeri, ma pe kapere ti kala yaga pe na, ma lere nunɔgba nunɔgba pyew wi sara ma yala wi kapyege ki ni, katugu mà lere nunɔgba nunɔgba pyew wi nawa kala li jen; katugu mboro ma senwee wi nawa kala li jen.

³¹ Ki ka pye ma, pe yaa la fyɛ ma yege konaa mbaa tanri ma kongolo ke na wagati na fuun pe yaa pye laga tara ti ni wi ni, to nda màa kan we teleye pe yeri we.

³² «Ki pyelomo nunɔgba pi na, nambanɔa na wi woro Izirayeli tara woo, ma woolo wo wa, na

wiga ka yiri taleere ta ni mbe pan ma megbogo ki kala na, naa ma fannga konaa ma yawa pi kala na, na wiga ka pan mboon yenri laga ki go nga ki ni,

³³ mboon ta wa yenjele na, wa ma censaga ki ni, ma logo ki nambanɲa wi yeri, ma nga fuun wi yenri ma yeri ki pye wi kan, janngo dunruya woolo pe ni fuun poon mege ki jen paa fye ma yege, paa yege nga na Izirayeli, ma woolo pe yen. Ko pe yaa ki jen mbe yo go nga mi kan ki yen mboro wogo.

³⁴ «Na ma woolo paga ka yiri mbe sa malaga gbɔn pe juguye pe ni, mbe yala konɔ na ma yaa ka kan pe yeri li ni, na paga yege wa wa ca nga ma wo konaa go nga mi kan ma mege ni ki yeri mboon yenri,

³⁵ mboon ta wa yenjele na, wa ma censaga ki ni, ma pe yenrewe naa pe yenrewe gbɔɔ pi logo, ma yere pe kala li na.

³⁶ «Na Izirayeli woolo paga kapege pye ma na, katugu lere wo wa woro wa ɲa wila kapege pye. Na maga nawa ngban pe ni, mbe pe le pe juguye pe kee, na pe juguye paga pe koli mbe kari pe ni kulowo ni tara ta ni, taleere nakoma tara nda ti yen toon ta ni,

³⁷ pe pe koli ma kari pe ni tara nda ni, mbe pe ta wa ti ni, na paga pe jatere wi kannga mbe songoro mbe pan ma korogo, na paga ma yenrewe gbɔɔ yenri wa tara nda pe pe koli ma kari wa ti ni, mbe yo fo: <Wè kapege pye, ma jogowo pye, ma kambasinɲe pye,>

³⁸ mbe pe ta wa tara nda pe yen wa kulowo pi ni ti ni, to nda pe pe koli ma kari pe ni wa, na

paga songoro mbe pan ma korogo pe kotogo ki ni fuun ki ni konaa pe nawa pi ni fuun pi ni, mbe yege wa wa tara nda ma kan pe teleye pe yeri ti yeri, naa wa ca nga ma wo ki yeri konaa go nga mi kan ma mege ni ki yeri,

³⁹ kona mboon ta wa yenjele na, wa ma censaga ki ni, ma pe yenrewe naa pe yenrewe gbo pi logo, ma yere pe kala li ni. Mo woolo pe kapere nda pe pye ma na ti kala yaga pe na.

⁴⁰ «Koni, na Yenjele, ma yenjele ke yenge ma nungbolo jan, yenrewe mba mo yenri laga ki laga nga ki ni, maa logo!

⁴¹ Koni Yawe Yenjele, mboro na Yenjele, yiri ma pan ma cen laga laga nga ki yen ma wogosaga ki ni.

Ta paan mboro naa ma yon finliwe kesu wi ni, wo na ma yawa pi maa pi ye nari wa we.

Yawe Yenjele, mboro na Yenjele, ki yaga ma saraga wofenne pe showo pi ta, paa yege nga na lere ma kaa wi ye fere we.

Mbele pe taga ma na, paa yogori nayinme gbo ni.

⁴² Yawe Yenjele, mboro na Yenjele, wunluwo na ma sinme kpoyi wo wi na maa wo, maga kaa wa.

Yinme kagala ngele ma pye ma tunmbyee Davidi wi kan, ki yaga ma jatere pye ke na†.»

† 6:42 6.41-42: Yuuro 132.8-10

7

*Yenɲele li gbogwo yanwa
pila sherigo gbogɔ ki yin*

(1 Wunlu 8.62-66; Esidi 6.15-18)

¹ Naa Salomɔ wila kaa kɔ wi yenrewe pi na, a kason si yiri wa yenɲele na ma to wa saraga sogowogo ki na, maga sogo pew konaa saara sannda ti ni. Kona, a Yawe Yenɲele li gbogwo yanwa pì si pan ma sherigo gbogɔ ki yin†.

² Saraga wofenne pe sila ya ye wa Yawe Yenɲele li sherigo gbogɔ ki ni, katugu Yawe Yenɲele li gbogwo yanwa pila sherigo gbogɔ ki yin.

³ Izirayeli woolo pe ni fuun pàa kason kì yan kì yiri wa naayeri konaa Yawe Yenɲele li gbogwo yanwa pi ni na tinri wa sherigo gbogɔ ki na. Kona, a pè si fòli ma pe yere ti jiile wa tara, wa laga nawa mba pè wologo ki na, ma Yawe Yenɲele li gbogɔ mali sɔn ma yo fɔ:

«Ee, li yen jenne,
Ee, li kagbaraga ki yen kosaga fu.»

⁴ Kona, wunlunaɲa wo naa leele pe ni fuun pe ni, pè si saara wɔ Yawe Yenɲele li yeri.

⁵ Wunlunaɲa Salomɔ wila nere waga nafa ma yiri shyen (22 000) konaa simbaala naa sikaala waga cenme naa nafa (120 000) wɔ saraga. Pa wunlunaɲa wo naa leele pe ni fuun pe ni, pàa Yenɲele li sherigo gbogɔ ki yon yeenge feti wi pye yeen.

⁶ Saraga wofenne pàa pye wa pe tunɲgo ki na. Levi setirige piile pàa pye na Yawe Yenɲele li

---

† 7:1 7.1: Levi 9.23-24

yarigbɔnrɔ ti gbɔɔn, to nda wunlunana Davidi wila gbegele paa Yawe Yenɲele li sɔnni yuuro ni paa yuun fɔ: «Ee, li kagbaraga ki yen kɔsaga fu.» Davidi wo wila ki konɔ kan pe yeri ma yo paa ki yarigbɔnrɔ ti gbɔɔn, paa Yawe Yenɲele li sɔnni. Saraga wɔfenne paa pye na mbaanra ti wiin pe yesinme na. Izirayeli woolo pe ni fuun paa pye ma yere wa.

⁷ Kona, a Salomɔ wì si sherigo gbɔɔgo lonɔgo ki nandogomɔ pi pye kpoyi, ko nga ki yen wa Yawe Yenɲele li sherigo gbɔɔgo ki yege kee yeri we. A wì si saara sogoworo to naa nayinme saara ti yanlaga ki wɔ mari sogo wa ki laga ki na, katugu tuguyenre saraga wɔsaga nga Salomɔ wila gbegele kila kologo ki saara ti na, saara sogoworo, naa muwe saara konaa nayinme saara ti yanlaga ki ni, ti saa kun wa ki na.

⁸ Ki wagati wi ni, Salomɔ wo naa Izirayeli woolo pe ni fuun pe ni paa feti wi pye fɔ ma saa gbɔn pilige kɔlɔshyen. Janwa gbɔlɔ lãa yiri tara ti lagapyew ki ni ma pan, maga le wa Hamati ca wasege ki na fɔ ma saa gbɔn wa Ezhipiti tara lafogo ki yɔn na†.

⁹ Pilige kɔlɔtaanri wogo ki na, a pè si gbogolo ma sheri, katugu paa saraga wɔsaga ki yɔn yeenge feti wi pye ma saa gbɔn pilige kɔlɔshyen, mee feti wi pye naa piliye kɔlɔshyen ya yege ni.

---

† 7:8 7:8: *Maga le wa Hamati ca wasege ki na fɔ ma saa gbɔn wa Ezhipiti tara lafogo ki yɔn na, ko kɔrɔ wo yen maga le tara ti go nga na wa yɔnlɔparawa kalige kee yeri ma saa ki wa tara ti go nga na wa yɔnlɔparawa kameɲge kee yeri.*

¹⁰ Yele li yenge kolshyen wogo ki pilige nafa ma yiri taanri wogo ki na, a Salomo wì si leele pe yaga ma yo paa kee wa pe paara yinre. Pàa kari yōgōrimō naa nayinme ni wa pe kotogo na, kajenge nga Yawe Yenñele làa pye Davidi wi kan, naa Salomo konaa Izirayeli, li woolo pe kan ki kala na.

*Yenñele làa li yee naga
Salomo wi na ki shyen wogo na
(1 Wunlu 9.1-9)*

¹¹ Kona, a Salomo wì si kō Yawe Yenñele li sherigo gbōgo kanga konaa wunluwō go kanga ki na. Kì pye ma, tunngo nga fuun wila pye na jaa mbe pye Yawe Yenñele li sherigo gbōgo ki kanga naa wunluwō go ki kanga wogo ki na kì si kō.

¹² Kona, a Yawe Yenñele lì sili yee naga Salomo wi na yembinε la ni, ma yo fō: «Mòò yenrewe pi logo. Mìgi laga nga ki wō ki pye go nga pe yaa la saara woo wa ki ni na yeri.

¹³ Na mi ka ka tisaga wegele ke ton wa naayeri mbe ti tisaga ki ka kaa paan naa, na mi ka ka konō kan kambεere ti yeri mbe yo ti yaara ti ka laga tara ti ni, na mi ka ka tifelege yama wa na woolo pe na,

¹⁴ kona na woolo poro mbele na mege ki yen na yinri pe na, na paga pe yee tirige, mbanla yenri, mbanla lagaja, na paga pungo wa pe kombegele ke ni, mbanla ta wa yenñele na, mi yaa logo pe yeri, mbe pe kapere ti kala yaga pe na, mbe pe tara ti jōlogo ki kō.

15 Koni na yege yaa pye pe na, mi yaa nungbolo jan mbaa yenrewe mba pila piin laga ki laga nga ki ni pi nuru.

16 Koni migi go nga ki wo maga pye kpoyi, jango mbaa na yee nari wa ki ni sanga pyew. Mi yaa la wele ki na konaa na jatere wi yaa pye ki na sanga pyew.

17 Mboro wo na, na ma kaa tanri na yege sogowo paa yege nga na ma to Davidi wi tanga na yege sogowo, mbaa nga fuun mi yo ma kan ki piin, mbanla kondengenle naa na kakondengenle ke le mbaa tanri ke na,

18 pa kona mi yaa yeresaga kan ma wunluwo pi yeri mbe yala yon finliwe mba mila le ma to Davidi wi ni pi ni; mila wi pye fo: <Leele yaa kaa taa ma setirige piile pe ni mbaa ceen wunluwo pi na Izirayeli tara ti go na[†].>

19 Een fo na yaga pungo wa na yeri, mbe je na kondengenle konaa na ngasegele ngele mi kan ye yeri ke na, na yaga kari mbe saa tunngo piin yarisunndo ta yege kan konaa mbaa foli ti yege sogowo mbaa ti gbogo,

20 kona tara nda mi kan ye yeri, mi yaa ye yirige mbe ye wo wa ti ni. Ki sherigo gbogo nga mi pye kpoyi, mbaa na yee nari wa ki ni, mi yaa je ki na mbege lali na yee ni. Pa mi yaa ti cengele ke ni fuun kaa ki la koo ye na, kaa tege ye na ki wogo ki na.

21 «Ali mbege ta ki sherigo gbogo nga ki yaa pye gbogowo ni yege o yege, leele mbele fuun pe yaa kaa tooro le ki tanla, ki yaa ka to pe yon na,

---

† 7:18 7.18: 1 Wunlu 2.4

paa pe yεε yewe mbaa yuun fɔ: <Kì pye mεε, a Yawe Yεnɲεε lì sigi tara nda to naa ki sherigo gbɔɔ ɲa ki ni ti tεε tεgelɔmɔ mba pi na ma†?>

²² Pa kona leele pe yaa ka pe yɔn sogo mbe yo fɔ: <Ko pye ma, katugu pè laga Yawe Yεnɲεε, pe telɛye Yεnɲεε li na, lo na làa pe yirige wa Ezhipiti tara we. Pè taga yarisunndo ta yεε na, na fɔli ti yεε sɔɔwɔ nari gbogo konaa na tunɲo piin ti kan. Ko kì ti ligi jɔɔɔ ɲa ki ni fuun ki wa pe na.> »

8

Salomɔ wila cara ta yεε kan

(1 Wunlu 9.10-28)

¹ Yεε nafa Salomɔ wila pye ma Yawe Yεnɲεε li sherigo gbɔɔ konaa wi yεera go ki ni ti kan.

² Kona, Tiri ca wunlunɲa Huramu wila cara nda kan wi yeri, a wì si sɔɔɔɔ mari kan naa fɔnɲɔ, mεε Izirayeli woolo pele pye, a pè saa cɛn wa ti ni.

³ Ko puɲɔ na, a Salomɔ wì si yiri ma saa to Hamati Zoba ca ki na maga shɔ maga ta.

⁴ A wì si Tadimɔri ca ki kan naa fɔnɲɔ wa gbinri wi ni konaa cara nda fuun wila kan wa Hamati tara mbaa wi yarilire ti teri wa ti ni.

⁵ A wì si Beti Horɔn ca ɲa wa gona konaa Beti Horɔn ca ɲa wa nɔɔna ti kan. Malaga sigecara lari, paa malaga sigemboro kan mari maga, kɔɔɔ la pye ti na naa sɔɔyaara ni mari tɔnndo.

---

† 7:21 7.21: 2 Kuro 36.19

⁶ Baalati ca naa cara nda fuun tìla pye Salomɔ wi woro, naa cara nda fuun wìla pye naa malaga gbɔnwotoroye pe teri konaa cara nda fuun wìla pye naa shɔnye pe teri, wìla ti kan. Yaraga nga fuun wìla pye na jaa mbe kan wa Zheruzalemu ca, naa wa Liban tara konaa wi fannga kila pye tara ti laga nga fuun go na, wìla ki kan.

⁷ Leele pèle la pye wa tara ti ni, poro sila pye Izirayeli woolo, poro la wɛle Heti cɛnle woolo, naa Amɔri cɛnle woolo, naa Perɛzi cɛnle woolo, naa Hɛvi cɛnle woolo konaa Zhebusi cɛnle woolo.

⁸ Ki cɛngɛle ke setirige piile mbele paa koro wa tara ti ni, poro mbele Izirayeli woolo pe sila pe tongo mbe pe ko, poro wɛle Salomɔ wìla le ma wa porɔtoya tunndo ti na; pe yen ki wogo ki na ali ma pan ma gbɔn nala.

⁹ Eɛn fo Salomɔ wi sila Izirayeli woo wo wa pye kulo wa tunndo ti ni, katugu poro la pye wi malingbɔɔnlo. Wìla pele pye malingbɔɔnlo teelee, naa wi malaga gbɔnwotoroye teelee konaa wi shɔn lugufenne teelee.

¹⁰ Teelee cɛnme shyen naa nafa shyen ma yiri ke (250) wunlunana Salomɔ wìla wo ma tɛge tunmbyeele pe go na paa pe korosi.

¹¹ Salomɔ wìla ti a Farawɔn wi sumborombyo wi yiri wa Davidi ca ki ni, ma kannga wa go nga wìla kan wi kan ki ni; katugu wìla wi yɛɛ pye fo: «Kii daga na jo wi cɛn wa Davidi wi wunluwo go ki ni, Izirayeli tara wunlunana we; katugu Yawe Yɛnɛle li yɔn finliwe kesu pɔo tɛge laga nga na, ki yen kpoyi.»

Sherigo gbogɔ tunngo ki yɛge wɔmɔ

12 Kona Salomɔ wi nɛɛ saara sogoworo woo Yawe Yennɛɛ li yeri wa li saraga wɔsaga ki na, ko nga wila kan li kan wa sherigo gbɔgɔ ki ndɔgɔrɔ ti yegɛ we.

13 Wila pye na saara ti woo ki na ma yala Moyisi wila nga yo pilige nunɔba nunɔba pyew saraga wɔgɔ wogo ki na ki ni, naa cɛnpiliye woro ti ni, naa yevɔnndo woro ti ni konaa sherɛgɛ fetiye taanri mbele pe maa piin yeɛ li ni pe woro ti ni, poro la weɛ leve fu buru feti, naa Pantikoti feti konaa Gbataala nɔgɔ feti wi ni†.

14 Wila saraga wɔfenne ngbeleye yi tɛgɛ pe tunndo ti na, ma yala wi to Davidi wila ki kɔn maga tɛgɛ yege nga na ki ni. Wila Levi setirige piile pe tɛgɛ pe tunngo ki na. Ko la pye mbaa Yawe Yennɛɛ li sonni konaa mbaa tunngo piin saraga wɔfenne pe yege sɔgɔwɔ, mbe yala pilige nunɔba nunɔba pyew tunngo pyelomɔ pi ni. Wila yeyɔngɔ kɔrɔsifenne ngbeleye yi tɛgɛtɛgɛ yeyɔnrɔ ti na; katugu Yennɛɛ li lere Davidi pa wila ki yo ma†.

15 Ngasele na wunlunaɲa wila kan saraga wɔfenne naa Levi setirige piile pe wogo na konaa yarijende tɛgesaga ki wogo na, pe sila li kɛ.

16 Pa Salomɔ wi tunndo ti ni fuun tɪla kɔ yeɛn, maga lɛ Yawe Yennɛɛ li go nɔgɔ lepilige ki na fo ma saa gbɔn ki kɔpilige ki na. Kona, a Yawe Yennɛɛ li go ki kanga ki si kɔ.

17 Kona, a Salomɔ wɪ si yiri ma kari wa Eziyon Geberi ca konaa wa Eyilati ca, wa Edomu tara.

---

† 8:13 8:13: ɛki 23.14-17; 34.22-23; Levi 23; Nɔmbu 28.17-31; 29.12-39; Dete 16.16 † 8:14 8:14: 1 Kuro 26

18 Wunlunana Huramu wila tonmokoro torogo, mari le wi yera tunmbyeele poro naa tunmbyeele mbele pe kogaje wi jen pe kee, pe sari kan Salomo wi yeri. A pe si saa gbon wa Ofiri tara poro naa Salomo wi tunmbyeele pe ni, mee songoro ma pan te toni ke ma yiri kangurugo si ni wunlunana Salomo wi kan.

9

*Seba tara wunlunjo wila kari
ma saa wunlunana Salomo
wi shari
(1 Wunlu 10.1-13)*

¹ Saba tara wunlunjo wila ki logo ma yo Salomo wi mege ki yiri, a wi si pan wa Zheruzalemu ca, mbe pan mboo wa mbe wele nandalengele ni. Wila pan legere ni wi punjo na, naa yongomeye ni mbele tuguro la pye pe na, to la pye nuwo taanyaara, naa te legere konaa sinndere songbanga woro. Wila pan wa Salomo wi yeri, ma pan ma senre nda fuun tila pye wa wi nawa ti yo maa kan.

² Yewige nga fuun wila yewe, Salomo wila wi yon sogo ki ni fuun ki na. Yewige ka kpe sila pye ma ngban Salomo wi yeri, nga wi saa ya mboo yon sogo ki na.

³ Kona, a Saba tara wunlunjo wi sigi wele maga yan fo tijinliwe gboco la pye Salomo wi yeri. Salomo wila go nga kan wila ki yan fun,

⁴ naa yaakara nda pa pye na kaa wa wi go ti ni, naa wi legboco pe yinre ti ni, naa wi tunmbyeele pe tunjo pyelomo konaa pe

yaripɔɔ ti ni, naa tunmbyeele mbele pàa pye yaara nda pe maa woo ti yege wɔfenne konaa pe yaripɔɔ ti ni, konaa saara sogoworo nda wila pye na woo wa Yawe Yenɲele li sherigo gbɔɔ ki ni ti ni. A kì si to wi yɔn na fɔ jɛnɛ.

⁵ Kona, a wì si wunlunaɲa wi pye fɔ: «Mala ta wa na tara, senre nda mì logo ma kapyegele ke wogo na konaa ma tijinliwe pi wogo na, jaga ti yen kaselege.

⁶ Sanga ɲa ni mi fa pan mbege yan na ye, senre nda fuun pàa pye na yuun, mi sila taga ti na. Wele, ma tijinliwe gbɔɔ pe sila pi walaga senre yo na kan yere. Ma mege kì yiri yege ɲa na, a mì logo, mà we ko na.

⁷ Ferewe yen ma go woolo pe woo! Ferewe yen ma tunmbyeele pe woo, poro mbele pe yen ma ni nɔɔ tijinliwe senre ti nuru we!

⁸ Sonmɔ yen Yawe Yenɲele, ma Yenɲele li woo, lo na lì kajɛnɛ pye ma kan mɔɔ tege wa li wunluwɔ jɔngɔ ki na, jango ma pye wunluwɔ Yawe Yenɲele, ma Yenɲele li mege ki na! Mà jɛn Izirayeli woolo pɔɔn Yenɲele li ndanla, a laa jaa pe koro wa fɔ sanga pyew. Ko kì ti lɔɔn tege pe wunlunaɲa, jango maa pe kagala ke yege woo kasinɲe naa kaselege ni.»

⁹ Ko punɲo na, a Saba tara wunlunɲɔ wì si te toni taanri naa kɔngɔ kan wunlunaɲa Salomɔ wi yeri, naa nuwɔ taanyaara legere ni konaa sinndeere sonɲbanga woro ni. Saba tara wunlunɲɔ wila pan ma nuwɔ taanyaara nda kan wunlunaɲa Salomɔ wi yeri, lere fa pan mbe nuwɔ taanyaara ta kan wa Izirayeli tara mbe we

to na†.

¹⁰ Huramu wi tunmbyeele naa Salomɔ wi tunmbyeele mbele pàa pan tɛ wi ni ma yiri wa Ofiri tara, pàa pan fun santali tire ni konaa sinndɛɛrɛ sɔnɔgbanga woro ni†.

¹¹ Wunlunaɲa wila santali tire ta tɛgɛ ma lugusaga gbegele, mbaa yiin wa Yawe Yenɲɛlɛ li sherigo gbɔgɔ ki ni konaa wa wunluwɔ go ki ni, ma ta tɛgɛ ma ɲɔniye naa juruye gbegele yurukɔɔlo pe kan. Pe fa ki tire cɛnɛ ta yan wa Zhuda tara faa.

¹² Kona, yaraga ɲga fuun Saba tara wunlunɔ wila pye na jaa konaa ɲga fuun wila yenri, Salomɔ wila ki ni fuun ki kan wi yeri. Wila yarilegere kan wunlunɔ wi yeri ma wɛ nda wila pan ma kan wunlunaɲa Salomɔ wi yeri ti na. Ko punɔgo na, a Saba tara wunlunɔ wo naa wi tunmbyeele pe ni pè si sɔngɔrɔ ma kari pe tara.

*Wunlunaɲa Salomɔ
wila pye penjagbɔrɔ fɔ
(1 Wunlu 10.14-25; 1 Kuro 1.14-17)*

¹³ Yɛlɛ nɔnɔgba nɔnɔgba pyew tɛ tɔni nafa pàa pye na paan na kaan Salomɔ wi yeri.

¹⁴ Mbe taga wa ko na, safari wafenne, naa pɛrɛfenne konaa Larabu tara wunlumbolo pàa pye na lambo sara wi yeri; tara ti janmaratigiye pàa pye na nizara woo wi yeri, na paan tɛ naa warifuwe ni wi kan.

¹⁵ Wunlunaɲa Salomɔ wila tugurɔn sigeyaara tugbɔrɔ cɛnɛ shyen (200) gbegele tɛ ɲa pè

---

† 9:9 9.1-9: Luki 11.31 † 9:10 9.10: 1 Wunlu 5.6

gbon wa ni. Te culo kogoloni kogoloni paa tege ma ti ni fuun nungba nungba ti gbegele.

¹⁶ A wi tuguron sigeyaara jegele jegele cenme taanri (300) gbegele te na pe gbon wa ni. Te culo taanrindaanri paa tege ma ti ni fuun nungba nungba ti gbegele. A wunlunana wi si saa ti tege wa wunluwo go nga paa pye na yinri Liban kologo go ki ni†.

¹⁷ A wunlunana wi si wunluwo jongo gbengbenge ka gbegele solo ngangala ni, mee te piiri wo ki na maga ton.

¹⁸ Paa lugusara kogoloni gbegele ki wunluwo jongo ki na, naa tooo tagasaga te wogo nungba ni ki na. Keyen tagasaga la pye jongo ki kanngoloyo shyen yi na. Paa jara yanlele shyen te ma pe yerege yerege keyen tagasara ti nungba nungba ti tanla.

¹⁹ Paa jara yanlele ke ma yiri shyen gbegele ma pe yerege yerege jongo ki lugusara kogoloni ti kanngoloyo shyen yi na. Ki jongo cenle ka fa gbegele wunluwo pa yege ni ghen.

²⁰ Wunlunana Salomo wi wojengele ke ni fuun kaa pye te wogolo. Wi wunluwo go nga paa pye na yinri Liban kologo go ki yaapire ti ni fuun tila pye te piiri woro. Yaraga ko ka sila pye wa warifuwe wogo, katugu Salomo wagati wi na, pe sila pye na warifuwe wi jate.

²¹ Katugu tonmokooro tugbooro la pye wunlunana Salomo wi yeri, nda tila pye na kee wa Taxisi ca; Huramu woolo poro paa pye ti tunmbyeele. Yele taanrindaanri pyew tila pye na

---

† 9:16 9.16: 1 Wunlu 7.2

paan tɛ, naa warifuwe, naa solo ngangala, naa kana konaa sannjɛrɛ nda pe yinri pan ti ni.

²² Wunlunaŋa Salomɔ wi meɣɛ kɪla yiri ma wɛ dunruya wunlumbolo pe ni fuun pe na wi yarijendɛ tawa po naa wi tijinliwɛ pi kala na.

²³ Dunruya wunlumbolo pe ni fuun pàa pye naga lagajaa mbe wunlunaŋa Salomɔ wi yan, jango mbe tijinliwɛ mba Yɛnŋɛlɛ li kan wi yeri pi senrɛ ta logo.

²⁴ Pe ni fuun nunɗba nunɗba pàa pye na paan pe yarikanra ni wi kan, to lari nda warifuwe yaara, naa tɛ yaara, naa yaripɔɔ, naa malingbɔnyaara, naa nuwɔ taanyaara, naa shɔnye konaa sofilele worosoye ni. Ko la pye na piin ma yeɛ pyew.

²⁵ Shɔnye naa malaga gbɔn wotoroye tɛɣɛsara waga tijɛrɛ (4 000) tɪla pye Salomɔ wi yeri, naa shɔn lugufenne waga kɛ ma yiri shyɛn (12 000) ni. Wi malaga gbɔn wotoroye pàa pye cara nda ni, wɪla pele tɛɣɛtɛɣɛ wa ti ni konaa ma pele tɛɣɛ wa wo wunlunaŋa wi yeɛ tanla wa Zheruzalemɔ.

²⁶ Maga lɛ wa Efirati gbaan wi yɔn na fɔ ma saa gbɔn wa Filisiti tara fenne pe tara ti na konaa ma kari ma saa gbɔn fɔ wa Ezhipiti tara konlo li na, Salomɔ wɪla pye ko wunlumbolo poro pe ni fuun go na†.

²⁷ Wunlunaŋa wɪla ti, a warifuwe wɪ lɛɣɛ wa Zheruzalemɔ ca paa sinndɛɛrɛ yɛn, ma ti a sediri tire tɪ lɛɣɛ wa fun paa yeɣɛ ŋga na sikomɔri tire ti yɛn ma lɛɣɛ wa yanwira tigiwen tara ti ni we†.

---

† 9:26 9:26: Zhene 15.18; 1 Wunlu 4.20 † 9:27 9:27: Dete 17.17; 1 Wunlu 10.27; 1 Kuro 1.15

28 Pàa pye na yinrigi shonye pe ni wa Ezhipiti tara konaa tara sannda ti ni na paan pe ni Salomɔ wi kan†.

*Salomɔ wi kunwɔ
(1 Wunlu 11.41-43)*

29 Salomɔ wi kapyegele sanngala, kongbannngala koro naa punɔgo wogolo ke ni, ke yen ma yonlogɔ wa Yenɲele yon senre yofɔ Natan wi kapyegele sewe wi ni, naa wa Yenɲele yon senre yofɔ Ahiya ɲa wila yiri wa Silo ca wi Yenɲele yon senyoro ti ni, konaa wa yariyanra yanfɔ Yedo wi yariyanra sewe wi ni, wo ɲa wila yonlogɔ ma para Nebati pinambyɔ Yerobowamu wi wogo na we.

30 Salomɔ wila yegele ngele pye wunluwɔ pi na Izirayeli tara ti ni fuun ti go na wa Zheruzalemu ca kaa pye nafa shyen.

31 Ko punɔgo na, a Salomɔ wì si ku ma taga wa wi telɛye pe na. A pè suu le wa wi to Davidi wi ca. A wi pinambyɔ Orobowamu wì si cɛn wunluwɔ pi na wa wi yonlo.

ZHUDA TARA WUNLUMBOLO PE KAGALA

10

10-36

*Orobowamu wila je
mbe logo Izirayeli woolo pe yeri
(1 Wunlu 12.1-15)*

---

† 9:28 9.28: Dete 17.17

¹ Kona, a Orobowamu wì si yiri ma kari wa Sishemu† ca, katugu Izirayeli woolo pe ni fuun pàa gbogolo wa mboo tɛgɛ wunluwɔ.

² A Nebati pinambyɔ Yerobowamu wì sigi wogo ki logo maga ta wìla pye bere wa Ezhipiti tara, to nda wìla fe wunlunaɲa Salomɔ wi yɛgɛ ma saa lara wa we. A wì si yiri wa Ezhipiti tara ma songɔɔ wa Izirayeli tara.

³ A pè si leele tun, a pè saa wi yeri ma pan wi ni. Kona, a wo naa Izirayeli woolo pe ni fuun pe ni pè si kari ma saa para Orobowamu wi ni, ma yo fɔ:

⁴ «Ma to wìla tugugbɔɔ taga we go na. Koni, na maga pɔɔtɔya tunndo naa tugugbɔɔ nda ma to wìla taga we go na ti tifaga we na, pa we yaa la tunngo piin ma kan.»

⁵ A Orobowamu wì si pe pye fɔ: «Ye songɔɔ gben, mi yaa jatere pye. Piliye taanri torongɔlɔ ye pan laga na yeri.» A leele pè si songɔɔ ma kari.

⁶ Kona lelelele mbele pàa pye na tunngo piin wunlunaɲa Orobowamu wi to Salomɔ wi ni wi yinwege sanga wi ni, a wì si saa pe gbogolo ma pe yewe ma yo fɔ: «Yoro naga jaa mbe ki leele mbele pe yɔn sogo mbe yo mele?»

⁷ A lelelele pè suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Na maga pye jɛnɲɛ ki leele mbele pe ni, na maga kajɛnɲɛ pye pe kan mbe pe yɔn sogo sɛnjɛndɛ ni, pa pe yaa pye ma tunmbyeele sanga pyew.»

⁸ Eɛn fɔ Orobowamu wi sila lelelele pe yerɛwɛ sɛnrɛ ti lɛ. Wo naa lefɔnmbɔlɔ mbele pàa yiri

---

† 10:1 10.1: 1 Wunlu 12.1

ma le ja, poro mbele pàa pye le wi tanla, a wì si poro yewe.

⁹ Wìla pe pye fɔ: «Ki leele mbele pè pan mala pye ma yo tugugboro nda na to wìla taga pe go na, mberi tifaga pe na, yaa jaa mbe pe yon sogo mbe yo mèlɛ?»

¹⁰ A wi yenlezaga lefonmbolo pè suu yon sogo ma yo fɔ: «Ki leele mbele pè pan ma senre nda yo ma kan ma yo fɔ ma to wìla tugugboro taga pe go na, mari tifaga pe na, pa ma yaa pe yon sogo mbe yo yeen fɔ: <Na yombenjo wì gbogɔ ma we na to wi senne li na†.»

¹¹ Koni yè yo fɔ na to wìla tugugboro taga ye go na, nda mi wo yaa taga ye go na, to yaa nugu na to wo woro to na. Na to wìla pye na ye gbɔɔn na ye yeregi gbatorogo ni, mi wo yaa la ye yeregi naala ni†.> »

¹² Pilige taanri wogo ki na, a Yerobowamu wo naa Izirayeli woolo pe ni fuun pe ni pè si songoro ma pan wa wunlunaŋa Orobowamu wi yeri, paa

---

† **10:10 10:10:** Nga kì yo: *Na yombenjo wì gbogɔ ma we na to wi senne li na*, ko koro wo yen fɔ: Fanŋa yen na yeri ma we na to wi fanŋa ki na. Faa Izirayeli woolo pàa pye na senne li jate paa senwee wi fanŋa ki go yen, yombenjo wo la pye na senwee wi fanŋogɔ ko nari. Ki cɛn ndɛɛ Orobowamu wìla ki naga ma yo wo fanŋogɔ ye, ko yen fanŋa ni ma we wi to wi fanŋa ki na.

† **10:11 10:11:** Nga kì yo fɔ: *Na to wìla pye na ye gbɔɔn na ye yeregi gbatooro ni, mi wo yaa la ye yeregi naala ni*, ko yen naga nari ma yo tege ŋga Orobowamu wi yaa taga Izirayeli woolo pe na, ko yaa we ŋga wi to wìla taga pe na ko na. Naala mbele pe senre tì yo, tuguron kandogɔngɔlo jɛgɛlɛ jɛgɛlɛ kele la wele. Kìla pye pe ma ke pɔpɔ wa gbatorogo ki numaga ki na; na paga lere gbɔn ki ni pe maga tile, kandogɔngɔlo ke mèɛ ye wi ni maa koonlo pɔyi pɔyi.

yegε n̄ga na wila ki yo pe kan fɔ: «Ye songɔɔ ye pan laga na yeri pilige taanri wogo ki na.»

¹³ A wunlunaɲa wi si pe yɔn sogo senɲɔnra ni. Wi sila leleεε pe yerεwe senre ti le.

¹⁴ Wila pe yɔn sogo ma yala lefɔnmbɔɔ p̄a yerεwe senre nda yo to ni. Wila pe pye fɔ: «Na to wila tugugbɔɔ taga ye go na; εen mi fun, mi yaa ka taga ki tugugbɔɔ ti na naa ye go na. Na to wila pye na ye gbɔɔn na ye yerεgi gbatorogo ni, mi wo yaa la ye gbɔɔn mbaa ye yerεgi naala ni.»

¹⁵ Ki pye ma, wunlunaɲa wi sila logo leele pe yeri, katugu Yawe Yenɲεε lo làa ko pye ma, jango li yɔn senre yofɔ Ahiya ɲa wila yiri wa Silo ca, senre nda làa yo wi kan, a wiri yo Nebati pinambyɔ Yerobowamu wi kan, ti ta tiri yeε yɔn fili†.

*Izirayeli tara wunluwɔ
p̄ila kɔn shyen*

(1 Wunlu 12.16-20)

¹⁶ Naa Izirayeli woolo pe ni fuun p̄a kaa ki yan wunlunaɲa Orobowamu wii yenle mbe logo pe yeri, a p̄e suu pye fɔ:

«We kala woro Davidi wi ni.

Woro naa Zhese pinambyɔ wi ni, kɔɔɔɔ liwen woro we sɔɔwɔ.

Izirayeli woolo ye yiri yaa kee ye yinre.

Koni, mboro Davidi setirige pyɔ, ta jaan ma go woolo pe ni.»

---

† **10:15 10:15:** 1 Wunlu 11.29-39, Yawe Yenɲεε làa ki kɔn maga tege mbe jɔɔɔɔ wa Salomɔ wi go woolo pe na wi kapege ko kala na.

Kì pye ma, a Izirayeli woolo pe ni fuun pè si yiri ma kari pe yinre.

¹⁷ Izirayeli woolo mbele pàa pye ma cen wa Zhuda tara cara ti ni, poro wele Orobowamu wila pye wunluwo pe go na.

¹⁸ Kona, a wunlunana Orobowamu wì si Hadoramu na wila pye porotoya tunndo pyefenne pe go na wi tun wa Izirayeli woolo pe yeri. E'en fo, a Izirayeli woolo pè suu wa sinndere ni maa gbo. A Orobowamu wo si bala ma ye wa wi wotoro na shon maa tile wi ni ma fe ma kari wa Zheruzalemu ca.

¹⁹ Kì pye ma, Izirayeli woolo mbele wa tara ti yonloparawa kamenge kee yeri, pè si yiri ma je Davidi wi wunluwo go woolo pe na fo ma pan ma gbɔn nala.

11

*Yenhele li sila yenle
Izirayeli woolo pe malaga gbɔn
pe yee ni*

(1 Wunlu 12.21-24)

¹ Naa Orobowamu wila kaa songoro ma ye wa Zheruzalemu ca, a wì si Zhuda cenle woolo naa Benzhamε cenle woolo pe gbogolo. Pàa pye nambala malingboonlo welimbele waga cenme naa nafa tijere (180 000), jango mbe sa malaga gbɔn Izirayeli woolo sanmbala pe ni, mbe ta mbe Izirayeli tara wunluwo pi songoro mboo kan Orobowamu wi yeri.

² E'en fo, a Yawe Yenhele li si para Yenhele yon senre yofɔ Shemaya wi ni, ma yo fo:

³ «Ki yo Salomo wi pinambyo Orobowamu wi kan, wo ɲa wi yen Zhuda tara wunlunana we, naa Izirayeli woolo mbele fuun pe yen Zhuda cenle woolo naa Benzhamε cenle woolo pe kan ma yo fo:

⁴ «Pa Yawe Yenɲele li yo yeen fo: Yaga ka yiri mbe sa to ye sefenne pe na malaga ni. Ye ni fuun nunɲba nunɲba ye songoro yaa kee ye yinre, katugu ki kala na pa li yiri mi yeri.» » A leele pe si logo Yawe Yenɲele li yeri, mee songoro ma kari, ma malaga ki yaga Yerobowamu wi ni.

*Orobowamu wila malaga
sigemboro kan ma cara ta maga*

⁵ Kona, a Orobowamu wi si cen wa Zheruzalemu ca. A wi si malaga sigemboro kan ma cara ta maga wa Zhuda tara ti ni.

⁶ Ki cara to lari nda Betileemu ca, naa Etamu ca naa Tekowa ca,

⁷ naa Beti Zuri ca, naa Soko ca, naa Adulamu ca,

⁸ naa Gati ca, naa Maresha ca, naa Zifu ca,

⁹ naa Adorayimu ca, naa Lakishi ca, naa Azeka ca,

¹⁰ naa Zoreya ca, naa Ayalon ca konaa Eburon ca ki ni. Ki cara nda ti ni fuun pa tila pye wa Zhuda tara konaa wa Benzhamε tara ti ni. Wila malaga sigemboro kan ma ki cara ti maga.

¹¹ Wila ki malaga sigemboro ti gbegele mari kan jenge. Kona, a wi si teele tegetege wa ti ni, ma yarilire tegesara gbegele wa, naa sinme konaa duven tegesara ni.

¹² Tuguron sigeyaara tugboro naa njaanra la pye wa ki cara ti ni fuun nunɲba nunɲba ti ni.

Wila ti a ki cara ti fannga ta fo jɛŋɛ. Zhuda tara naa Benzhamɛ cɛnɛ woolo pe tara tila pye wo kɛɛ na.

*Saraga wɔfɛnnɛ
naa Levi setirige piile paa pan
ma taga Orobowamu wi na*

¹³ Kona, a saraga wɔfɛnnɛ poro naa Levi setirige piile mbele paa pye wa Izirayeli tara ti lagapyew ki ni, pɛ si yiri wa pe tara ti ni fuun ti ni ma pan ma taga Orobowamu wi na.

¹⁴ Levi setirige piile paa yiri wa pe cara ti ni konaa ti kanngara na lara nda paa ta pe woro ti ni, ma pan wa Zhuda tara konaa wa Zheruzalɛmu ca, katugu Yerobowamu naa wi pinambiile pe ni paa pe yɛɛ kɔn Yawe Yɛnɛɛɛ li saraga wɔgɔtunngo ki na.

¹⁵ Yerobowamu wila leele pele wɔ wi yɛ ma pe tɛɛ saraga wɔfɛnnɛ wa sunzara nda wa tinndiye pe na ti go na, a poro na sikapɛɛ yanɛɛɛ konaa napɛɛ mbele wila gbegele pe gbogo†.

¹⁶ Kona, Izirayeli cɛngɛɛ woolo mbele fuun paa pye na jaa mbaa Yawe Yɛnɛɛɛ, Izirayeli woolo Yɛnɛɛɛ li gbogo pe kotogo ki ni fuun ni, pɛ si taga Levi setirige piile pe na ma kari wa Zheruzalɛmu, mbe saa saara woo Yawe Yɛnɛɛɛ, pe tɛɛye Yɛnɛɛɛ li yeri.

¹⁷ Kì pye ma, paa yeresaga kan Zhuda tara wunluwɔ pi yeri konaa ma fannga kan Salomɔ pinambyɔ Orobowamu wi yeri fo ma saa gbɔn yɛɛ taanri; katugu wila tanga wa Davidi naa Salomɔ pe tulugo ki ni yɛɛ taanri ni.

---

† 11:15 11:15: Levi 17.7

Orobowamu wi go woolo

¹⁸ Orobowamu wila Yerimoti sumborombyo Mahalati wi pori wi jo. Yerimoti wila pye Davidi pinambyo. Mahalati no wo lawi na Abihayili. Abihayili to wo lawi na Eliyabu. Eliyabu wila pye Zhese pinambyo.

¹⁹ Orobowamu wi jo wila pinambiile se wi kan, poro la wele Yehushi, naa Shemariya konaa Zahamu.

²⁰ Ko pungo na, a wi si Abisalomu† sumborombyo Maaka wi le wi jo. A Maaka wi si piile pele se wi kan, poro la wele Abiya, naa Atayi, naa Ziza konaa Shelomiti.

²¹ Abisalomu sumborombyo Maaka wila Orobowamu wi ndanla ma we wi jele sanmbala naa wi cenfenne pe ni fuun pe na. Wi japorimbolo pa pye ke ma yiri kolotaanri. Wi cenfenne poro la pye nafa taanri. Wi pinambiile pa pye nafa ma yiri kolotaanri, wi sumborombiile pa pye nafa taanri.

²² Kona, a Orobowamu wi si yskeere ti kan Maaka pinambyo Abiya wi yeri, maa tege wi to seyenenle pe go na, katugu wila pye na jaa wo mbe ka pye wunluwo.

²³ Wila tijinliwe ta maa pinambiile pe ni fuun pe jaraga wa Zhuda tara naa Benzhamε cenle woolo pe tara cagboro ti ni, to nda pa malaga sigemboro kan mari maga we. Wila yarilire legere kan pe yeri konaa ma jele legere lagaja pe kan fo jenge.

---

† **11:20 11:20:** 2 Sami 3.3; 1 Kuro 3.2

12

*Ezhipiti tara wunlunaŋa
Shishaki wila pan
ma to Zhuda tara ti na
(1 Wunlu 14.25-28)*

¹ Naa Orobowamu wi wunluwo pila kaa yere-saga ta, a wo jate wi fanŋa ta wa wunluwo pi na, a wi si je Yawe Yenŋele li lasiri wi na. A Izirayeli woolo pe ni fuun pe si taga wi na.

² Orobowamu wi wunluwo pi yeŋe kanŋurugo wolo li ni, a Ezhipiti tara wunlunaŋa Shishaki wi si pan ma to Zheruzalemu ca ki na malaga ni, katugu paŋa pye mbasinmbele Yawe Yenŋele li ni.

³ Malaga gbɔnwotoroye waga keŋe naa cenme shyen (1 200) paŋa pye wi yeri konaa shɔn lugufenne waga nafa taanri (60 000) ni. Wila yiri wa Ezhipiti tara ma pan malingbɔɔnlo legere ni, mbele pe yɔn ki saa ya jɛn mbe jiri. Poro la wele Libi tara fenne, naa Suki cenle woolo konaa Kushi tara fenne pe ni†.

⁴ A wi si Zhuda tara cara nda paŋa malaga sigemboro kan mari maga ti sho fo ma saa gbɔn wa Zheruzalemu ca.

⁵ Kona, a Yenŋele yɔn senre yofɔ Shemaya wi si kari wa Orobowamu wo naa Zhuda tara teeŋe pe yeri wa Zheruzalemu ca, poro mbele paŋa saa gbogolo wa, naa Shishaki wila kaa na yɔngɔ pe ni we. A wi si pe pye fo: Pa Yawe Yenŋele li yo yeŋen fo: «Yè je na na, ki kala na mi fun mi je ye na mbe ye le Shishaki wi keŋe.»

---

† **12:3 12.3:** Kushi tara, Lewɔlo tara laga ko kayi. Kila Ezhipiti tara laga ka le ma saa pinle Sudan tara laga ka ni.

⁶ Kì pye ma, a Izirayeli tara teele poro naa wunlunaṅa wi ni pè si pe yɛɛ tirige Yɛnɲɛle li yɛge sɔgɔwɔ ma yo fɔ: «Yawe Yɛnɲɛle li yɛn ma sin!»

⁷ Naa Yawe Yɛnɲɛle làa kaa ki yan pè pe yɛɛ tirige, a li si para Shemaya wi ni naa ma yo fɔ: «Kì kaa pye pè pe yɛɛ tirige, mi se pe tɔngɔ. Sanni jɛnri mi yaa pe shɔ. Mi se ti Shishaki wilan nanḡbanwa gbɔɔ pì kayanḡa wɔ Zheruzalemu ca ki ni.

⁸ Konaa ki ni fuun, pe yaa la tunḡgo piin wi kan. Ki ka pye ma, mbaa tunḡgo piin mi kan nakoma mbaa tunḡgo piin tara sannda ti wunlumbolo pe kan ki yɛn yɛge ḡga na, pa pe yaa ki jɛn.»

⁹ Kona, a Ezhipiti tara wunlunaṅa Shishaki wì si saa to Zheruzalemu ca ki na, ma Yawe Yɛnɲɛle li sherigo gbɔgɔ yarijɛnde to naa wunluwɔ go yarijɛnde ti koli. Wìla ti ni fuun ti koli. Salomɔ wìla tugurɔn sigeyaara nda gbegele tɛ ni, wìla ti lɛ ma kari ti ni†.

¹⁰ A wunlunaṅa Orobowamu wì si tuguyɛnrɛ woro gbegele mari tɛge wa nda ti yɔnlɔ. Wìla ti kan wunluwɔ go yeyɔngɔ kɔrɔsifɛnnɛ pe yeri.

¹¹ Sanga o sanga wunlunaṅa wi kaa kee wa Yawe Yɛnɲɛle li sherigo gbɔgɔ ki ni, laga kɔrɔsifɛnnɛ pe ma pan mari lɛ ma kari ti ni; ko punḡo na pe mɛɛ sɔngɔrɔ ma pan mari tɛge wa kɔrɔsifɛnnɛ pe go ki ni.

¹² Naa Orobowamu wìla kaa wi yɛɛ tirige, a Yawe Yɛnɲɛle li nanḡbanwa pì si sogo li na wi

---

† 12:9 12:9: 1 Wunlu 10.16-17; 2 Kuro 9.15-16

kanngolo, kì pye ma, li sila wi tongo pew. Mà jen yarijende la pye wa Zhuda tara ti ni bere.

*Wunlunaja Orobowamu
wi kunwo
(1 Wunlu 14.21-24,29-31)*

¹³ Wunlunaja Orobowamu wila yeresaga kan wi wunluwo pi yeri wa Zheruzalemu ca, a wila wi wunluwo pi piin na kee yege. Wila ta yele nafa shyen ma yiri nungba mee cen wunluwo pi na. Yele ke ma yiri koloshyen wila pye wunluwo pi na wa Zheruzalemu ca, ko nga Yawe Yennele laa wo† Izirayeli cengele ke ni fuun ke sogowo mbaa li yee nari wa we. Orobowamu no paa pye naa yinri Naama, ma yiri wa Amo cenle li ni.

¹⁴ Nga ki yen kapege ko Orobowamu wila pye, katugu wi sila yenle mbaa Yawe Yennele li lagajaa wi kotogo ki ni fuun ni.

¹⁵ Orobowamu wi kapyegele kongbanngala koro naa punngo wogolo ke ni, ke yen ma yonlogo wa Yennele yon senre yofa Shemaya wo naa yariyanra yanfo Ido pe kapyegele sewe wi ni, wo na setirige piile pe mere ti yen ma yonlogo wa wi ni we. Malaga la pye Orobowamu wo naa Yerobowamu pe sogowo sanga pyew.

¹⁶ A Orobowamu wi si kaa ku ma taga wa wi teleye pe na. A pe suu le wa Davidi ca ki ni†. A wi pinambyo Abiya wi si cen wunluwo pi na wa wi yonlo.

---

† 12:13 12.13: Dete 12.5; 1 Wunlu 11.36; 2 Kuro 6.6 † 12:16 12.16: 2 Sami 7.5

13

*Zhuda tara wunlunaŋa Abiya
wi sanga*

(1 Wunlu 15.1-8)

¹ Yerobowamu wi wunluwo pi yeŋe ke ma yiri kolotaanri wolo li ni, a Abiya wi si cen wunluwo pi na Zhuda tara ti go na.

² Wila yeŋe taanri pye wunluwo pi na wa Zheruzalemu ca. Wi no paŋa pye naa yinri Mikaya. Mikaya wila pye Uriyeli sumborombyo ma yiri wa Gibeya ca.

Malaga la pye Abiya naa Yerobowamu pe sogowo.

³ Abiya wila saa to malaga ki na malingboonlo welimbele waga cenme tijere (400 000) ni, mbele pe malaga gbongo ki jen. A Yerobowamu wi saa yere malinje wi na mbe to wi na malingboonlo welimbele waga cenme kolotaanri (800 000) ni, mbele pe malaga gbongo ki jen.

⁴ A Abiya wi si yiri ma yere wa Zemarayimu yanwiga ki na, ko nga ki yen Efirayimu tara yanwiga ka, meŋe yo fo: «Yerobowamu naa Izirayeli woolo pe ni fuun ye logo na yeri.

⁵ Ye mbe ya mbe yo ye sigi jen mbe yo fo Yawe Yenŋele, Izirayeli woolo Yenŋele laa wunluwo pi kan Davidi naa wi setirige piile pe yeri fo sanga pyew wi le? Laa yon finliwe le ki wogo ki na, mba pi se ya kannga.

⁶ Eŋe fo Nebati pinambyo Yerobowamu na wila pye Davidi wi pinambyo Salomo wi tunmbyee, a wi si yiri ma je wi tafo wi na.

⁷ Leele mbele pe yen kayongo fu ma pye lejagala, a poro pèle si saa taga Yerobowamu wi na, mɛɛ je Salomɔ wi pinambyɔ Orobowamu wi na. Orobowamu wila pye lefɔnmbyɔ, wi kotogo ki sila pye ma yere wi na, wi sila ya mbe yere mbe pe sige.

⁸ Koni ye yen naga yaan ndɛɛ ye yaa ya Yawe Yɛnɛɛ li wunluwɔ pi ni wi le, po mba li kan Davidi wi setirige piile pe yeri we? Ye yen ma lɛɛɛ jɛnɛɛ, Yerobowamu wila napire yanlɛɛ nda gbegele tɛ ni ye kan, to ti yen ye yeri ye yarisunndo†.

⁹ Arɔn setirige piile mbele pe yen Yawe Yɛnɛɛ li saraga wɔfɛnnɛ poro naa Levi setirige piile pe ni, a yè pe purɔ, mɛɛ saraga wɔfɛnnɛ peɛ yɛɛ wɔ ma pe tɛɛɛ ye ye paa yɛɛ nɔa na cɛnɛɛ ke maa ki piin tara sannda ti ni. Lere nɔa fuun ka ya pan napɔɔ yirifɔnɔ nɔnɔba naa simbapɛnɛ kɔlɔshyɛn ni, jango poo le saraga wɔɔtunɔgo ki ni, ye ma ko fɔ wo pye saraga wɔfɔ, wila tunɔgo piin ye yarisunndo nda ti woro Yɛnɛɛ ti kan.

¹⁰ «Woro wo na, Yawe Yɛnɛɛ lo li yen we Yɛnɛɛ le. Wee je li na. Saraga wɔfɛnnɛ mbele paa tunɔgo piin li kan poro pe yen Arɔn setirige piile wele†. Levi setirige piile poro pe yen pe sagafɛnnɛ tunɔgo ki na.

¹¹ We maa saara sogoworo woo Yawe Yɛnɛɛ li yeri pilige pyew pinliwɛ naa yɔnlɔkɔɔ, na wusuna nuwɔ taan wi sori li kan. Buru nɔa pe ma kan Yɛnɛɛ yeri, we maa wi teri li kan wa tabali kpoyi wi na†. Yɔnlɔkɔɔ pyew we ma tɛ

† 13:8 13.8: 1 Wunlu 12.28 † 13:10 13.10: ɛki 28.1; Levi 8

† 13:11 13.11: Levi 24.5-9

fitanladaga wi fitanlaye pe mu; katugu we yen na tanri Yawe Yenɲele, we Yenɲele li senyoro ti na, ma si yala yoro wo je ti na.

¹² Ye wele, Yenɲele li yen we ni ma pye we go na. Mbaanra nda ti maa magala yinrigi† ti yen laga li saraga wɔfenne pe yeri, pe yen ma gbegɛle mberi win mbe malaga kɔnnɔ li wa ye meɛɛ ni. Izirayeli woolo, yaga ka malaga gbɔn Yawe Yenɲele, ye tɛɛye Yenɲele li ni, katugu ye se cew ta wa ki kala na li ni.»

¹³ Ki sanga wi ni, a Yerobowamu wi suu malingbɔɔnlɔ pele torogo, a pɛ saa lara wa Zhuda tara malingbɔɔnlɔ pe punɔgo na, a sanmbala poro si koro ma yeɛɛ wa pe yeri, ma Zhuda tara woolo pe wa nandogomɔ.

¹⁴ Kona, a Zhuda tara malingbɔɔnlɔ pɛ si pe yeɛ yan pɛ pe wa njolo, na malaga gbɔɔn pe ni, pele yen pe yeɛɛ, pele yen pe punɔgo na. Ki kaa pye ma, a pɛ si gbele ma Yawe Yenɲele li yeri. A saraga wɔfenne pɛ si mbaanra ti win.

¹⁵ A Zhuda tara malingbɔɔnlɔ pɛ si koro le ma malaga kɔnnɔ li wa. Ma pe ta paa jɔrɔgi, a Yawe Yenɲele li si Yerobowamu wo naa Izirayeli tara malingbɔɔnlɔ pe ni fuun pe gbɔn wa Abiya naa Zhuda tara woolo pe yeɛɛ.

¹⁶ A Izirayeli woolo pɛ si fe Zhuda tara woolo pe yeɛɛ. A Yawe Yenɲele li si Izirayeli woolo pe le Zhuda tara woolo pe keɛ.

¹⁷ Abiya naa wi malingbɔɔnlɔ pe ni, paa Izirayeli woolo pe ya fɔ jɛɲɛɛ. Paa Izirayeli malingbɔɔnlɔ welimbeɛle waga cenme kanɔgurugo (500 000) poro gbo pe ni.

† 13:12 13.12: Nombu 10.9

¹⁸ Ki wagati wi ni, Izirayeli woolo poro la go sogo, a Zhuda tara woolo poro fannnga ta, katugu pàa pe jigi wi taga Yawe Yenñele, pe tɛleye Yenñele li na.

¹⁹ Abiya wila taga Yerobowamu wi na maa purɔ, ma cara ta sho wi yeri. To ti yen Beteli ca naa ki kanngara na kapire ti ni, naa Yeshana ca naa ki kanngara na kapire ti ni konaa Efirɔn ca naa ki kanngara na kapire ti ni.

²⁰ Abiya wi wunluwɔ sanga wi ni fuun wi ni, Yerobowamu wi sila fannnga ta naa. Ko punngo na, a Yawe Yenñele li suu gbɔn, a wì si ku.

²¹ Eɛn fo, a Abiya wi wunluwɔ pì si yeresaga ta. Wila pɔri jɛele ke ma yiri tijere, mɛɛ se pinambiile nafa ma yiri shyen naa sumborombiile ke ma yiri kɔgɔlɔni.

²² Abiya wi kapyegele sanngala, naa kagala ngele wila pye konaa senre nda wila yo ti yen ma yɔnlɔgɔ wa Yenñele yɔn senre yofɔ Ido wi nandowo senre sewe wi ni.

²³ A Abiya wì si kaa ku ma taga wa wi tɛleye pe na. A pè suu le wa Davidi ca ki ni. A wi pinambyɔ Asa wì si cɛn wunluwɔ pi na wa wi yɔnlɔ.

*Zhuda tara wunlunɔna Asa
wi wunluwɔ sanga
(1 Wunlu 15.9-12)*

Asa wi wunluwɔ sanga wi ni tara tìla pye yeyinngɛ na.

14

¹ Nnga ki yen ma yɔn konaa ma sin ko Asa wila pye Yawe Yenñele, wi Yenñele li yege na.

² Wila yarisunndo nda tìla pye cengele kele yege woro ti saraga wosara ti kò mari wò wa tara ti ni konaa sunzara nda wa tinndiye pe na ti ni. Wila sinndæere titònrò nda pàa yerege yerege ti gbòn mari yaari konaa ma yarisunngo Ashera ki tiyagala ke kòonlò†.

³ Wila ki yo Zhuda tara woolo pe kan ma yo fò pe mara Yawe Yennele, pe telye Yennele li na, konaa paa tanri li lasiri naa li ngasegele ke na.

⁴ Wila sunzara nda wa tinndiye pe na to naa wusuna nuwò taan saara wosara† ti jògò mari wò wa Zhuda tara cara ti ni fuun ti ni. A tara tì si yeyinngè ta wi wunluwò sanga wi na.

⁵ Ma tara ti ta ki yeyinngè sanga wi na, a wì si malaga sigecara kan wa Zhuda tara. Malaga kpè sila to pe na ki sanga wi ni, katugu Yawe Yennele làa wogosaga kan wi yeri.

⁶ Asa wila Zhuda tara woolo pe pye fò: «Ye pan wege cara nda ti kan, we malaga sigemboro kan weri maga, naa sanngazoye ni mbaa ti kòròsi, we kòrò lele yeyònrò ti na tuguròn sògòyaara ni ti na. Tara ti nda we yege sògòwò ma kari, katugu wè Yawe Yennele, we Yennele li lagaja. A li yeyinngè kan we yeri kèè ki ni fuun ki na.»

Kì pye ma, a pè si to tunngo ki na, ma ya ma cara ti kan cew ni.

Asa wila ya Kushi tara fenne pe ni

⁷ Asa malingbòonlò mbele pàa pye Zhuda tara nambala pàa pye waga cènme taanri (300 000). Pe ni fuun pàa pye tuguròn sigeyaara tugbòrò konaa njaanra ni. Wi malingbòonlò mbele pàa

† 14:2 14.2: 1 Wunlu 15.13 † 14:4 14.4: Levi 26.30

pye Benzhamε cεnle woolo pàa pye nambala waga cεnmε shyen naa nafa tijεrε (280 000). Tuguron sigeyaara jεgεle jεgεle la pye pe yeri. Pe ni fuun pàa pye sandiga wɔnfenne konaa malingbɔɔnlɔ welimbele.

⁸ Kona, a Kushi tara† fenne nanɔ Zera† wì si yiri mbe sa to pe na malingbɔɔnlɔ miliyon nunɔgba (1 000 000) ni, naa malaga gbɔnwotoroye cεnmε taanri (300) ni. Wila kari fɔ ma saa gbɔn wa Maresha ca ki na.

⁹ A Asa wì si yiri maa fili mbe to wi na. A ki malingbɔɔnlɔ nɔgbeleye shyen yì si saa yere malinjε wi na wa Zefata gbunlundεge ki ni, wa Maresha ca ki tanla.

¹⁰ Kona, a Asa wì si Yawe Yεnɔle, wi Yεnɔle li yεnri ma yo fɔ: «Yawe Yεnɔle, lere wo wa kpε se ya mbe lere nɔ wi fanɔga kì kologo wi shɔ fanɔga fɔ wi yeri na mboro ma. Ki kala na, pan ma we saga we Yεnɔle, na Yεnɔle, katugu mboro ma yεn we kεendagaserege. Ma mεge ko fanɔga na wè pan mbe to ki malingbɔɔnlɔ janwa gbɔlɔ na li na. Yawe Yεnɔle, mboro ma yεn we Yεnɔle. Maga ka ti sεnwee mbe fanɔga ta ma na.»

¹¹ Kona, a Yawe Yεnɔle li si Kushi tara fenne pe gbɔn wa Asa naa Zhuda tara fenne pe yege. A Kushi tara fenne pè si fe.

¹² Asa naa wi woolo pe ni pàa taga pe na ma pe puro fɔ wa Gerari ca. Kushi tara fenne pe legerε la toori ma ku, wa kpε sila shɔ mbe koro yinwege

---

† **14:8 14.8:** Kushi tara, Lewɔɔlɔ tara laga ko kayi. Kila Ezhipiti tara laga ka le ma saa pinle Sudan tara laga ka ni. † **14:8 14.8:** Ki yaa pye Zera wila pye Ezhipiti tara malingbɔɔnlɔ pe togbɔ wo wa.

na, katugu Yawe Yenɲele lo naa li malingboonlo pe ni pàa pe tongo. Asa naa wi woolo pe ni pàa yarilegere koli ma kari ti ni.

¹³ Pàa ya Gerari ca ki kanngara na cara ti ni fuun ti ni, katugu Yawe Yenɲele làa fyere gboro wa ki cara ti woolo pe na. A pè sigi cara ti ni fuun ti san maga yaara ti koli. Mà jɛn yarilegere la pye wa ti ni nda pe mbaa ya koli.

¹⁴ Pàa yaayoro ngbeleye yi paara yinre ti jaanri fun, ma simbaala naa sikaala legere koli konaa yongomeye legere ni. Ko punjo na, a pè si songoro ma kari wa Zheruzalemu ca.

15

*Asa wila sherege konɔ li gbegele
mali tege naa fɔnɲo
(1 Wunlu 15.13-15)*

¹ Kona, a Yenɲele li yinne li si tigi ma ye Obedi pinambyo Azariya wi ni.

² A wì si yiri ma kari wa Asa wi yeri ma saa wi pye fɔ: «Asa, naa Zhuda tara woolo pe ni fuun konaa Benzhamɛ cɛnle woolo, ye logo na yeri. Na yaga pye Yawe Yenɲele li ni, li yaa pye ye ni. Na yaga li lagaja, ye yaa li yan. Eɛn fɔ, na yaga je li na, li yaa je ye na.

³ Maga le wa wagati titonlowo ni, Yenɲele jenne sila pye Izirayeli woolo pe yeri. Saraga wofɔ sila pye pe yeri mbaa pe kara, lasiri sila pye pe yeri[†].

[†] **15:3 15.3:** Ki yaa pye ki laga nga ki yen na para kiti konfenne pe wagati wo senre na (Kiti 2.10-23).

⁴ Ɛɛn fɔ ma pe ta wa pe jɔlɔgɔ ki ni, pɛ sɔngɔrɔ ma pan Yawe Yɛnɛɛ, Izirayeli woolo Yɛnɛɛ li kɔrɔgɔ. Pɛli lagaja, a li ti pɛli yan.

⁵ Ki wagati wi ni, mbele fuun paa pye na kee lara na, na sɔngɔrɔ na paan, pe sila pye yeyinɛge kpe na, katugu jɔlɔgɔ la pye tara woolo pe ni fuun pe na.

⁶ Malaga kila pye na gbɔɔn lagapyew. Cenɛ la ma cenɛ la tɔngɔ, ca ka ma ca ka tɔngɔ, katugu Yɛnɛɛ laa pye na pe jɔlɔ jɔlɔgɔ cenɛ legere ni.

⁷ Ɛɛn fɔ yoro wo na, ye gbegɛɛ ye yere jɛnɛge, yaga ka ti ye wire ti fanla ye na, katugu kapyere nda yaa piin ti tɔnli wi yaa ka kan ye yeri.»

⁸ Naa wunlunana Asa wila kaa ki senre ti logo, ma Yɛnɛɛ yɔn senre yofɔ Azariya na wila pye Obedi pinambyɔ wi Yɛnɛɛ yɔn senyoro ti logo, a wì si kotogo ta. A wì si yarisunndo tijangara ti wɔ wa Zhuda tara ti ni fuun ti ni naa Benzhamɛ tara ti ni, konaa wa cara nda wila malaga gbɔn mari sho wa Efirayimu tara yanwira ti na ti ni. Yawe Yɛnɛɛ li saraga wɔsaga nga kila pye wa li sherigo gbɔgɔ ki ndɔgɔrɔ ti yege, a wì sigi gbegele naa fɔnɛgɔ.

⁹ Kona, a wì si Zhuda cenɛ woolo nambala pe ni fuun naa Benzhamɛ cenɛ woolo nambala pe gbogolo, naa Efirayimu cenɛ woolo nambala pe ni, naa Manase cenɛ woolo nambala konaa Simeyɔn cenɛ woolo nambala mbele paa yiri wa Izirayeli woolo pe ni ma pan pe ni. Poro pe ni fuun mbele poro la saa taga wi na, katugu paa ki yan fɔ Yawe Yɛnɛɛ, wi Yɛnɛɛ li yen wi ni.

¹⁰ Paa pe yeɛ gbogolo wa Zheruzalemu ca wunlunana Asa wi wunluwɔ pi yeɛ ke ma yiri

kanğurugo wolo li yenje taanri wogo ki ni.

¹¹ Ki pilige ki ni, a pè si saara wò Yawe Yenñeɛ li yeri ma yiri wa yaara nda pàa koli ti ni. To la pye nɛrɛ cɛnme kòlòshyɛn (700), naa simbaala konaa sikaala waga kòlòshyɛn (7 000).

¹² Kona, a pè sigi yon fòlò kòn mbaa Yawe Yenñeɛ, pe teleye Yenñeɛ li lagajaa pe kotogo ki ni fuun ni konaa pe jatere wi ni fuun ni†.

¹³ Pàa yo fò: Na lere ña fuun woro na Yawe Yenñeɛ, Izirayeli woolo Yenñeɛ li lagajaa, wi yen pyò nakoma leɛɛ o, wi yen naña nakoma jeɛ o, wi daga poo gbo.

¹⁴ A pè si wugu ki na Yawe Yenñeɛ li kan maganğbòlò ni, ma jòrògò, konaa ma mbaanra naa simbapɛnɛ yɛɛnɛ mbaanra ti win.

¹⁵ Zhuda tara woolo pe ni fuun pàa pye na yògòri ki wuguro ti kala na, katugu pàa ki wuguro ti pye pe kotogo ki ni fuun ni. Pàa Yawe Yenñeɛ li lagaja nandanwa ni, a lè ti a pèli yan. A lè si wogosaga kan pe yeri kɛɛ ki ni fuun na.

¹⁶ Wunlunaña Asa wila wi mama Maaka wi laga yere wa wunlunjo cɛnsaga ki na, katugu wo la yarisunngò Ashera ka gbegele wi yɛɛ kan. Asa wila ki yarisunngò ki gbòn maga jaanri maga pye muwɛ, maa lɛ ma saa pi sogo wa Sediron lafogo gbunlundɛgɛ ki ni.

¹⁷ Ɛɛn fò, ali mbege ta Asa wila wi kotogo ki ni fuun ki kan Yawe Yenñeɛ li yeri wi yinwege piliye yi ni fuun yi ni, yarisunndo sunzara nda tila pye wa tinndiye pe na, ti sila kò mbe wò wa Izirayeli tara ti ni.

---

† 15:12 15:12: Dete 4.29

¹⁸ Wi to wila yaara nda tege ti ye Yenhele li kan konaa wo jate wila yaara nda tege ti ye li kan, warifuwe, naa te konaa yaara ta yege ni, wila ti le ma saa ti tege wa Yenhele li sherigo gbogo ki ni.

¹⁹ Malaga kpe sila pye naa wa tara ti ni fo ma saa gbɔn Asa wi wunluwo pi yele nafa ma yiri ke ma yiri kanjurugo wolo li ni.

16

*Asa wila yiri mbe malaga gbɔn
Izirayeli tara wunlunana
Bayesha wi ni
(1 Wunlu 15.17-22)*

¹ Asa wi wunluwo pi yele nafa ma yiri ke ma yiri kogoloni wolo li ni, a Izirayeli tara wunlunana Bayesha wi si saa to Zhuda tara ti na malaga ni. Wila malaga sigembogo kan ma Arama ca ki maga, jango leele paga ka ya mbaa yinrigi nakoma mbaa yiin wa Zhuda tara wunlunana wi tara.

² Ki pye ma, a Asa wi si warifuwe naa te wa wo wa Yawe Yenhele li sherigo gbogo ki yarijende tegesaga konaa wa wunluwo go ki yarijende tegesaga ki ni, maa torogo Siri tara wunlunana Beni Hadadi wi kan, wo na wila pye ma cen wa Damasi ca, maga yo wi kan fo:

³ «Ki yaga mi naa mboro we yon finliwe le we ye sɔgɔwo, paa yege nga na ma to wo naa na to wi ni paà ki pye we. Wele, mi yen naga warifuwe naa ki te na wi torogi ma kan yarikanga. Yon finliwe mba pi yen mboro naa Izirayeli tara

wunlunaŋa Bayesha wi ni ye sɔgɔwɔ, ma kari ma saa jɔgɔ, jaŋgo wi kari wi laga na na.»

⁴ A Beni Hadadi wì si yenle wunlunaŋa Asa wi senre ti na, mee wi malingbɔɔnlɔ teele pele torogo, a pè saa to Izirayeli tara cara ti na. Pàa ya Iyon ca ki ni, naa Dan ca ki ni, naa Abeli Mayimu ca ki ni konaa Nefitali tara cara nda tila pye yarilire tɛgesara ti ni.

⁵ Naa Bayesha wila kaa ki senre ti logo, a wì si Arama ca mbogo ki yaga maa tunndo ti yerege.

⁶ Kona Bayesha wila pye na Arama ca mbogo ki kanni sinndɛere naa tire nda ni, a wunlunaŋa Asa wì si Zhuda tara woolo pe ni fuun pe gbogolo ma yo pe sari koli pe pan ti ni. A wì siri tɛge ma Geba naa Mizipa cara ti kan ti ni.

⁷ Ki wagati wi ni, a yariyanra yanfo Hanani wì si kari wa Zhuda tara wunlunaŋa Asa wi yeri, ma saa wi pye fo: «Kì kaa pye Siri tara wunlunaŋa wo mà pye ma kɛendagaserege, mee Yawe Yenŋele, ma Yenŋele lo pye ma kɛendagaserege, ki kala na, Siri tara malingbɔɔnlɔ pè sho ma yeri.

⁸ Ma yɛe nawa to ki na fo Kushi tara fenne naa Libi tara fenne pàa malingbɔɔnlɔ ngbelege fanŋga wogo gbɛgele, naa malaga gbɔnwotoroye konaa shɔn lugufenne legerɛ ni. Ma si yala Yawe Yenŋele làa pe le ma kɛɛ, katugu màa li pye ma kɛendagaserege.

⁹ Mà jen Yawe Yenŋele li maa tara ti lagapyew ki wele na toro; mbele fuun pè pe yɛe kan li yeri pe kotogo ki ni fuun ni, li maa yeresaga kaan pe yeri. Mà tijinliwe fu kala pye wa ki kala na li ni. Ki kala na mbege le yingɔ wo ni, malaga ki se kɔ ma na.»

10 A wunlunaŋa Asa wì si nawa ngban yariyanra yanfo wi ni jenge, a wì si ti a pòo yigi maa le kaso, wi tóóró ti ni ngbeere na, katugu senre nda wila yo wi na, tila kónró lenge wi ni. Ki wagati wi ni, a wunlunaŋa Asa wì sigi kan tara woolo pele na, na pe jólo.

*Wunlunaŋa Asa wi kunwo
(1 Wunlu 15.23-24)*

11 Asa wi kapyegele, ke kongbanngala naa pungo wogolo, ke yen ma yonlogó wa Zhuda tara naa Izirayeli tara wunlumbolo pe sewe wi ni.

12 Asa wi wunluwo pi yeŋe nafa ma yiri ke ma yiri kóljere wolo li ni, a yambewe pà si to wi tóóró ti na. Tila pye naa yaa fo jenge. Konaa ki ni fuun, ali mboo ta ki yama pi na, wi sila Yawe Yenŋele li lagaja, een fo were pyefenne poro wila pye na yewe.

13 A Asa wì si kaa ku ma taga wa wi teleye pe na. Wi wunluwo pi yeŋe nafa shyen ma yiri nungba wolo li ni ko wila ku.

14 A pè suu le fanra nda wila wo ka nungba ni† wa Davidi ca ki ni†. Pàa wi sinŋe sinleyaraga ka na, nga pàa latikoro nuwo taan naa sinme nuwo taanyaara legere wo wa ki na. Tila gbegele ma yala nuwo taanyaara gbegelefenne pe gbegelelomo pi ni. A pè si kason gbogo gberi wi mege ni maa gbogo.

---

† **16:14 16:14:** Kila pye faa wunlunaŋa ka ku wa Izirayeli tara, pe ma kason gbogo gberi wi mege ni maa gbogo. † **16:14 16:14:** 2 Sami 5.7

17

Zhuda tara wunlunaŋa Zhodzafati wi sanga

¹ Kona, a Asa wi pinambyo Zhodzafati wì si cèn wunluwo pi na wa wi yonlo. Wila fanŋga kan wi wunluwo pi yeri Izirayeli woolo pe mege ni.

² Zhuda tara cara nda fuun paa malaga sigemboro kan mari maga, wila malingbɔɔnlo ŋbeleye tegetege wa ti ni, ma malingbɔɔnlo tegetege wa Zhuda tara ti lagapyew ki ni konaa wa cara nda wi to Asa wila sho wa Efirayimu tara ti ni†.

³ Yawe Yenŋele laa pye Zhodzafati wi ni, katugu wila tanga ma yala wi tele Davidi wi tangalomo pi ni wa wi wunluwo pi lesanga wi ni. Wi sila yenle mbe mara yarisunndo Baali ti na.

⁴ Eɛn fo wila pye ma mara wi tele wi Yenŋele li na, na tanri na yala li ngasegele ke ni. Wi sila ki pye paa yege ŋga na Izirayeli woolo paa pye naga piin.

⁵ Kì pye ma, a Yawe Yenŋele li suu wunluwo pi kan yeresaga ni. Zhuda tara woolo pe ni fuun paa pye na kee yarikanra ni Zhodzafati wi kan. Wila yarijende legere ta konaa ma megbogo ta jenge.

⁶ Wila kotogo le wi yeɛ ni mbaa tanri Yawe Yenŋele li koŋgolo ke na. Kì pye ma, a wì si sunzara nda wa tinndiye pe na to naa yarisunŋo Ashera ki tiyagala ke wo wa Zhuda tara ti ni.

⁷ Zhodzafati wi wunluwo pi yeɛ taanri wolo li ni, a wì suu legbɔɔlo pele torogo wa Zhuda tara

---

† 17:2 17.2: 2 Kuro 15.8

cara ti ni pe saa leele pe kara; poro la wεε Beni Hayili, naa Abidiyasi, naa Zakari, naa Netaneyeli konaa Mikaya.

⁸ Wila Levi setirige piile pele pinle pe ni, poro la wεε Shemaya, naa Netaniya, naa Zebadiya, naa Azayeli, naa Shemiramoti, naa Zhonatan, naa Adoniya, naa Tobiya, konaa Tobu Adoniya. Saraga wofenne Elishama naa Yoramu paa pinle pe ni fun.

⁹ Paa saa na leele pe kara wa Zhuda tara ti ni, Yawe Yenjele li lasiri sewε wo wila pye pe yeri. Paa Zhuda tara cara ti ni fuun ti yanri na leele pe kara.

Zhozafati wila fannga ta

¹⁰ Wunluwo tara nda fuun tila pye ma Zhuda tara ti maga ti woolo paa pye na fye Yawe Yenjele li yεε. Ki kala na, pe sila yenle mbe malaga gbɔn Zhozafati wi ni.

¹¹ Filisiti tara fenne pεle la pye na paan yarikanra ni Zhozafati wi kan konaa na lambo sara wi yeri penjara ni. Larabuye paa pye na paan simbaala naa sikaala ni wi kan, simbapene waga koloshyen naa cenme koloshyen (7 700) konaa sikapene waga koloshyen naa cenme koloshyen (7 700).

¹² Zhozafati wila pye na fannga taa na kee yεε. A wì si wunluwo yinre kan wa Zhuda tara cara ti ni konaa ma cara kan mbaa wi keε yaara ti teri wa ti ni.

13 Wìla tunngo gbogò pye wa Zhuda tara cara ti ni†. Malingbɔɔnlɔ welimbele la pye wi yeri ma cɛn wa Zheruzalemu ca.

14 Ki malingbɔɔnlɔ pe yɔn ko layi nga, ma yala pe setiriye yi ni. Wa Zhuda cɛnlɛ li ni, mbele pàa pye teele malingbɔɔnlɔ waga kelengele (1 000) go na poro la wele yɛen: Malingbɔɔnlɔ to Adina. Wìla pye malingbɔɔnlɔ welimbele waga cɛnmɛ taanri (300 000) go na.

15 A malingbɔɔnlɔ to Yohana wì si taga wo na. Wìla pye nambala waga cɛnmɛ shyen naa nafa tijere (280 000) go na.

16 A Zikiri pinambyɔ Amaziya wì si taga wo na. Kìla wi ndanla, a wùu yɛe kan Yawe Yennɛle li tunngo ki yeri. Wìla pye nambala kotogofenne waga cɛnmɛ shyen (200 000) go na.

17 Wa Benzhamɛ cɛnlɛ li ni, Eliyada wìla pye malingbɔɔn kotogofɔ. Nambala waga cɛnmɛ shyen (200 000) pàa pye wi ni sandira naa tugurɔn sigeyaara ni pe yeri.

18 A Yehozabadi si taga wo na. Nambala waga cɛnmɛ naa nafa tijere (180 000) pàa pye wi ni, ma gbegɛle mbe malaga gbɔn.

19 Poro mbele poro pàa pye na tunngo piin wunlunaɲa wi kan. Poro la pye pe yɛ mbele wunlunaɲa wìla tɛgetɛge wa Zhuda tara cara nda fuun malaga sigemboro la pye mari maga ti woolo pe ni.

---

† 17:13 17.13: Eburuye senre ti ni, nga kì yo fɔ: *Wìla tunngo gbogò pye wa Zhuda tara cara ti ni* kì mbe ya logo fun fɔ yarilire legere la pye wi yeri wa Zhuda tara cara ti ni.

18

*Zhuda tara wunlunana Zhozafati
wila yon finliwe le Izirayeli
tara wunlunana Ashabu wi ni
(1 Wunlu 22.1-28)*

¹ Zhozafati wila yarijende legere naa gbogowo gbembe ta. Wila porogo pye ma yon finliwe le Ashabu wi go woolo pe ni[†].

² Yegele kele torogolo, a Zhozafati wi si kari wa Ashabu wi yeri wa Samari ca. A Ashabu wi si simbaala legere naa nere legere gbo Zhozafati wo naa wi pinleyeenle pe kan. Ko pungo na, a wi suu sun ma yo wi pinle wi ni pe sa to Aramoti ca nga wa Galaadi tara ki na[†].

³ A Izirayeli tara wunlunana Ashabu wi si Zhuda tara wunlunana Zhozafati wi yewe ma yo fo: «Ma mbe yenle mbe pinle na ni we sa malaga gbɔn Aramoti ca nga wa Galaadi tara ki na le?»

A Zhozafati wi suu yon sogo ma yo fo: «Mi yaa pinle ma ni mbe kari, na woolo pe yaa pinle ma woolo pe ni mbe kari. We yaa kari ma ni ja sa malaga ki gbɔn.»

*Yenjele yon senre yofɔ Mishe
wila Ashabu wi yeri*

⁴ Ko pungo na, a Zhozafati wi si Izirayeli tara wunlunana wi pye fo: «Koni, ki yaga ma Yawe Yenjele li yewe gbɛn.»

[†] **18:1 18.1:** Zhozafati wi pinambyo wila Ashabu sumborombyo Atali wi pori wi jo.   [†] **18:2 18.2:** 1 Wunlu 22.3

⁵ Kona, a Izirayeli tara wunlunaᅇa wì si Yenᅇeᅇe yon senre yofenne pe yeri ma pe gbo-golo. Pàa pye na kee lere cenme tijere (400) wo yeri. A wì si pe yewe ma yo fɔ: «We daga mbe kari sa malaga gbɔn Aramoti ca ᅇga wa Galaadi tara ki ni lee nakoma mii daga mbe kari?»

A pè suu yon sogo ma yo fɔ: «Ma mbe ya mbe kari. Yenᅇeᅇe li yaa pe le wunlunaᅇa ma kee.»

⁶ Eɛn fɔ, a Zhozafati wì si yewe ma yo fɔ: «Naga yen ma, Yawe Yenᅇeᅇe li yon senre yofɔ wa yege woro laga naa, ᅇa we mbe ya sa Yawe Yenᅇeᅇe li yewe wa wi yeri?»

⁷ A Izirayeli tara wunlunaᅇa wì si Zhozafati wi yon sogo ma yo fɔ: «Naᅇa nunᅇba yen wa, ᅇa we mbe ya sa Yawe Yenᅇeᅇe li yewe wa wi yeri. Eɛn fɔ wi kala li silan ndanla, katugu wila Yenᅇeᅇe yon senre yo mbe sentanra yo na kanᅇgolo, na senpere ma. Yimila pinambyɔ Mishe wowi.»

A Zhozafati wì sho fɔ: «Wunlunaᅇa, maga ka yo ma.»

⁸ Kona, a Izirayeli tara wunlunaᅇa wì suu go tunmbyeele pe yegefo wa yeri maa pye fɔ: «Kari ma sa Yimila pinambyɔ Mishe wi yeri wi pan laga fyaw.»

⁹ Kila yala Izirayeli tara wunlunaᅇa wo naa Zhuda tara wunlunaᅇa Zhozafati wì ni pè pe wunluwo yaripɔɔ ti lele ma cencen wa pe wunluwo jonro ti na, wa finliwe pyesaga ki ni, wa Samari ca mbogo yeyongo ki tanla. Yenᅇeᅇe yon senre yofenne pe ni fuun pàa pye na Yenᅇeᅇe yon senre yuun wa pe yege sɔgɔwo.

¹⁰ Kenaana pinambyɔ Sedesiyasi wila yenᅇeᅇe gbegele tuguron ni wi yeɛ kan, ma sho fɔ: «Pa

Yawe Yenḡele li yo yeen fɔ: «Ma yaa Siri tara fenne pe gbɔn ki yenḡele ḡele ke ni fɔ mbe sa pe tɔngɔ mbe pe kɔ yeen pew.» »

¹¹ Yenḡele yɔn senre yofenne pe ni fuun paa pye naga senre nunḡba ti yuun fun fɔ: «Yiri ma kari Aramoti ca ḡga wa Galaadi tara ki korɔgɔ. Ma yaa ya ki ni. Yawe Yenḡele li yaa ca ki le mboro wunlunana ma kee.»

¹² Pitunḡo ḡa wila kari sa Mishe wi yeri, a wo si Mishe wi pye fɔ: «Mishe, Yenḡele yɔn senre yofenne pɛ yɔn wa nunḡba na senjende yuun wunlunana wi kan. Ma ti ma senyoro ti pye nunḡba pe woro ti ni. Ma senjende yo wi kan.»

¹³ Een fɔ, a Mishe wi suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Yawe Yenḡele na yinwege wolo li meḡe ki na, na Yenḡele liga senre nda yo na kan to mi yaa yari leele pe kan.»

¹⁴ Naa Mishe wila ka saa gbɔn wa wunlunana wi na, a wunlunana wi suu yewe ma yo fɔ: «Mishe, we daga mbe kari sa malaga gbɔn Aramoti ca ḡga wa Galaadi tara ki ni lee nakoma we daga mbege yaga?»

A Mishe wi suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Ta kee fasi! Ma yaa cew ta. Ca woolo pe yaa le ye kee.»

¹⁵ Een fɔ, a wunlunana wi suu pye fɔ: «Mi daga mbege yo ma kan sa gbɔn yosaga jori fɔ ma wugu, maga ka yaraga ka kpe yo na kan, na kaselege ko ce ma, Yawe Yenḡele li meḡe ki na?»

¹⁶ A Mishe wi suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Mi Izirayeli woolo pe ni fuun pe yan pɛ jaraga wa yanwira ti na paa simbaala yen, mbele konrifɔ†

† **18:16 18:16:** Nɔmbu 27.17; 1 Wunlu 22.17; Eze 34.5; Mati 9.36; Maki 6.34

woro pe na. Ki kala na, Yawe Yennɛle li yo fɔ: «Ki leele mbele, to woro pe na. Pe ni fuun nunɓba nunɓba pe songoro yeyinɓe na wa pe yinre.» »

¹⁷ A Izirayeli tara wunlunaɗa wì si Zhozafati wi pye fɔ: «Mi sigi yo na ma kan? Wila Yennɛle li yon senre yo na kanɓolo ti pye senjende, kaawo tipere to ce wi ma yo.»

¹⁸ Kona, a Mishe wì sho naa fɔ: «Wele, ye Yawe Yennɛle li senre ti logo: «Mi Yawe Yennɛle li yan li cen wa li wunluwo jongo ki na, naayeri malingboonlo pe ni fuun pe yen ma yere li tanla, li kalige kee naa li kameɓe kee ki na.»

¹⁹ A Yawe Yennɛle li sho fɔ: «Ambo wi yaa kari sa Izirayeli tara wunlunaɗa Ashabu wi fanla mbe ti wi sa to Aramoti ca nga wa Galaadi tara ki na, wi ko wa malaga ki ni?» A naayeri malingboonlo pe si pe woyoro yo, a ti yiri ti ye ti ye.

²⁰ Kona, a yinne la si pan ma yere Yawe Yennɛle li yege sogowo, ma yo fɔ: «Mi yaa saa fanla.» A Yawe Yennɛle li sili yewe ma yo fɔ: «Ma yaa ki pye mele?»

²¹ A yinne li sho fɔ: «Mi yaa yiri sa yagbogowo senre le wi Yennɛle yon senre yofenne pe ni fuun pe yon.» A Yawe Yennɛle li sho fɔ: «A, mboro wo na, ma mbe ya mboo fanla mboo punɓo. Yiri ma saga pye ma.» »

²² A Mishe wì sho naa fɔ: «Wele, koni Yawe Yennɛle li yagbogolo yinne le ma Yennɛle yon senre yofenne mbele fuun pe yen laga pe ni; katugu Yawe Yennɛle ligi kon maga tege mbe jologo wa ma na.»

²³ Kona, a Kenaana pinambyo Sedesiyasi wì si yiri ma fulo wa Mishe wi tanla maa nunɓbolo li

gbɔn, mɛɛ yo fɔ: «Yawe Yɛnɛɛ li yinnɛ li wɔmɔ wɔ mi ni mɛɛ mɛɛ saa ye mboro ni na para?»

²⁴ A Mishe wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Pilige nɔa ni maga kaa yiin yumbiile pe ni mbaa lara la toro, kona ma yaa ki jɛn.»

²⁵ Kona, a Izirayeli tara wunlunaɔa wì sho fɔ: «Ye Mishe wi ɛ ye kari wi ni wa caɔ Amɔ wi yeri konaa wa na pinambyɔ Zhouwasi wi yeri.

²⁶ Yege yo pe kan fɔ: «Wunlunaɔa wì yo yege naɔa nɔa wi le kaso, yaa yaakara jɛnri naa tɔnmɔ jɛnri kaan wi yeri ko ɛɛ, fɔ mbe ka sa yiri wa malaga ki na mbe songɔɔ yeyinɔge na.»

²⁷ A Mishe wì suu yɔn sogo ma yo fɔ: «Na maga songɔɔ mbe pan yeyinɔge na, kona Yawe Yɛnɛɛ lo ma li para na ni, a mīgi yo.» A wì sho naa fɔ: «Yoro sanmbala pyew, yege senɛ nda ti logo.»

*Pàa Ashabu wi gbo malaga na
(1 Wunlu 22.29-35)*

²⁸ Kona, a Izirayeli tara wunlunaɔa wo naa Zhuda tara wunlunaɔa Zhouzafati wi ni pè si yiri ma kari sa to Aramɔti ca nɔa wa Galaadi tara ki na.

²⁹ A Izirayeli tara wunlunaɔa wì si Zhouzafati wi pye fɔ: «Mi yaa yaripɔɔ ta yege le, mbanla ɛnɔmɔ pi kanɔa mbe kari wa malaga. ɛɛn fɔ mboro wo na, mɔɔ wunluwɔ yaripɔɔ ti yaga ma yeɛ na.» Kona, a Izirayeli tara wunlunaɔa wì suu yeɛ ɛnɔmɔ pi kanɔa ma kari wa malaga.

³⁰ Ma si yala, Siri tara wunlunaɔa wìla konɔ kan wi malaga gbɔnwotoɔ fevenne teele pe yeri, ma yo fɔ: «Yaga ka to lepille nakoma legbɔɔ

na, εεν fɔ ye sa to Izirayeli tara wunlunaŋa wo nunŋba na.»

³¹ Naa malaga gbɔnwotoɔ fevenne teelee pàa kaa Zhozafati wi yan, a pè sho fɔ: «Izirayeli tara wunlunaŋa wo wi ŋa we.» A wì si gbele ŋgbanga na sagafɔ jaa. A Yawe Yenŋele lî suu saga. Yenŋele làa Siri tara fenne pe laga wi na.

³² Naa malaga gbɔnwotoɔ fevenne teelee pàa kaa ki yan Izirayeli tara wunlunaŋa wo ma, a pè si songɔɔ wi punŋo na.

³³ Kona, a naŋa wà si kaa wanla la wɔn jaga ma wele. A wanla lî si saa Izirayeli tara wunlunaŋa wì sun wa wi malaga gbɔnderege ki yɔnrɔ ti filisaga ka na. A wunlunaŋa wì suu malaga gbɔnwotoɔ fevɔ wi pye fɔ: «Wotoɔ wi yege kaw ma wɔ na ni laga malaga gbɔnsaga ki ni, katugu mì welege.»

³⁴ Eɛn fɔ, malaga kila ŋgban ki pilige ki ni fɔ jɛnŋe. Pàa Izirayeli tara wunlunaŋa wì yigi maa yerege wa wi malaga gbɔnwotoɔ wi ni, maa yege wa wa Siri tara fenne pe yeri, fɔ ma saa gbɔn yɔnlɔkɔɔ ki na. A wì si ku ki yɔnlɔkɔɔ yege ki ni.

19

*Yenŋele yɔn senre yofɔ Yehu
wìla senŋbanra yo Zhozafati
wi na*

¹ Kona, a Zhuda tara wunlunaŋa Zhozafati wì si songɔɔ ma kari wi go yeyinŋe na, wa Zheruzalemu ca.

² A Hanani pinambyo Yehu na wila pye yariyanra yanfo wì si saa wunlunaṅa Zhozafati wi fili maa pye fo: «Maga yan ki daga pe lepee wi saga le? Nakoma mbele pe Yawe Yennɛɛ li panra pe kala li daga mboon ndanla le? Ki wogo nga mà pye ki kala na, Yawe Yennɛɛ li nawa ngban ma ni fo jɛngɛ.

³ Konaa ki ni fuun, li kajɛngɛ yan wa ma ni bere, katugu yarisunngo Ashera mà ki tiyagala ke ni fuun ke sogo ma ke wo laga tara ti ni, mà Yennɛɛ li lagaja ma kotogo ki ni fuun ni.»

*Zhozafati wila kannguwa le
wa kiti kɔnlɔmɔ pi ni*

⁴ Zhozafati wila koro ma cɛn wa Zheruzalɛmu ca. Ko pungo na, a wì si kaa yiri ma tara ti yanri, maga ɛ wa Berisheba ca ki na, wa yɔnlɔparawa kalige kɛɛ ki na fo ma saa gbɔn wa Efirayimu yanwira tara ti na, wa yɔnlɔparawa kameɛngɛ kɛɛ ki na, jango mbe Izirayeli woolo pe pye pe songoro pe pan Yawe Yennɛɛ, pe tɛɛye Yennɛɛ li kɔrɔgo.

⁵ A wì si kiti kɔnfenne tegetɛge Zhuda tara cara nda fuun pàa malaga sigemboro kan mari maga ti ni.

⁶ A wì sigi kiti kɔnfenne pe pye fo: «Yaa kɔrɔsiri piin nga ye yaa kaa piin ki ni, katugu ye se kaa kiti kɔngo ki piin leele mɛge na, ɛɛn fo ye yaa kaa ki piin Yawe Yennɛɛ lo mɛge na. Li yaa ka pye ye ni mbaa ye sari na ye kaa kiti wi kɔon we.

⁷ Ki kala na, koni, yaa Yawe Yennɛɛ li jate jɛngɛ, ye ye yɛɛ yingiwɛ jɛn wa ye kapyere ti ni fuun ti ni, katugu Yawe Yennɛɛ laa mbasinmɛ

pi kala yaga, laa si yenle yarikanra na mbe ton kaselege na.»

⁸ Ki pyelomɔ nunɓa pi ni, Zhozafati wila Levi setirige piile, naa saraga wɔfenne konaa Izirayeli seye teele pele tegetege wa Zheruzalemu ca paa kasinɓe konɔ li tanri Yawe Yenɓele li yege sɔɔwɔ, konaa mbaa ca woolo pe kiti konkagala ke yege woo pe sɔɔwɔ.

⁹ Senre nda wila yo ma nɓan pe ni tori nda fo: «Yaa ye kiti kongɔ ki piin, yaa fyɛ Yawe Yenɓele li yege. Yaa ki piin jatere jenne ni konaa ye kotogo ki ni fuun ki ni.

¹⁰ Ye sefenne mbele pe yen ma cen wa pe cara ti ni, na paga pan kiti konkala la ni ye korɔɔ, li yen lere gbokala o, nakoma lasiri jɔgɔkala o, nakoma ngasele jɔgɔkala o, nakoma kondɛgele jɔgɔkala o, nakoma kakɔndɛgele jɔgɔkala o, ye pe yeri, jango paga ka pye jɔgɔfenne Yawe Yenɓele li yege sɔɔwɔ, mbe ti Yawe Yenɓele li nawa nɓan ye ni konaa ye sefenne pe ni. Yaa ye tunɓo ki piin ki pyelomɔ pi na ma, pa ye yaa pye jeregisaga fu.

¹¹ Ye wele, saraga wɔfenne to Amariya wo wi yaa pye ye go na mbaa Yawe Yenɓele li kapyegele ke ni fuun ke yege woo. Ishimayeli pinambyɔ Zebadiya na wi yen Zhuda cenle woolo pe go na, wo wi yaa pye ye go na mbaa wunluwɔ kagala ke ni fuun ke yege woo. Levi setirige piile pele yaa pye laga ye ni paa kagala yege wɔfenne yen. Ye kotogo le ye yee ni, yaa ki kagala ke piin. Na kaa kajenge piin, Yawe Yenɓele li pye wi ni!»

20

*Mowabu naa Amɔ cɛngɛle
woolo pàa yiri mbe sa to
Zhuda tara ti na;
Zhozafati wila Yɛnɛɛle li yɛnri*

¹ Ko pɔngɔ na, Mowabu cɛnɛ woolo, naa Amɔ cɛnɛ woolo, mbe pinɛ Mawɔn cɛnɛ woolo pele ni, pè si kari mbe sa malaga gbɔn Zhozafati wi ni.

² A lere wà si pan maga sɛnrɛ ti yo Zhozafati wi kan, ma yo fɔ: «Maliŋgbɔɔnɔ janwa gbɔɔ la na paan mbe to ma na, ma yiri wa kɔgɔje kuwo wi kɛɛ ŋga na, wa Edomu tara. Pè yɛrɛ gbɔn le Hazazɔn Tamari ca, ko kɔrɔ wo yɛn Eni Gedi ca ye.»

³ Kì pye ma, a Zhozafati wì si fyɛ, mɛɛ ki kɔn maga tɛgɛ mbe Yawe Yɛnɛɛle li yewe. A wì sigi yari Zhuda tara woolo pe ni fuun pe kan ma yo pe yɛngɛ le.

⁴ A Zhuda tara woolo pe ni fuun pè si gbogolo mbe Yawe Yɛnɛɛle li yɛnri, li pe saga. Leele pàa yiri Zhuda tara cara ti ni fuun ti ni ma pan mbe Yawe Yɛnɛɛle li yɛnri li pe saga.

⁵ Kona, a Zhozafati wì si yiri ma yere wo naa Zhuda tara woolo naa Zheruzalɛmu ca woolo gbogolomɔ pi ni, wa Yawe Yɛnɛɛle li shɛrigo gbɔgɔ ki ni, ma yɛgɛ wa wa lonɔgo fɔnɔngɔ ki yeri.

⁶ A wì si yɛnri ma yo fɔ: «Yawe Yɛnɛɛle, we telɛye pe Yɛnɛɛle, mboro ma ma yɛn Yɛnɛɛle wa naayeri wi le? Mboro ma ma yɛn tara na cɛngɛle ke wunluwɔ pi go na wi le? Fannɔga naa yawa woro ma ni wi le? Lere kpɛ se ya yere mbɔɔn sigɛ.

⁷ E, we Yenḡeḡe, mbele pàa pye ma cən laga ki tara nda ti ni faa, m̀ yo mboro màa pe purɔ Izirayeli, ma woolo pe yeḡe, mee ti kan poro mbele pe yen Abirahamu ḡa màa pye maa ndanla wi setirige piile pe yeri ti pye pe woro fɔ sanga pyew?

⁸ A pè si cən laga ti ni, mee laga kpoyi kan laga ti ni ma meḡe ki na, ma sho fɔ:

⁹ <Na jɔlɔḡo ka to we na, nakoma malaga, nakoma kanḡbanga, nakoma tifeḡeḡe yambewe, nakoma funḡo, pa we yaa pan mbe yere laga ki go ḡa ki yeḡe sɔḡɔwɔ konaa ma yeḡe sɔḡɔwɔ, katugu ma maa ma yeḡe nari laga ki laga kpoyi ḡa ki ni. Mbe we ta wa we jɔlɔḡo ḡbɔḡo ki ni, we yaa ḡbele mbɔɔn yenri ma we saga. Pa kona ma yaa logo we yeri mbe we sho.>

¹⁰ Koni, wele, Amɔ cənle woolo, naa Mowabu cənle woolo konaa mbele pe yen ma cən wa Seyiri yanwira tara ti ni, pè pan mbe to we na. Naa Izirayeli woolo pàa yiri wa Ezhipiti tara na paan sanga ḡa ni, ma sila yenle ki na pe ki leelee pe tara ti pari pe toro; eən fɔ pàa ti sɔlɔḡo ma toro, pe sila ti tɔḡḡo†.

¹¹ Wele, yeḡe ḡa na pe yen na we sara we! Tasaga ḡa mà kan we yeri, pè pan mbe we purɔ wa ki ni.

¹² E, we Yenḡeḡe, ma sɔɔn kiti sinḡe wi kɔn pe na wi le? Katugu we yen fanḡa fu ki malingbɔɔnlɔ janwa ḡbɔlɔ na laa paan mbe to we na li yeḡe sɔḡɔwɔ. We yaa ki pye yeḡe ḡa na wee jən. Eən fɔ mboro we yen na wele ma we saga.»

† 20:10 20:10: Nɔmbu 20.14-21; Dete 2.1-9

*Yennɛɛ làa cew kan
Zhuda tara woolo pe yeri*

¹³ Zhuda tara woolo pe ni fuun pàa yiri ma yere Yawe Yennɛɛ li yɛɛɛ sɔɔwɔ, poro naa pe piile tunmɔmbɔɔ, naa pe jɛɛɛ konaa pe pinambiile pe ni.

¹⁴ Kona, a Yawe Yennɛɛ li yinne li si ye Yahaziyeli wi ni. Yahaziyeli wila pye Levi setirige pyɔ ma yiri wa Asafu sege ki ni†. Wila pye Zakari pinambyɔ. Zakari to wo lawi ɲa Benaya. Benaya to wo lawi ɲa Yeyiyeli. Yeyiyeli to wo lawi ɲa Mataniya.

¹⁵ A Yahaziyeli wì sho fɔ: «Zhuda tara woolo, naa Zheruzalemu ca woolo konaa mboro wunlunana Zhozafati ma ni, ye nunɲɲɔɔ jan ye logo! Yawe Yennɛɛ pa li yo yɛɛn fɔ: <Yaga ka fyɛ, ye sunndo wiga si ka kɔn ye na ki malingbɔɔnɔɔ janwa gbɔɔ na li kala na, katugu ki malaga ɲga yoro ma ye yaa ki gbɔn, ɛɛn fɔ mi ɲa Yawe Yennɛɛ mi na wogo yi.

¹⁶ Goto, ye yiri ye sa to pe na. Pe yaa ka lugu wa Zizi tinndi wi na mbe pan. Ye yaa ka sa pe yan wa yanwira ti sɔɔwɔ tɔnmɔ fɔɲɲɔɔ ki kɔsaga ki na, wa Yeruweli gbinri wi yɛsinmɛ na.

¹⁷ Yoro se ka malaga ko ka gbɔn yere. Ye kari ye sa yere wa ko ɛɛ. Ye koro le ye yere yɛw. Mi ɲa Yawe Yennɛɛ, mi yaa ye sho yɛɛɛ ɲga na, pa ye yaa ki yan†. Zhuda tara woolo naa Zheruzalemu ca woolo, yaga ka fyɛ, ye sunndo wiga si ka kɔn

---

† **20:14 20:14:** Asafu sege woolo pàa pye yurukɔɔɔ wa sherigo gbɔɔ ki ni (1 Kuro 9.15-16; 15.17; 16.37,41-42). † **20:17 20:17:** ɛki 14.13; Dete 20.1-4; 1 Sami 12.16

ye na. Goto ye yiri ye sa to pe na, mi ŋa Yawe Yennɛɛ, mi yaa pye ye ni.> »

¹⁸ A Zhozafati wì si sogo maa yegɛ ki jiile wa tara Yawe Yennɛɛ li yegɛ sɔgɔwɔ mali gbɔgɔ. A Zhuda tara woolo pe ni fuun naa Zheruzalemu ca woolo pe ni, pè si to ma pe yɛɛ go sogo Yawe Yennɛɛ li yegɛ sɔgɔwɔ mali gbɔgɔ.

¹⁹ Kona, Levi setirige piile mbele pàa pye Kehati sege woolo konaa mbele paa pye Kore sege woolo†, pè si yiri ma Yawe Yennɛɛ, Izirayeli woolo Yennɛɛ li sɔn magan̄gbɔlɔ ni.

²⁰ Ki goto, a pè si yiri faa, mɛɛ ɛ na kee wa Tekowa ca gbinri wi ni. Naa paa kaa na kee, a Zhozafati wì si yiri ma yere, ma sho fɔ: «Ye logo na yeri Zhuda tara woolo naa Zheruzalemu ca woolo: <Ye taga Yawe Yennɛɛ li na, pa ye yaa fan̄nga ta. Ye taga li yon sɛnrɛ yofɛnnɛ pe na, pa ye yaa yawa ta.> »

²¹ Ko pun̄go na, a pè si yo ma yan pe yɛɛ yeri wo naa leele pe ni. Kona, a wì si yurukɔlɔ pele wɔ. Poro la fereyaara nda tila tɛgɛ ti yɛ Yennɛɛ kan ta lele†, nɛɛ tanri malinḡbɔɔnlɔ pe yegɛ, na yuuro koo na Yawe Yennɛɛ li sɔnni na yuun fɔ: «Yaa Yawe Yennɛɛ li sɔnni, katugu li kagbaraga ki yen kosaga fu.»

²² Naa leele pàa kaa ki ɛ na yuuro koo na Yennɛɛ li sɔnni, Amɔ cɛnlɛ woolo, naa Mowabu cɛnlɛ woolo konaa Seyiri yanwira tara woolo mbele pàa pan mbe to Zhuda tara woolo pe na,

---

† **20:19 20:19:** 1 Kuro 6.16-23 † **20:21 20:21:** Ŋga ki yo fɔ: *Poro la fereyaara nda tila tɛgɛ ti yɛ Yennɛɛ kan ta lele*, Yennɛɛ sɛnrɛ sɛwɛɛle pele ni pègɛ yɔnlɔgɔ wa ma yo fɔ: Yennɛɛ li yen kpoyi yegɛ ŋga na, poro la pye naga gbogo.

a Yawe Yennεε li si pe kala li gbɔn mali piri, fɔ a Zhuda tara woolo pè ya pe ni.

²³ Amɔ cεnle woolo poro naa Mowabu cεnle woolo pàa yiri ma to Seyiri yanwira tara woolo pe na ma pe tɔngɔ ma pe kɔ pew. Naa pàa kaa Seyiri yanwira tara woolo pe tɔngɔ ma pe kɔ, a pè si to pe yεε na, na pe yεε kuun.

²⁴ Naa Zhuda tara woolo pàa ka saa gbɔn wa laga nga lere ma ya ma wele mbe yan wa gbinri wi ni, a pè si kannga ma wele wa pe juguye pe kεε yeri; pe mbe wele, mεε gboolo pe yan pè toori tara ti na, ali lere nunɔba wo sila shɔ.

²⁵ A Zhozafati naa wi woolo pe ni pè si pan ma gboolo pe san. Pàa yarijendε legere ta wa ki gboolo pe sɔgɔwɔ, naa yariɔɔɔ† ni konaa yarijendε sɔnɔgbanga woro ni. Pàa yaara legere koli fɔ pee ya mbe ti ni fuun ti le mbe kari ti ni. Pàa yaara ti koli fɔ ma saa gbɔn piliye taanri ti legewe pi na.

²⁶ Ki pilige tijere wogo ki na, a pè si saa pe yεε gbogolo wa Beraka† gbunlundεge ki ni ma Yawe Yennεε li sɔn. Ko kala na pe maa ki laga ki yinri Beraka gbunlundεge ali ma pan ma gbɔn nala.

²⁷ Ko punɔgo na, Zhuda tara woolo pe ni fuun naa Zheruzalemu ca woolo pe ni fuun pe ni, pè si sɔngɔɔ ma kari wa Zheruzalemu ca yɔgɔrimɔ ni. Zhozafati wo wila pye pe yege. Pàa pye

---

† **20:25 20:25:** Nga ki yo fɔ: *Naa yariɔɔɔ ni*, Yennεε senre sewεεle mbele pe yen Eburuye senre ni pele yege ni, ki yen ma yɔnɔgɔ wa ma yo fɔ: Naa gboolo ni. Yarijendε nda ti naganaga, gboolo pe se ya pye ki yarijendε to ta mbe yala yarijendε sannda ti ni. † **20:26 20:26:** Eburuye senre ti ni, maga logo Beraka ko kɔɔ wo na fɔ sɔnmɔ.

nayinme gbɔɔ ni, katugu Yawe Yenɲele làa pe sho pe juguye pe kee.

²⁸ Pàa juruye naa ɲgɔniye gbɔn konaa ma mbaanra win ma ye wa Zheruzalemu ca, wa Yawe Yenɲele li sherigo gbɔɔ ki ni.

²⁹ Naa tara sannda pyew ti wunluwɔ woolo pàa kaa ki logo ma yo Yawe Yenɲele làa malaga gbɔn Izirayeli woolo pe juguye pe ni, a fyere gbɔɔ si pe yigi.

³⁰ Kì pye ma, a Zhozafati wi wunluwɔ pì si yeyinɲge ta. A wi Yenɲele li si wogosaga kan wi yeri kee ki ni fuun ki na.

*Zhozafati wi wunluwɔ pi kɔwɔ
(1 Wunlu 22.41-51)*

³¹ Zhozafati wila pye wunluwɔ Zhuda tara ti go na. Wila ta yeɛ nafa ma yiri ke ma yiri kanɲurugo mɛɛ cɛn wunluwɔ pi na. A wì si yeɛ nafa ma yiri kanɲurugo pye wunluwɔ pi na wa Zheruzalemu ca. Pàa pye naa nɔ wi yinri Azuba, naa nɔ wi to wi yinri Shilishi.

³² Wi to Asa wila tanga konɔ na na, lo wila tanga li na, wi sila ke mbe wɔ wa li ni. Kala na li yen ma sin Yawe Yenɲele li yeɛ na, lo wila pye na piin.

³³ Konaa ki ni fuun sunzara nda wa tinndiye pe na ti sila kɔ wa tara ti ni. Tara woolo pe sila mara bere pe teleye Yenɲele li na pe kotogo ki ni fuun ni.

³⁴ Zhozafati wi kapyegele sanɲgala, ke konɲbanɲgala naa ke puɲgo wogolo ke yen ma yonlogo wa Hanani pinambyɔ Yehu wi

kapyegele sɛwɛ wi ni. Ke si yɛn ma yɔnlogɔ fun wa Izirayeli woolo pe wunlumbolo sɛwɛ wi ni.

³⁵ Ko punɔgo na, a Zhuda tara wunlunaŋa Zhouzafati wì si saa yɔn finliwɛ le Izirayeli tara wunlunaŋa Ahaziya wi ni, wo ŋa wi tangalɔmɔ pi sila yɔn we.

³⁶ A pè si gbogolo ma tɔnmɔkɔɔrɔ tugbɔɔrɔ gbegele mbaa kee ti ni wa Tarisisi ca. Pa pàa saa ki tɔnmɔkɔɔrɔ tugbɔɔrɔ ti gbegele wa Eziyɔn Geberi ca.

³⁷ Kona, a Dodava pinambyɔ Eliyezeri ŋa wila yiri wa Maresha ca wì si Yɛnŋɛle yɔn sɛnrɛ yo ma wa Zhouzafati wi na, ma yo fo: «Kì kaa pye mà gbogolo Ahaziya wi ni ja, Yawe Yɛnŋɛle li yaa ma tunŋgo ki jɔgɔ.» Kì pye ma, tɔnmɔkɔɔrɔ tila jɔgɔ ti sila ya mbe kari Tarisisi naa†.

21

¹ A Zhouzafati wì si kaa ku ma taga wa wi telɛye pe na, a pè suu le wa pe tanla, wa Davidi ca ki ni. A wi pinambyɔ Yoramɔ wì si cɛn wunluwɔ pi na wa wi yɔnlo.

*Zhuda tara wunlunaŋa Yoramɔ
wi sanga*

(2 Wunlu 8.16-24)

² Nɔsepiile nambala la pye Yoramɔ wi yeri. Poro la wɛɛ Azariya, naa Yehiyeli, naa Zakari, naa Azariya, naa Mikayeli konaa Shefatiya. Pe ni fuun pàa pye Izirayeli tara wunlunaŋa Zhouzafati wo pinambiile†.

---

† 20:37 20:37: 1 Wunlu 10.22 † 21:2 21.2: 2 Kuro 11.18-22; 1 Kuro 25.5

³ Pe to wìla yarikanra lègere kan pe yeri, to lari nda warifuwe, naa tɛ konaa yaara sɔnngbanga woro ni. Mbe taga wa to na, Zhuda tara cara nda pàa malaga sigemboro kan mari maga, wìla ta kan pe yeri. Èn fɔ wìla wunluwɔ po kan Yoramu wo yeri, katugu wo wìla pye pinambyɔ kongbanna we.

⁴ Naa Yoramu wìla kaa cɛn wunluwɔ pi na wa wi to wi yɔnlɔ sanga ŋa ni, ma kaa yeresaga ta, a wì suu nɔsepiile nambala pe ni fuun pe gbo tokobi ni, ma pinlɛ Izirayeli tara teele pe ni.

⁵ Yoramu wìla ta yele nafa ma yiri kɛ ma yiri shyen, mɛɛ cɛn wunluwɔ pi na. Yele kolɔtaanri wìla pye wunluwɔ pi na wa Zheruzalemu ca†.

⁶ Izirayeli tara wunlumbolo pàa tanga konɔ na na, lo wìla tanga li na, paa yege ŋga na Ashabu go woolo pàa ki pye we, katugu Ashabu wi sumborombyɔ wo wa wìla pɔri wi jɔ. Nga ki yen kapege Yawe Yenɲele li yege na, ko wìla pye†.

⁷ Konaa ki ni fuun, Yawe Yenɲele li sila pye na jaa mbe Davidi wi go woolo pe tɔngɔ mbe pe kɔ yɔn finliwe mba làa le Davidi wi ni pi kala na, katugu làa ki yɔn fɔlɔ kɔn ma yo fɔ li yaa ti pele mbaa taa wa wi setirige piile pe ni, mbaa cɛn wunluwɔ pi na fɔ sanga pyew†.

⁸ Yoramu wi wunluwɔ sanga wi ni, a Edɔmu cɛnlɛ woolo pè si yiri ma je Zhuda tara fanɲga ki na, mɛɛ wunluwɔ wa tɛge pe yeɛ go na†.

---

† **21:5 21.5:** 2 Wunlu 1.17; 3.1 † **21:6 21.6:** 1 Wunlu 12.26-28

† **21:7 21.7:** 1 Wunlu 11.36; 1 Kuro 17.10-14; 2 Kuro 6.16; 7.18

† **21:8 21.8:** Zhene 27.40

⁹ Kona, a Yoramu wì si yiri ma kari wi malingboonlo teelee konaa wi malaga gbɔnwotoroye pe ni fuun pe ni. Ki yembinε li ni, a wì si saa to Edomu cenle woolo pe na. Kila yala poro wa maa maga makɔ. A Yoramu wì si ya pe ni wo naa wi malaga gbɔnwotoroye teelee pe ni.

¹⁰ Maga ε le ko na, a Edomu cenle woolo pè si yiri ma je Zhuda tara woolo pe fannga ki na fɔ ma pan ma gbɔn nala. Ki wagati nungba wi ni, Libina ca fenne fun pè si yiri ma je Yoramu wi fannga ki na, katugu wila je Yawe Yenɲele, pe teleye Yenɲele li na†.

¹¹ Yoramu wila sunzara kankan yere wa Zhuda tara yanwira ti na. Ki pyelomɔ pi na, wila ti Zheruzalemu ca woolo pè yege wali ma yiri yarisunndo ti korɔgo, nari gbogo konaa ma ti a Zhuda tara woolo pè pungo.

¹² Ki kaa pye ma, a pè si pan ma Yenɲele yon senre yofɔEli wi sewe wi kan Yoramu wi yeri, ma yo fɔ: «Pa Yawe Yenɲele, ma tele Davidi wi Yenɲele li yo yeen fɔ: <Ki kaa pye mee tanga wa ma to Zhozafati wi tulugo ki ni, mee si tanga wa ma tele Asa ɲa wila pye Zhuda tara wunlunana wi tulugo ki ni,

¹³ εen fɔ pa mà tanga wa Izirayeli wunlumbolo pe tulugo ki ni ma ti a Zhuda tara woolo naa Zheruzalemu ca woolo pè yege wali ma yiri yarisunndo ti korɔgo nari gbogo, paa yege ɲa na Ashabu go woolo paa ki pye†. Mbe taga wa ko

---

† 21:10 21:10: 2 Wunlu 8.22; 2 Kuro 12.2 † 21:13 21:13: 1 Wunlu 16.30-33; 2 Wunlu 8.18,27

na, ma to seyεenle mbele pe yen ma to go woolo, mà yere pe gbo, poro mbele pàa mbɔnrɔ ma na we.

¹⁴ Ki kala na, Yawe Yenɲele li yaa yambewe wa ma tara woolo pe na, naa ma pinambiile, naa ma jεele, konaa ma yarijende ti ni fuun ti na.

¹⁵ Mboro wo na, li yaa yambewe wa ma na, ki yama pi yaa pye lara yama. Pi yaa kaa seregi ma na pilige pyew, fɔ ma latiire ti sa yiri funwa na yama pi kayanga ki kala na.> »

¹⁶ Kona, Filisiti tara fenne naa Larabuye mbele pàa pye ma cen wa Kushi tara fenne pe tanla, a Yawe Yenɲele li si pe yirige ma pe wa Yoramuwu wi na, jango pe malaga gbɔn wi ni.

¹⁷ A pè si pan ma to Zhuda tara woolo pe na. Pàa ye wa tara ti ni, ma yarijende nda tila pye wa wunluwɔ go ki ni ti koli, ma pinle wunlunaɲa wi pinambiile konaa wi jεele pe ni ma kari pe ni kasopiile. Kaawɔ wi pinambyɔ punɲofo Yowahazi wo nunɲba wila koro wi yeri.

¹⁸ Ko kagala koro ke ni fuun punɲo na, a Yawe Yenɲele li si lara yama wa Yoramuwu wi na, mba pi saa ya mbe kɔ.

¹⁹ A yama pi nεε seregi na kee yege pilige pyew. Wi yama pi yele shyen wolo li kɔsaga, a Yoramuwu wi latiire ti si yiri funwa na yama pi kayanga ki kala na. A yama pi jɔlɔgɔ ndorogo kɔ suu gbo. Wi tara woolo pè si kason gbɔgɔ gberi wi mege ni maa gbɔgɔ paa yege ɲga na pàa ki pye wi teleye pe kan we†.

²⁰ Yoramuwu wila ta yele nafa ma yiri ke ma yiri shyen, mεε cen wunluwɔ pi na. Yele kolɔtaanri

† 21:19 21.19: 2 Kuro 16.14; Zhere 34.5

wila pye wunluwɔ pi na wa Zheruzalemu ca. Wi kunwɔ pi sila lere kpɛ wo jori. A pè suu le wa Davidi ca. Eɛn fɔ pe sila wi le wa wunlumbolo pe fanra ti ni.

22

*Zhuda tara wunlunaŋa Ahaziya
wi sanga*

(2 Wunlu 8.25-29; 9.27-29)

¹ Kona, a Zheruzalemu ca woolo pè si Yoram u wi pinambyɔ pɔŋgofɔ Ahaziya wi tɛge wunluwɔ pi na wa wi to wi yɔnlɔ, katugu malingbɔɔnlɔ ŋgbelege kà la pan wa Zhuda tara woolo pe malingbɔɔnlɔ cɛnsaga ki ni Larabuye ni, ma wi pinambiile lɛɛfenne pe ni fuun pe gbo. Ki pye ma, a Zhuda tara wunlunaŋa wi pinambyɔ Ahaziya wì si cɛn wunluwɔ pi na.

² Ahaziya wila ta yeɛ nafa ma yiri shyen mɛɛ cɛn wunluwɔ pi na. Yeɛ nungba wila pye wunluwɔ pi na wa Zheruzalemu ca. Wi nɔ pàa pye naa yinri Atali. Atali wo wila pye Omiri wi pishyenwoo.

³ Ashabu go woolo pàa tanga konɔ na na, lo Ahaziya wila tanga li na fun, katugu wi nɔ wila pye naa yerɛgi wila tipege piin.

⁴ Nga ki yen kapege Yawe Yenɲɛɛ li yege na, ko wila pye paa Ashabu go woolo pe yen. Wi to wi kuŋgɔlɔ, ki woolo poro pàa pye Ahaziya wi yerifenne maa pɔŋgo.

⁵ Pe yerɛwe sɛnrɛ ti kala na, a wì pinle Izirayeli tara wunlunaŋa Ashabu wi pinambyɔ Yoram u wi ni, ma saa malaga gbɔn Siri tara wunlunaŋa

Hazayeli wi ni wa Aramoti ca, wa Galaadi tara. A Siri tara fenne pè si Yoram wi wελεγε.

⁶ Siri tara fenne pàa Yoram wi wελεγε lara nda na, naa wila pye na malaga ki gbɔɔn Siri tara wunlunaŋa Hazayeli wi ni wa Arama ca, a wì si songɔɔ wa Zhizireyeli ca mbe sari fɔfɔ. Kona, a Zhuda tara wunlunaŋa Yoram wi pinambyɔ Ahaziya wì si kari ma saa Ashabu pinambyɔ Yoram wi shari wa Zhizireyeli ca, katugu wila pye na jolo fɔ jεŋge.

⁷ Yenŋele làa ti, a Ahaziya wì kari wa Yoram wi yeri wi sharisaga, jaŋgo mbe Ahaziya wi gbo. Naa wila ka saa gbɔn wa, a wo naa Yoram wi ni pè si yiri ma kari wa Nimishi pinambyɔ Yehu wi yege sɔgɔwɔ, wo ŋa Yawe Yenŋele làa sinme kpoyi wo wi na maa wɔ wi Ashabu go woolo pe tɔngɔ we.

⁸ Maga ta Yehu wila pye na Yenŋele li kiti kɔnkala li piin Ashabu go woolo pe na, a Yehu wì si saa Zhuda tara teele pe yan konaa Ahaziya wi sefenne pele ni. Poro la pye na tunŋgo piin Ahaziya wi kan. Kona, a wì si pe gbo†.

⁹ Ko puŋgo na, a wi neε Ahaziya wi lagajaa. A pè si saa wi yigi wa Samari ca, wa laga ŋga wila pye ma lara we. A pè si pan wi ni wa Yehu wi yeri, a Yehu wì suu gbo. A pè suu gboo wi le wi tele Zhozafati wo kala na, katugu wo la pye ma mara Yawe Yenŋele li na wi kotogo ki ni fuun ki ni. Ko pyεngolo, lere kpe sila koro wa Ahaziya wi go woolo pe ni, ŋa wi mbaa ya cεn wunluwo pi na.

---

† 22:8 22.8: 2 Wunlu 10.13-14

*Atali wila cɛn wunluwɔ pi na
wa Zhuda tara
(2 Wunlu 11.1-3)*

¹⁰ Naa Ahaziya wi nɔ Atali wila kaa ki yan pòo pinambyɔ wi gbo, a wì si yiri ma saa Zhuda tara wunlunaɲa wi setirige piile pe ni fuun pe gbo.

¹¹ Eɛn fɔ pe gbosanga wi ni, wunlunaɲa wi sumborombyɔ Yehoshabeyati ɲa wila pye Ahaziya wi nɔsepyɔ sumboro, wì si Ahaziya wi pinambyɔ Zhouwasi wi ɛ larawa, wa wunlunaɲa wi pinambiile mbele pàa pye na kuun pe sɔgɔwɔ, ma saa wo naa jɛɛ ɲa wila pye wi gbegelefo pe tɛgɛ wa sherigo gbɔgɔ ki yumbyɔ ɲa pe maa wɔnlɔ wa ni. Wunlunaɲa Yoramumu wi sumborombyɔ Yehoshabeyati ɲa wila pye saraga wɔfo Yehoyada wi jɔ pa wila Zhouwasi wi lara yɛɛn Atali wi na, wi suu ta mboo gbo.

¹² Wila koro pe ni wa larasaga wa Yawe Yenɲɛɛ li sherigo gbɔgɔ ki ni fɔ ma saa gbɔn yeɛ kɔgɔlɔni. Kila yala Atali wi yen wunluwɔ pi na wa tara ti ni.

23

*Pàa Zhouwasi wi tɛgɛ
wunluwɔ pi na
(2 Wunlu 11.4-16)*

¹ Ki yeɛ kɔlɔshyen wolo li ni, a saraga wɔfo Yehoyada wì si kotogo le wi yeɛ ni, mɛɛ yon finliwɛ le malingbɔɔnlɔ cɛnmɛ cɛnmɛ teele pe ni. Poro la wɛɛ Yerohamu pinambyɔ Azariya, naa Yohana pinambyɔ Ishimayeli, naa Obedi pinambyɔ Azariya, naa Adaya pinambyɔ Maaseya konaa Zikiri pinambyɔ Elishafati.

² Kona, a poro si yiri ma Zhuda tara ti yanri ma Levi setirige piile mbele pe yen Zhuda tara cara ti ni fuun ti ni pe yeri ma pe gbogolo konaa Izirayeli woolo seye teele pe ni. A pè si saa gbɔn wa Zheruzalemu ca.

³ A ki janwa wi ni fuun wì si yɔn finliwɛ le wunlunaɲa wi ni wa Yenɲɛɛ li go ki ni. Yehoyada wila pe pye fɔ: «Ye wele, wunlunaɲa wi pinambyɔ wi ɲa. Wo wi yaa cɛn wunluwɔ pi na, mbe yala yɔn fɔɔ na Yawe Yenɲɛɛ làa kɔn Davidi wi setirige piile pe wogo na li ni†.

⁴ Nga ye yaa pye ki nga: <Cɛnpilige nga kila paan ki ni, yoro mbele ye yaa tunɲgo ki le, saraga wɔfɛnnɛ naa Levi setirige piile pe ni, ye yɛɛ walagi ɲgbeleye taanri. ɲgbelege nunɲba yaa la yeyɔnrɔ ti kɔrɔsi,

⁵ ɲgbelege shyɛn wogo ki sa yere kila wunluwɔ go ki kɔrɔsi. ɲgbelege taanri wogo ki sa yere wa Yesɔdi† yeyɔngɔ ki na mbaa ki kɔrɔsi. Leele sanmbala pe ni fuun pe yaa pye wa Yawe Yenɲɛɛ li sherigo gbɔɔ laga nawa pi ni.

⁶ Lere kpɛ si daga mbe ye wa Yawe Yenɲɛɛ li sherigo gbɔɔ ki ni, kaawɔ saraga wɔfɛnnɛ naa Levi setirige piile mbele pe yaa pye tunɲgo ki na poro cɛ. Poro wo na, pe mbe ya mbaa yiin wa, katugu pe yen kpoyi. Cɛn fɔ leele sanmbala poro yaa pye mbe yere wa sherigo gbɔɔ laga nawa pi ni.

⁷ Levi setirige piile pe yaa wunlunaɲa wi maga kɛɛ ki ni fuun ki na, pe ni fuun nunɲba nunɲba pe malingbɔnyaara ti ni pe kɛɛ. Lere ɲa fuun

† **23:3 23.3:** 1 Kuro 17.10-14; 2 Kuro 6.16; 7.18; 2 Kuro 21.7; 2 Sami 7.12-16 † **23:5 23.5:** 2 Wunlu 11.6

kaa jaa mbe ye wa sherigo gbogɔ ki ni, poo gbo. Wunlunaɲa wi kaa kee laga nga fuun na, ye pye wi ni mbaa wi korosi.> »

⁸ Saraga wofɔ Yehoyada wila senre nda fuun yo, a Levi setirige piile naa Zhuda tara woolo pè si tanga ti ni fuun ti na. Teele pe ni fuun nunɓa nunɓa pàa pe malingboonlo pe lele, mbele pe mbaa tunngo ki le cenpilige ki na konaa mbele pe mbaa tigi tunngo ki na pe ni; katugu saraga wofɔ Yehoyada wi sila ngbelege ka kpe yaga ki kari†.

⁹ Kona wunlunaɲa Davidi wi njaanra naa wi tuguron sigeyaara tugbooro naa jegele jegele ngele wila tege wa Yenɲele li sherigo gbogɔ ki ni, a saraga wofɔ Yehoyada wi siri kan teele mbele pàa pye malingboonlo cenme cenme go na pe yeri†.

¹⁰ Ko pungo na, a wi si leele pe yerege yerege ma wunlunaɲa wi maga, pe ni fuun nunɓa nunɓa pe malingbonyaara ti ni pe kee, wa saraga wosaga konaa sherigo gbogɔ ki ni ti tanla, maga le wa sherigo gbogɔ ki kalige kee ki na fo ma saa gbɔn wa ki kamenge kee ki na.

¹¹ Kona, a pè si yiri wunlunaɲa wi pinambyo wi ni, ma wunluwo njala li kan wi kan, mee yon finliwe senre sewe wi le wi kee. A Yehoyada naa wi pinambiile pe ni pè si sinme kpoyi wo wi na maa tege wunluwo. A leele pè si jorogo ma yo fo: «Yenɲele sa yinwetonlogo kan wunlunaɲa wi

---

† **23:8 23.8:** Pàa saraga wofenne naa Levi setirige piile pe walagi ngbeleye ngbeleye, a ki ngbeleye yila tunngo ki piin naga waa na yi yee kaan (1 Kuro 24.19; 25.8; 26.1). † **23:9 23.9:** 2 Sami 8.7-12

yeri!»

¹² Kona, a Atali wì si leele pe tinme ta paa fee na toro, na wunlunaṅa wi sɔnni. A wì si pan wa janwa wi tanla, wa Yawe Yennɛɛ li sherigo gbɔgɔ ki tanla.

¹³ Wi mbe wele, mɛɛ wunlunaṅa wi yan yeresaga wa ndɔgɔrɔ† ti ni, wa yeyɔngɔ ki na. Malingbɔɔnlɔ teelee poro naa mbaanra winfenne pe ni, pàa pye wa wi tanla. Tara woolo pe ni fuun pàa pye na yɔgɔri na mbaanra ti wiin; a yurukoolo paa pe yarigbɔnrɔ ti gbɔɔn na yuuro ti yege sinni. Naa Atali wìla kaa ko yan ma, a wì suu yaripɔrɔ ti walagi nanɓanwa pi kala na, mɛɛ yo fɔ: «Pè yɔn le na na! Pè yɔn le na na!»

¹⁴ Kona malingbɔɔnlɔ teelee mbele pàa pye leele cɛnme go na, na malingbɔɔnlɔ pe yege sinni, a saraga wɔfɔ Yehoyada wì si pe pye fɔ: «Yoo yigi ye yiri wi ni wa funwa na ṅbeleye yi sɔgɔwɔ. Lere ṅa fuun ka taga wi na, yoo gbo tokobi ni.» Katugu saraga wɔfɔ wìla yo fɔ kii daga poo gbo wa Yawe Yennɛɛ li sherigo gbɔgɔ ki ni†.

¹⁵ A pè si kono li wa wi kan, yeyɔngɔ ṅa shɔnye pe maa yiin wa ki ni†, mɛɛ toro ma saa gbɔn wi ni wa ki na, mɛɛ kari wa wunluwɔ go ki ni, ma suu gbo le ki laga ki na.

Yehoyada wìla kanɓuwa fɔnmbo le

---

† **23:13 23:13:** Nga ki yo fɔ: *Wa ndɔgɔrɔ ti ni*, Eburuye senre ti ni, ki mbe ya logo fun fɔ: *Wa tiyala li tanla* (2 Wunlu 11.14). † **23:14 23:14:** Ndeɛ pàa Atali wi gbo wa sherigo gbɔgɔ ki ni, pe mbaa ki tɛge fyɔngɔ ni (Nombu 19.11-16; 2 Wunlu 23.14). † **23:15 23:15:** 2 Wunlu 11.16

*wa Yennɛle li tunngo ki ni
(2 Wunlu 11.17-20)*

¹⁶ Kona, a saraga wɔfo Yehoyada wì si yɔn finliwɛ le wo naa leele pe ni konaa wunlunaɲa wi ni. Ki yɔn finliwɛ pìla pye naga nari ma yo fo leele pe daga mbe pye Yawe Yennɛle li woolo.

¹⁷ Kona, a leele pe ni fuun pè si kari ma saa ye wa yarisunngo Baali ki gbɔgɔgo ki ni maga jaanri. A pè sigi saara wɔsara to naa ki yaara yanlɛɛ ti yaari, ma Baali saraga wɔfo Matan wi gbo wa saara wɔsara ti tanla.

¹⁸ Kona, a Yehoyada wì si Yawe Yennɛle li sherigo gbɔgo ki le Levi setirige piile mbele saraga wɔfenne pe kɛɛ paa ki kɔɔsi. Poro wɛle Davidi wìla walagi ngbeleye ngbeleye paa tunngo piin wa Yawe Yennɛle li sherigo gbɔgo ki ni, jango paa saara sogoworo ti woo li yeri, mbe yala nga ki yen ma yɔnɔgo wa Moyisi lasiri sɛwɛ wi ni ki ni. Paa ki piin nayinmɛ ni, Davidi wìla yuuro nda gbɛgɛle, paa ti koo.

¹⁹ A wì si yeyɔngo kɔɔsifenne pe tegetɛge wa Yawe Yennɛle li sherigo gbɔgo yeyɔnrɔ ti na, jango lere ɲa fuun wi yen fyɔngo ni Yennɛle yɛge na, ki fyɔngo ki yen yɛge o yɛge, wo wa kpɛ ka ka ye wa sherigo gbɔgo ki ni.

²⁰ Kona, malingbɔɔnlɔ teele mbele pàa pye leele cɛnmɛ cɛnmɛ go na, poro naa legbɔɔlɔ pe ni, naa tara woolo pe ni fuun, a Yehoyada wì si pe yeri ma pe gbogolo. A wì si ti a pè yiri wunlunaɲa wi ni wa Yawe Yennɛle li sherigo gbɔgo ki ni, ma toro wa yeyɔngo gbɔgo ki ni, ma saa ye wa wunluwɔ go ki ni. A pè si wunlunaɲa Zhouasi wi tenje wa wunluwɔ jɔngo ki na.

²¹ Tara woolo pe ni fuun pàa pye na yɔgori. Ca fun kila pye yeyinŋge na, katugu pàa Atali wi gbo tokobi ni.

24

*Zhuda tara wunlunana Zhouwasi
wi sanga*

(2 Wunlu 12.1-4)

¹ Zhouwasi wila ta yeɛ kolɔshyen mɛɛ cɛn wunluwɔ pi na. Yeɛ nafa shyen wila pye wunluwɔ pi na wa Zheruzalemu ca. Pàa pye naa nɔ wi yinri Zibiya ma yiri wa Berisheba ca.

² Ŋga ki yen ma sin Yawe Yenɲele li yege na, ko Zhouwasi wila pye na piin saraga wɔfɔ Yehoyada wi yinwege sanga wi ni fuun wi ni.

³ Yehoyada wila jɛɛɛ shyen pɔri Zhouwasi wi kan, a Zhouwasi wì si pinambiile naa sumborombiile se.

*Zhowasi wila sherigo gbɔgo
ki jɔgɔsara ti gbegele*

(2 Wunlu 12.5-17)

⁴ Ko punjo na, a Zhouwasi wì sigi kɔn maga tɛge mbe Yawe Yenɲele li sherigo gbɔgo ki jɔgɔsara ti gbegele.

⁵ A wì si saraga wɔfɛnne naa Levi setirige piile pe gbogolo, ma pe pye fɔ: «Ye kari wa Zhuda tara cara ti ni, ye saa penjara shoo Izirayeli tara woolo pe ni fuun pe yeri yeɛ pyew, janjo mbaa Yenɲele li sherigo gbɔgo ki jɔgɔsara ti gbegele. Yege kala li pye fyɛɛge na.» Eɛn fɔ Levi setirige piile pe sila ki kala li pye fyaw.

⁶ A wunlunaŋa wì si saraga wɔfenne to Yehoyada wi yeri maa yewe, ma yo fɔ: «Lambo ŋa Yawe Yennɛle li tunmbyee Moyisi wila yo Izirayeli woolo pe daga mbaa woo Yennɛle li cɛnsaga paraga go ki wogo na, ko ŋga yɔn finliwɛ senre ti yen ma yɔnlɔgɔ ma tɛge wa ki ni, yingɪ na mɛɛ sigi yo Levi setirige piile pe kan paa ki lambo wi shoo Zhuda tara woolo naa Zheruzalemu ca woolo pe yeri†?»

⁷ Katugu kafaara pyefɔ Atali wo naa wi woolo pe ni pɛ Yennɛle li sherigo gbɔgɔ ki jɔgɔ, ma yaara nda ti tɛge ti ye wa Yawe Yennɛle li sherigo gbɔgɔ ki ni ti le ma saa na tunŋgo piin ti ni yarisunŋgo Baali ki kan.

⁸ Kona, a wunlunaŋa wì si ti, a pɛ kesu wa gbegele ma saa wi tɛge wa Yawe Yennɛle li sherigo gbɔgɔ ki yeyɔngɔ ki na, wa funwa na.

⁹ Kona, a pɛ sigi yari Zhuda tara woolo naa Zheruzalemu ca woolo pe kan ma yo fɔ lambo ŋa Yawe Yennɛle li tunmbyee Moyisi wila yo Izirayeli woolo pe daga mbaa woo ma pe ta wa gbinri wi ni, paa wi woo paa paan wi ni.

¹⁰ A teele pe ni fuun naa tara woolo pe ni fuun pɛ si yɔgɔri ki wogo ki na. A pe nɛɛ paan lambo penjara ti ni nari nii wa kesu wi ni, fɔ a wì saa yin.

¹¹ Levi setirige piile pe ma kari kesu wi ni wunlunaŋa wi saa wele sanga ŋa ni, na wi ka gbɔn, na pe kaa wele mboo yan penjalegere yen wa wi ni, wunlunaŋa wi sɛwe yɔnlɔgɔfɔ wo naa saraga wɔfenne to wi kagala yege wɔfɔ wi ni, pe

---

† 24:6 24.6: Eki 30.12-16

mɛɛ penjara ti wɔ wa kɛsu wi ni. Ko punɔgo na, Levi setirige piile pe mɛɛ kɛsu wi lɛ ma songɔɔ ma saa wi tɛgɛ wa wi tɛgɛsaga. Pàa pye naga piin ma pilige pyew fɔ ma saa penjara lɛgɛrɛ gbogolo ti yɛɛ na.

¹² Kona wunlunana wo naa Yehoyada wi ni, pe mɛɛ ti kan mbele pe yen Yawe Yennɛlɛ li sherigo gbogɔ tunndo pyefenne pe go na pe yeri paa ki jɔgɔsara ti gbegele. A pe nɛɛ sinndɛɛrɛ tɛfenne naa tire tɛfenne pe lee sara na, janɔgo pe Yawe Yennɛlɛ li sherigo gbogɔ ki jɔgɔsara ti gbegele; konaa, a pɛ ta tɛgɛ na tugurɔn tunngo pyefenne naa tuguyɛnrɛ tunngo pyefenne pe sara mbaa Yawe Yennɛlɛ li sherigo gbogɔ ki jɔgɔsara ti gbegele.

¹³ A tunmbyeele pɛ si to tunngo ki na naga piin. A go ki jɔgɔsara ti nɛɛ gbegele na kee yɛgɛ pe tunngo pyewe pi fannga na. Pàa Yennɛlɛ li sherigo gbogɔ ki gbegele maga kɔ maga kan fannga ni.

¹⁴ Naa pàa kaa kɔ tunngo ki na, a pɛ si saa penjara sannda ti kan wunlunana wo naa Yehoyada pe yeri. A pɛ siri tɛgɛ ma yaapire gbegele ti ni tunngo nga ki yaa la piin wa sherigo gbogɔ ki ni ki mɛgɛ ni, ki yaapire tà la pye shɛrɛgɛ pye woro, tà la pye saara sogoworo ti woro, naa wɔjɛngɛlɛ ni, naa yaapire ta yɛgɛ ni nda ti yen tɛ woro konaa warifuwe woro. Yehoyada wi yinwege piliye yi ni fuun yi ni pàa pye na saara sogoworo woo wa Yawe Yennɛlɛ li sherigo gbogɔ ki ni suyi.

Yehoyada wi kunwo

15 Yehoyada wila le fo jenge ma tin yinwege ki na, mee jen ma ku. Wi kusanga wi ni, wila ta yeke cenme naa nafa ma yiri ke (130).

16 Paa wi le wa Davidi ca, wa wunlumbolo pe tanla, katugu wila kajenge pye Izirayeli woolo pe kan, ma kajenge pye Yennele li kanngolo konaa li sherigo gbogo ki kanngolo fun.

*Zhowasi wila laga Yennele li na
na yarisunndo gbogo*

17 Yehoyada wi kungolo, a Zhuda tara teele pe si pan ma foli wunlunana Zhowasi wi yege sogowo maa gbogo. A wunlunana wi si logo pe yeri.

18 Ki pye ma, a Izirayeli woolo pe si je Yawe Yennele, pe teleye Yennele li sherigo gbogo ki na, ma saa na tunngo piin yarisunngo Ashera konaa yarisunndo ta yege kan. Kona, a Yawe Yennele li si nawa ngban fo jenge Zhuda tara woolo naa Zheruzalemu ca woolo pe ni pe kajogo ki kala na.

19 A Yawe Yennele li sili yon senre yofenne pele torogo wa pe yeri, jango mbe pe pye pe songoro pe pan li korogo. A poro pe yeri, een fo pee yenle mbe logo pe yeri.

20 Kona, a Yennele li yinne li si ye saraga wofa Yehoyada wi pinambyo Zakari wi ni. A wi si kari wa leele pe yege sogowo mee pe pye fo: «Pa Yennele li yo yeen fo: <Yingi na, a ye nee Yawe Yennele li ngasegele ke jogo? Ye kapyege ka kpe se yon ye kan, katugu ye laga Yawe Yennele li na. Lo fun li yaa laga ye na.> »

21 Εεν ƒɔ, a leele pè si yɔn le Zakari wi na paa yege nga na wunlunaɲa wila ki yo pe kan we, mee wi wa sinndɛere ni maa gbo wa Yawe Yenɲele li sherigo gbɔɔ lonɔo ki ni†.

22 Kajenɲe nga Zakari wi to Yehoyada wila pye wunlunaɲa Zhouasi wi kan, Zhouasi wila fege ki na, ma Yehoyada pinambyɔ wi gbo. Εεν ƒɔ naa Zakari wila kaa na kuun sanga ɲa ni, a wi sho ƒɔ: «Yawe Yenɲele li nga ki yen na piin ki wele, ligi ƒɔɔ yewe ma na.»

*Zhouasi wi wunluɔ pi kɔwɔ
(2 Wunlu 12.18-22)*

23 Yelee li filisaga, a Siri tara fenne malingbɔɔnlɔ pè si pan ma to Zhouasi wi na. Paa pan ma Zhuda tara ti sho konaa Zheruzalemu ca ki ni. Paa tara teele pe ni fuun pe tɔngɔ, mee yaara nda fuun paa koli ti torogo wa Damasi ca pe wunlunaɲa wi kan.

24 Siri tara malingbɔɔnlɔ mbele paa pan pe sila lege. Konaa ki ni fuun, Yawe Yenɲele laa Zhuda tara malingbɔɔnlɔ legere pe le pe kee, katugu paa laga Yawe Yenɲele, pe teleye Yenɲele li na. Ki pye ma, Siri tara fenne poro paa jɔlɔɔ wa Zhouasi wi na†.

25 Naa Siri tara fenne paa kaa kari ma laga wi na, maa ta wila pye na jɔɔ ƒɔ jenɲe, a wi legbɔɔlɔ pè si yɔn le wi na saraga wɔfɔ Yehoyada

---

† 24:21 24.21: Mati 23.35; Luki 11.51   † 24:24 24.24: Eki 12.12; Dete 28.25; Eze 5.10,15; 11.19

pinambyo ña wila gbo wi kunwo pi kala na[†]. A pe suu gbon maa gbo wa wi sinleyaraga ki na. Wila ku, a pò le wa Davidi ca ki ni. Eɛn fɔ pe sila wi le wa wunlumbolo pe fanra ti ni.

²⁶ Mbele pàa yon ki le wi na maa gbo, poro la wele Zabadi naa Yozabadi. Zabadi wila pye Amɔ cenle woolo jo Shimeyati wo pinambyo. Yozabadi wo la pye Mowabu cenle woolo jo Shimiriti wo pinambyo.

²⁷ Zhouasi wi pinambiile pe mere to na, naa Yenɲele yon senre legere nda tila yo ma wa wi na, konaa wila sherigo gbogo ki jogosara ti gbegele yegɛ ñga na, ki senre ti ni fuun ti yen ma yonlogo wa sewe ña wi maa wunlumbolo pe kagala ke yegɛ yuun wi ni. A wi pinambyo Amaziya wi si cen wunluwo pi na wa wi yonlo.

25

*Zhuda tara wunlunaña Amaziya
wi sanga*

(2 Wunlu 14.1-7)

¹ Amaziya wila ta yele nafa ma yiri kangurugo, mee cen wunluwo pi na. Yele nafa ma yiri kolojere wila pye wunluwo pi na wa Zheruzalemu ca. Wi no pàa pye naa yinri Yehowadan, ma yiri wa Zheruzalemu ca.

[†] **24:25 24:25:** 2 Wunlu 12.21; wa Yenɲele senre sewe ña wi yen Eburuye senre ni wi ni, ki yen ma yonlogo wa ma yo fɔ Yehoyada pinambiile; eɛn fɔ wa Yenɲele senre sewe ña wi yen Gireki senre ni wi ni, ki yen ma yonlogo wa ma yo fɔ Yehoyada pinambyo.

² N̄ga ki ȳen ma sin Yawe Ȳen̄j̄el̄e li ȳeḡe na, ko w̄ila pye. Ēen f̄o wi sila ki pye wi kotogo ki ni fuun ni.

³ Naa wunluw̄o p̄ila kaa yeresaga ta Amaziya wi k̄ēe na sanga ŋa ni, legb̄oolo mbele p̄aa wi to, wunlunaŋa we wi gbo, a w̄i si pe gbo.

⁴ Ēen f̄o wi sila pe pinambiile poro gbo. W̄ila ko pye ma, ma yala ŋga ki ȳen ma ȳonl̄oḡo wa lasiri wi ni, wa Moyisi s̄ew̄e wi ni ki ni. Yawe Ȳen̄j̄el̄e ligi ŋgasele na li kan ma yo f̄o: «Pe se ka teelee gbo pe pinambiile kala na. Pe se ka pinambiile gbo pe teelee kala na. Ēen f̄o lere nuŋgba pyew wi daga mbe gbo wi ȳera kapere to kala na†.»

⁵ Kona, a Amaziya w̄i si Zhuda tara nambala pe yeri ma pe gbogolo laga nuŋgba, ma pele t̄eḡe teelee lere waga kelen̄gele (1 000) go na, ma pele t̄eḡe lere c̄enm̄e c̄enm̄e go na ma yala pe t̄el̄eye setiriye yi ni, ko ȳen f̄o Zhuda c̄enl̄e woolo naa Benzham̄e c̄enl̄e woolo pe ni fuun. A w̄i si leele pe jiri, maga l̄e mbele p̄aa ta ȳel̄e nafa nafa pe na konaa pe ȳeḡe f̄enne pe ni. A w̄i sigi yan f̄o p̄aa pye nambala waga c̄enm̄e taanri (300 000) mbele pe mbaa ya sa malaga gb̄on njanraga naa tugur̄on sigeyaraga ni.

⁶ A w̄i si Izirayeli tara malingb̄oonl̄o welimbele waga c̄enm̄e (100 000) sara warifuwe toni taanri naa k̄onḡo ni ma taga wa mbele pe na.

⁷ Ēen f̄o, a Ȳen̄j̄el̄e lere w̄a si pan maa pye f̄o: «E, wunlunaŋa, maga ka ti Izirayeli tara malingb̄oonl̄o pele mbe pinl̄e ma ni mbe sa malaga gb̄on, katugu Yawe Ȳen̄j̄el̄e li woro

---

† 25:4 25.4: Dete 24.16; 2 Wunlu 14.6

Izirayeli woolo pe ni, poro mbele pe yen Efrayimu cenle woolo wele.

⁸ Ali na maga si kari pe ni, mbe sa malaga ki gbɔn ma fanɔga ki ni fuun ki ni yege o yege, Yawe Yenɔele li yaa ma le ma juguye pe kee, katugu yawa yen Yenɔele li ni mbe lere saga nakoma mboo jan.»

⁹ A Amaziya wì si Yenɔele lere wi pye fo: «Warifuwe tɔni taanri naa kongo nga mì kan Izirayeli tara malingbɔɔnlɔ pe yeri, ko wogo ko yaa pye mele?»

A Yenɔele lere wì suu yon sogo ma yo fo: «Yawe Yenɔele li yaa to legere kan ma yeri naa mbe we ko na.»

¹⁰ Kì pye ma, a Amaziya wì si laga malingbɔɔnlɔ mbele paa yiri wa Efrayimu cenle li ni pe na. A wì si pe yaga ma yo paa kee pe yeri. Eɛn fo, a pè si nawa ngban Zhuda tara woolo pe ni fo jɛngɛ, mee songoro ma kari pe yeri nangbanwa gbɔɔ ni.

¹¹ Kona, a Amaziya wì si kotogo le wi yee ni, mee keli wi malingbɔɔnlɔ pe yege ma kari pe ni wa Ko gbunlundegɛ ki ni, ma saa malaga gbɔn Seyiri tara fenne pe ni ma lere waga ke (10 000) gbo pe ni.

¹² Zhuda tara woolo paa lere waga ke (10 000) yigi pe ni weele, ma lugu ma kari pe ni walaga ka namunjo na, mee saa pe wonrogo ma pe jaanri wa titege ki ni ma pe ni fuun pe gbo.

¹³ Eɛn fo ki sanga wi ni, Izirayeli tara malingbɔɔnlɔ mbele Amaziya wila songoro ma yo paga ka pinle wi ni mbe kari wa malaga, a poro si saa to Zhuda tara cara ti na, maga le wa

Samari ca ki na fo ma saa gbɔn wa Bɛti Horɔn ca ki na. Pàa lere waga taanri (3 000) wo gbo ki cara woolo pe ni, ma yarilegere koli ma kari ti ni.

*Izirayeli tara wunlunana
wila malaga gbɔn ma ya
Amaziya wi ni
(2 Wunlu 14.8-14)*

¹⁴ Naa Amaziya wila kaa ya Edomu cenle woolo pe ni ma songoro ma pan, wila pan Seyiri setirige piile pe yarisunndo ti ni, ma pan mari pye wi yera yarisunndo. Wila pye na foli ti yege sogowo nari gbogo, na wusuna nuwo taan sori ti kan.

¹⁵ Kona, a Yawe Yenjele li si nawa ngban Amaziya wi ni, mee Yenjele yon senre yofɔ wa torogo wa wi yeri ma saa wi pye fo: «Yingi na, a ma si saa ki cenle na li yarisunndo ti lagaja, to nda tii ya mberi woolo pe sho ma kee we?»

¹⁶ Maga ta Yenjele yon senre yofɔ wila pye na para bere, a Amaziya wi si senre ti kon wi yon na, ma suu pye fo: «Moo tege ma pye wunlunana wi yerifo le? Yiri na ki laga nga ki ni. Maga ka ti mboon gbo de!»

A Yenjele yon senre yofɔ wi si senre ti kon, ma sho fo: «Migi jen ma yo Yenjele ligi kon maga tege mboon tongo, katugu maga kala na li pye, ma je mbanla yerewe senre ti logo.»

¹⁷ Kona, a Zhuda tara wunlunana Amaziya wi suu yerifenne poro yerewe senre to logo. A wi si pitunmbolo torogo wa Izirayeli tara wunlunana Zhouasi wi yeri, wo na wila pye Yowahazi wi

pinambyo konaa Yehu pishyenwoo, ma yo pe saa pye fo: «Pan we fili we malaga gbɔn we yee ni.»

¹⁸ Kì pye ma, a Izirayeli tara wunlunaŋa Zhouwasi wì si Zhuda tara wunlunaŋa Amaziya wi yɔn sogo ma yo fo: «Pilige ka, a Liban tara wuuro tipile là si tun ma yo pe saga yo Liban tara sediri tigbogo ka kan ma yo fo: «Ma sumborombyo wi kan na pinambyo wi yeri wuu pori wi jo.» Eɛn fo, a Liban tara wongbɔ wà si pan ma wuuro tipile li tangala ma toro.»

¹⁹ A Zhouwasi wi sho naa fo: «Màa ki yuun wa ma nawa fo mà ya Edomu cenle woolo pe ni, a ko ma kan maa ma yee nari, noo yee gbogo. Koni koro wa ma tara. Yingi na ma nee jaa mbe go le ki jologo kala na li ni, lo na ma yaa ko wa li ni, Zhuda tara woolo pe ko wa li ni we?»

²⁰ Eɛn fo, Amaziya wi sila yenle mbe logo wi yeri, katugu ki kala pa làa yiri wa Yenɲele li yeri, làa pye na jaa mbe pe le pe juguye pe kee, katugu paa kanŋa ma taga Edomu tara yarisunndo ti na.

²¹ Kona, a Izirayeli tara wunlunaŋa Zhouwasi wì si yiri ma kari sa malaga ki gbɔn. A wo naa Zhuda tara wunlunaŋa Amaziya wi ni, pè si saa fili wa Beti Shemeshi ca, wa Zhuda tara, ma to pe yee na.

²² A Izirayeli woolo pè si ya Zhuda tara woolo pe ni. A Zhuda tara woolo pe ni fuun nunɓa nunɓa pè si fe ma kari pe paara yinɛ.

²³ A Izirayeli tara wunlunaŋa Zhouwasi wì si Zhuda tara wunlunaŋa Amaziya wi yigi maa le kaso wa Beti Shemeshi ca. Amaziya wila pye Zhouwasi pinambyo konaa ma pye Yowahazi

phishyenwoo. A wunlunaṅa Zhouwasi wì si kari wi ni wa Zheruzalemu ca ma saa ca ki mbogo laga ka ya, ki titonlowo pìla pye meterε cenme shyen (200), maga le wa Efirayimu yeyongɔ ki na fɔ ma saa gbɔn wa yeyongɔ nga wa mbogo ki yenle li na ki na†.

²⁴ Wìla te wi ni fuun wo naa warifuwe wi le, yarijende nda fuun tila pye wa Yenṅele li sherigo gbogɔ ki ni Obedi Edomu wi keε na, wìla ti le, ma pinle nda tila pye wa wunluwo go ki yarijende tegesaga ki ni ti ni. Wìla leele pele yigi fun, mee songoro ma kari wa Samari ca.

*Pàa yɔn le ma Amaziya wi gbo
(2 Wunlu 14.15-20)*

²⁵ Yowahazi pinambyɔ Zhouwasi ṅa wìla pye Izirayeli tara wunlunaṅa wi kungolo, a Zhouwasi pinambyɔ Amaziya ṅa wìla pye Zhuda tara wunlunaṅa wì si yele ke ma yiri kangurugo pye yinwege ki na naa.

²⁶ Amaziya wi kapyegele, ke kongbanṅgala naa punṅo wogolo ke yen ma yonlogɔ wa Zhuda tara wunlumbolo naa Izirayeli tara wunlumbolo pe wagati kapyegele sewe wi ni.

²⁷ Naa Amaziya wìla kaa laga Yawe Yenṅele li na, a pè si yɔn le wi na wa Zheruzalemu ca. A wì si fe ma kari wa Lakishi ca. Eεn fɔ, a pè si taga wi na, maa purɔ ma saa wi gbo wa Lakishi ca.

²⁸ Ko punṅo na, a pè suu gboo wi le shɔn na ma kari wi ni wa Zheruzalemu ca, ko nga ki yen Zhuda cenle woolo pe ca ye, ma saa wi le wa wi teleye pe tanla.

---

† 25:23 25:23: 2 Wunlu 14.13

26

*Zhuda tara wunlunaŋa Oziyasi
wi sanga*

(2 Wunlu 14.21-22; 15.1-3)

¹ Kona, a Zhuda tara woolo pe ni fuun pè si Oziyasi† wi le maa tege wunluwo wi to Amaziya wi yonlo. Kila yala wì ta yeƙe ke ma yiri kogoloni.

² Wo wila Eyiloti ca ki kan naa fonngo, maga songoro maga kan Zhuda tara woolo pe yeri wunlunaŋa Amaziya wi kungolo ma taga wa wi teleye pe na.

³ Oziyasi wila ta yeƙe ke ma yiri kogoloni sanga ŋa ni wila cen wunluwo pi na. Yeƙe nafa shyen ma yiri ke ma yiri shyen wila pye wunluwo pi na wa Zheruzalemu ca. Wi no paa pye naa yinri Yekoliya ma yiri wa Zheruzalemu ca.

⁴ Nga ki yen ma sin Yawe Yenŋele li yege na, ko wila pye kala li ni fuun ni paa yege nga na wi to Amaziya wila ki pye we.

⁵ Zakari† ŋa wila pye na leele pe nari paa fye Yenŋele li yege, wi yinwege sanga wi ni, Oziyasi wila koro ma mara Yenŋele li na. Ma Oziyasi wi ta wila koro ma mara Yawe Yenŋele li na, Yenŋele laa pye naa kagala ke yongo wi kan.

⁶ A Oziyasi wì si yiri ma saa to Filisiti tara fenne pe na, ma Gati ca malaga sigembogo ki jaanri, naa Yabine ca malaga sigembogo konaa Asidodi ca malaga sigembogo ki ni. A wì si cara ta kan

---

† **26:1 26.1:** Oziyasi wo nungba wo paa pye na yiri Azariya (2 Wunlu 14.21-22; 15.1-7). † **26:5 26.5:** Zakari ŋa wi senre ti yo lagame wi yen wi ye Yehoyada setirige pyo Zakari wi ni. Ki yaa pye ndeƙe wo wila pye Oziyasi wi yerifo we.

wa Asidodi ca wasege ki ni konaa wa Filisiti tara fenne sanmbala pe sogowo.

⁷ Yenjele laa wi saga, a wi malaga gbɔn Filisiti tara fenne pe ni, ma malaga gbɔn Larabuye mbele paa pye ma cen wa Guri Baali ca konaa wa Mawɔn ca pe ni.

⁸ Amo cenle woolo paa pye na nizara woo Oziyasi wi yeri. Wi mege kila yiri fo ma saa gbɔn wa Ezhipiti tara konlo li na, katugu wila fannga ta fo jenge.

⁹ A Oziyasi wi si sanngazoye titɔnlɔmbɔlo kan wa Zheruzalemu ca, wa yeyongo nga wa ca ki yenle na ki na, naa wa gbunlundege konɔ yeyongo ki na, konaa wa ca mbogo ki yenle li na. Wila sanngazoye pe kan, a pe pye fannga ni.

¹⁰ Wila sanngazoye titɔnlɔmbɔlo kan korɔsiri pyewoolo wa gbɔnri wi ni, ma tonmo were legere wo wa, katugu yaayoro ngbeleye legere la pye wi yeri wa yanwira tigiwen tara ti ni konaa wa funwa lara falafala ti ni. Kere konfenne naa ezen kere konfenne la pye wi yeri wa yanwira ti na konaa wa Karimeli yanwiga ki na, katugu kere tunngo kila pye maa ndanla fo jenge.

¹¹ Malingboonlo ngbelege la pye Oziyasi wi yeri mbele pe mbaa ya malaga gbɔn. Sewe yonlogofɔ Yeyiyeli wo naa fanngafɔ Maaseya poro paa pye na pe jinri, na pe mere ti yonlogi, na pe walagi ngbeleye ngbeleye paa kee wa malaga. Hananiya na wila pye wunlunana wi malingboonlo teele wo wa, wo wila pye na pe yege sinni.

¹² Seye teele waga shyen naa cɛnme kɔgɔloni (2 600) pàa pye ki malingbɔɔnlo welimbele pe go na.

¹³ Ki seye teele pàa pye malingbɔɔnlo mbele go na, pàa pye lere waga cɛnme taanri ma yiri kɔlɔshyen naa cɛnme kanɔurugo (307 500). Pàa pye malingbɔɔnlo welimbele, ma pye fannga ni. Pàa pye na wunlunaɲa wi sari na malaga gbɔɔn wi juguye pe ni.

¹⁴ Oziyasi wila tugurɔn sigeyaara, naa njaanra, naa tugurɔn njagala, naa malaga gbɔndeere, naa sandira konaa gbafuuro sinndeere kankan malingbɔɔnlo pe ni fuun pe yeri.

¹⁵ Wila ti a kapyɔ jɛnfɔ wa malingbɔnyaara ta gbegele wa Zheruzalemu ca, mari tegetege wa sanngazoye pe go na konaa ca ki mbogo yengele ke na, janngo mbaa wangala wɔnni ti ni konaa mbaa sinndelingbɔɔ waa ti ni. Ki pye ma, a wi mege kɔ si yiri ma kari fɔ lege, katugu Yɛnɲele làa wi saga ma fannga gbɔɔ kan wi yeri, a kɔ pye kafɔnno sagawa.

*Yɛnɲele làa yayɛnwɛ wa
Oziyasi wi na*

¹⁶ Ɛɛn fɔ, naa Oziyasi wila kaa fannga ta sanga ɲa ni, a wi nɛɛ wi yɛɛ gbogo fɔ ma saa kapege pye. Wila kaa pye mbasinɲe Yawe Yɛnɲele, wi Yɛnɲele li ni. Wila ye wa Yawe Yɛnɲele li sherigo gbɔɔ ki ni, saraga wɔsaga ɲga pe maa wusuna nuwɔ taan wi sori ki na, mbe sa wusuna nuwɔ taan sogo wa ki na†.

---

† **26:16 26:16:** Kɔla pye saraga wofenne poro cɛ paa daga mbaa wusuna nuwɔ taan wi sori Yɛnɲele li kan (Nɔmbu 3.10; 17.5; 18.7; 1 Kuro 23.13).

¹⁷ A saraga wɔfɔ Azariya wì si ye wa wi kɔrɔgɔ wo naa Yawe Yennɛle li saraga wɔfenne nafa tijere ni, mbele pàa pye kotogo ni.

¹⁸ A pè si yiri wunlunaŋa Oziyasi wi kɔrɔgɔ maa pye fɔ: «Oziyasi, mboro ma, ma daga mbe wusuna nuwɔ taan wi sogo Yawe Yennɛle li kan. Eɛn fɔ ki tunŋgo kɔ kan saraga wɔfenne mbele Arɔn setirige piile poro yeri. Pè pe tɛge pe ye mbaa ki tunŋgo ki piin. Toro ma yiri wa laga kpoyi ki ni, katugu mà kambasinŋge pye. Ki kapyege ki se gbɔgɔwɔ kan ma yeri Yawe Yennɛle, Yennɛle le, li yege sɔgɔwɔ.»

¹⁹ Koni wusuna nuwɔ taan leyaraga kila pye Oziyasi wi keɛ, a wì si nawa ŋgban saraga wɔfenne pe ni. Le ki yɔngɔlɔ nunŋba ke ni, a yayenwe pì si to wi na wa wi walege ki na le saraga wɔfenne pe yege sɔgɔwɔ, wa Yawe Yennɛle li sherigo gbɔgɔ ki ni, wa wusuna nuwɔ taan pe maa wi sori saraga wɔsaga ŋga na ki tanla†.

²⁰ A saraga wɔfenne to Azariya wo naa saraga wɔfenne sanmbala pe ni pè suu wele, mɛɛ yayenwe pi yan pì to wa wi walege ki na. A pè suu yirige wa funwa na fyɛlege na. A wo jate wì si fyɛle ma yiri, katugu Yawe Yennɛle làa wi gbɔn.

*Oziyasi wi wunluwɔ pi kɔwɔ
(2 Wunlu 15.5-7)*

²¹ Wunlunaŋa Oziyasi wila koro yayenwe fɔ, fɔ ma saa gbɔn wi kupilige ki na. Wi yayenwe pi kala na, wila pye go ka ni wi ye; katugu wi

† 26:19 26:19: Levi 13.14; Nɔmbu 5.2

saa ya mbe ye naa wa Yawe Yenḡele li sherigo gbogɔ ki ni. Wi pinambyɔ Yotamu ḡa wila pye wunluwɔ go ki kagala yeḡe wɔfɔ wo wila pye na tara woolo pe yeḡe sinni.

²² Oziyasi wi kapyegele sanḡala, ke koḡbanḡala naa ke punḡo wogolo, Amɔzi pinambyɔ Ezayi ḡa wila pye Yenḡele yɔn senre yofɔ wila ke yɔnlogɔ.

²³ A Oziyasi wì si kaa ku ma taga wa wi tɛleye pe na. A pè suu le wa wi tɛleye pe tanla, wa wunlumbolo pe gboolo lesaga ki ni, naa wila pye yayenwe fɔ ki kala na, pe sila wi le wa wunlunaḡa wi fanga ko ni. A wi pinambyɔ Yotamu wì si cen wunluwɔ pi na wa wi yɔnlo.

27

*Zhuda tara wunlunaḡa Yotamu
wi sanga*

(2 Wunlu 15.32-38)

¹ Yotamu wila ta yeḡe nafa ma yiri kaḡgurugo, mɛɛ cen wunluwɔ pi na. Yeḡe ke ma yiri kɔḡolɔni wila pye wunluwɔ pi na wa Zheruzalemu ca. Wi nɔ pàa pye naa yinri Yerusha. Zadoki sumborombyɔ lawi.

² Nḡa ki yen ma sin Yawe Yenḡele li yeḡe na ko wila pye, ma tanga paa yeḡe ḡa na wi to Oziyasi wila ki pye kala li ni fuun ni. Konaa ki ni fuun, wi sila ye wa Yawe Yenḡele li sherigo gbogɔ ki ni ki pye kapege wi go na. Eɛn fɔ leele poro la koro na kapege ki piin.

³ Yotamu wo wila Yawe Yenņeļe li sherigo gbogo ki yeyongo nga wa gona ki wa. Wila Ofeli laga mbogo ki tunndo ti legere pye.

⁴ Wila cara kan wa Zhuda yanwira tara ti ni, ma malaga sigecara naa sanngazoye kankan wa koro ti ni.

⁵ Wila malaga gbɔn Amɔ cenle woolo pe wunlunana wi ni ma ya pe ni. Ki pye ma, ki yele li ni, Amɔ cenle woolo pa lambo sara wi yeri maa kan warifuwe toni taanri naa kongo, naa bile toni tijere naa kongo konaa orizhi toni tijere naa kongo. Ko yaara to yongo Amɔ cenle woolo pa kan wi yeri yele shyen wolo naa taanri wolo li ni.

⁶ Yotamu wila fannga ta fo jenge, katugu wila pye naa yinwege ki piin sinņe Yawe Yenņeļe, wi Yenņeļe li yege sogowa.

⁷ Yotamu wi kapyegele sanngala, malaga nga fuun wila gbɔn konaa tunndo nda fuun wila pye, ki kagala ke yen ma yonlogo wa Izirayeli tara wunlumbolo naa Zhuda tara wunlumbolo pe sewe wi ni.

⁸ Wila ta yele nafa ma yiri kanğurugo, mee cen wunluwo pi na. Yele ke ma yiri kogoloni wila pye wunluwo pi na wa Zheruzalemu ca.

⁹ A Yotamu wi si ku ma taga wa wi telye pe na. A pe suu le wa Davidi ca. A wi pinambyo Ahazi wi si cen wunluwo pi na wa wi yonlo.

28

*Zhuda tara wunlunana Ahazi
wi sanga
(2 Wunlu 16.1-20)*

¹ Ahazi wila ta yele nafa, mee cen wunluwo pi na. Yele ke ma yiri kogoloni wila pye wunluwo pi na wa Zheruzalemu ca. Nga ki yen ma sin Yawe Yenhele li yege na, wi tele Davidi wila ki pye yege nga na, wo sila ki pye ma.

² Een fo wila tanga wa Izirayeli tara wunlumbolo pe tulugo ki ni. Wi yeere la ti, a pe tuguron yan ma yaara yanlere gbegele yarisunndo Baali ti gbogowo pi mege ni.

³ Wila pye na wusuna nuwo taan sori wa Beni Hinomu gbunlundege ki ni. Wila wi yeera pinambiile pe sogo ma pe pye saraga yarisunndo yeri, ma yala katijangara nda cengele sanngala ke maa piin ti ni, koro ngele Yawe Yenhele laa ke puru ma ke yirige wa Izirayeli woolo pe yege we.

⁴ Wila pye na yaayoro saara naa wusuna nuwo taan saara woo wa sunzara nda wa tinndiye pe na ti na, naa tinndiye pe na konaa wa tire tipiire nda fuun ti yen were ni ti nogo†.

⁵ Kona, a Yawe Yenhele, wi Yenhele le, li suu le Siri tara wunlunaja wi kee. A Siri tara fenne pe si malaga gbun wi ni ma ya wi ni, ma lelegere yigi kasopiile ma kari pe ni wa Damasi ca. A li suu le fun Izirayeli tara wunlunaja wi kee, a wi malaga gbun wi ni ma ya wi ni fo jenge.

⁶ Pilige nungba ka ni, a Eremaliya pinambyo Peka wi si Zhuda tara nambala waga cenme naa nafa (120 000) gbo pe ni, pe ni fuun nambala kotogofenne, katugu paà laga Yawe Yenhele, pe teleye Yenhele li na.

⁷ Malingboun kotogofu na paà pye na yinri

---

† 28:4 28.4: Dete 12.2

Zikiri, ma yiri wa Efirayimu tara, wila wunlunaṅa wi pinambyo Maaseya wi gbo, naa Azirikamu ṅa wila pye wunluwo go ki kagala yege wofo wi ni, konaa Elikana ṅa wila pye megbogo fo ma taga wunlunaṅa wi na wi ni.

⁸ Izirayeli woolo paa lere waga cenme shyen (200 000) yigi pe sefenne Zhuda tara woolo pe ni kasopiile, poro la wele jele, naa pinambiile konaa sumborombiile; paa yarilegere koli wa pe yeri ma kari ti ni wa Samari ca.

*Yenḡele yon senre yofa
wa la yerewe senre kan
Izirayeli woolo pe yeri*

⁹ Wa Samari ca, Yawe Yenḡele li yon senre yofa wa la pye wa, paa pye naa yinri Obedi. A wi si yiri ma saa Izirayeli malingboonlo pe fili pe pansaga wa Samari ca, me pe pye fo: «Ye wele, Yawe Yenḡele, ye teleye Yenḡele laa nawa ṅban Zhuda tara woolo pe ni, ma pe le ye kee. A ye pe tongo nanḡbanwa ni fo a ki tinme pi gbɔn wa yenḡele na.

¹⁰ Koni ye yen naga yuun ma yo fo ki Zhuda tara woolo naa Zheruzalemu ca woolo mbele yeen, poro ye yaa sa pye ye kulonambala naa ye kulojaala. Een fo yoro jate, ye woro kajogo pyefenne Yawe Yenḡele, ye Yenḡele li yege sogwo wi le?

¹¹ Koni ye logo na yeri. Ye sefenne mbele ye yigi kasopiile, ye pe wa paa kee, katugu Yawe Yenḡele li nawa ṅban ye ni fo jenge.»

¹² Ki pye ma, malingboonlo mbele paa Zhuda tara woolo pe yigi, a Efirayimu cenle woolo teele

pèle si yiri pe kòrògò, poro la wèlè Yohana pinambyò Azariya, naa Meshilemòti pinambyò Berekiya, naa Shalumu pinambyò Ezekiyasi konaa Hadilayi pinambyò Amasa wi ni.

¹³ Pàa malingbòonlò pe pye fò: «Ki leele mbele yè yigi kasopiile yèen, yaga ka ye laga pe ni, katugu yaa jaa mbe we pye kajògò pyefenne Yawe Yènnèlè li yègè sògòwò. Yaa jaa mbe ka taga we punguwò naa we kapere ti ni. Ma si yala we yèn kajògò pyefenne makò. Yawe Yènnèlè li nanɔbanwa gbòò pi yèn woro Izirayeli woolo we ni makò.»

¹⁴ Kona, a malingbòonlò pè si leele mbele pàa yigi kasopiile pe yaga konaa yaara nda pàa koli ti ni le teele poro naa janwa wi ni fuun wi yègè sògòwò.

¹⁵ Ki nambala mbele pè pe mèrè ti yeriyeri, a poro si kasopiile pe kala li yòn pe kan. Pàa yaripòrò ta lagala wa yaara nda tila koli ti na mari kankan pe yeri konaa sawira ni, a pèri le. A pè pe kan, a pè li ma wò. A pè si mbele pàa wèlègè pe fòfò, ma sinmè fafa pe wèlègesara ti na mari pòpò†. Mbele pe saa ya tanga, a pè si pe ni fuun pe luguro sofilele na ma sòngòrò pe ni wa Zheriko ca, ko nɔga ki yèn sèngèndire ca ye, ma kari pe ni wa pe sefenne pe tanla. Ko pyèngòlò, a pè si sòngòrò wa Samari ca.

*Wunlunana Ahazi
wila Asiri tara wunlunana
wi yènrì wuu saga
(2 Wunlu 16.7-20)*

† 28:15 28.14-15: Luki 10.25-37

16 Ki wagati wi ni, a wunlunaŋa Ahazi wì si tunngo torogo wa Asiri tara wunlunaŋa wi yeri ma yo wuu saga.

17 Katugu Edomu cenle woolo pàa pan naa, ma malaga gbɔn Zhuda tara woolo pe ni ma ya pe ni, ma pele yigi kasopiile ma kari pe ni.

18 Ki wagati nunŋba wi ni, Filisiti tara fenne pàa saa Zhuda tara cara nda wa yanwira tigiwen tara ti ni ti sho konaa nda wa Negevu tara ti ni. To tila pye Beti Shemeshi ca, naa Ayalon ca, naa Gederoti ca, naa Soko ca konaa ki kanngara na kapire ti ni, naa Timina ca konaa ki kanngara na kapire ti ni, naa Gimizo ca konaa ki kanngara na kapire ti ni. A pè si cen wa ki cara ti ni.

19 Ko la pye ma, katugu Yawe Yenŋele làa Zhuda tara woolo pe go sogo Izirayeli tara wunlunaŋa Ahazi wi kala na. Mà jen Ahazi wila Zhuda tara woolo pe le kapege pyege ki ni konaa ma kambasinŋe pye Yenŋele li na.

20 A Asiri tara wunlunaŋa Tigilati Pilinezeri wì si pan ma to Ahazi wi na malaga ni, maa pye paa wi maliwee yen, wi sila wi saga.

21 Ahazi wila Yawe Yenŋele li sherigo gbogo yarijende ti le, naa wunluwo go yarijende ti ni konaa wi legboolo pe yinre yarijende ta ni, mari pye yarikanra Asiri tara wunlunaŋa wi yeri. Eɛn fo ki wogo ki sila sagawa kpe kan wi yeri.

Wunlunaŋa Ahazi wi kunwo

22 Ma wunlunaŋa Ahazi wi ta wila pye wa ki jologo gbogo ki ni, wila koro na kambasinŋe piin Yawe Yenŋele li na.

²³ Wila yaayoro wɔ saraga Damasi ca yarisunndo ti yeri, a to si ya wi ni. Wila wi yɛɛ pye fɔ: «Kɪ kaa pye Siri tara wunlumbolo pe yarisunndo ti pe saga, mi fun mi yaa saara wɔ ti yeri ti ta tilan saga.» Eɛn fɔ ti sila yaraga ka kpɛ yɔn wi kan, kaawɔ maa jan wo naa Izirayeli woolo pe ni fuun pe ni.

²⁴ A Ahazi wì si Yɛnɲɛɛ li shɛrigo gbɔɔ yaapire ti ni fuun ti gbogolo, mari gbɔn mari yaari. Wila Yawe Yɛnɲɛɛ li shɛrigo gbɔɔ kɔɔɔ ti tɔnndɔ, ma ti a pè saara wɔsara kankan wi kan wa Zheruzalemu ca yɛnɲɛɛ ke ni fuun ke na.

²⁵ Wila sunzara kankan wa tinndiye pe na wa Zhuda tara cara ti ni fuun nunɔba nunɔba ti ni, mbe ta mbaa wusuna nuwɔ taan sori wa ti na yarisunndo ta yɛɛ kan. Kɪ pye ma, wila Yawe Yɛnɲɛɛ, wi tɛɛye Yɛnɲɛɛ li nawa pi nɔban fɔ jɛnɲɛ.

²⁶ Ahazi wi kapyegele sanɔgala, naa tunndo nda fuun wila pye, kɔnɔbanɔgala naa punɔgo wogolo, ke yɛn ma yɔnɔɔ wa Zhuda tara naa Izirayeli tara wunlumbolo pe sɛwɛ wi ni.

²⁷ A Ahazi wì si kaa ku ma taga wa wi tɛɛye pe na, a pè suu le wa Zheruzalemu ca. Eɛn fɔ pe sila wi le wa Izirayeli tara wunlumbolo pe fanra ti ni. A wi pinambyɔ Ezekiyasi wì si cɛn wunluwɔ pi na wa wi yɔnɔ.

29

*Wunlunana Ezekiyasi
wila shɛrigo gbɔɔ ki pye kpoyi
(2 Wunlu 18.1-3)*

¹ Ezekiyasi wila ta yeɛ nafa ma yiri kanɗurugo, mɛɛ cɛn wunluwo pi na. Yeɛ nafa ma yiri kolɔjɛɛ wila pye wunluwo pi na wa Zheruzalemu ca. Paa pye naa no wi yinri Abiya; Zakari sumborombyo lawi.

² Nga ki yen ma sin Yawe Yenɲele li yeɛ na, ko wila pye kala li ni fuun ni paa wi tele Davidi wi yen.

³ Wi wunluwo pi yeɛ konɓanna li yenɓe konɓanɓa ki na, a wi si Yawe Yenɲele li sherigo gbogo kooɗo ti yengɛle mari gbegele.

⁴ A wi si saraga wofenne naa Levi setirige piile pe yeri, ma pe gbogolo wa laga nawa pi yonlo yirisaga keɛ yeri.

⁵ A wi si pe pye fo: «Yoro Levi setirige piile, ye logo na yeri. Ye ye yeɛ pye kpoyi, ye Yawe Yenɲele, ye teleye Yenɲele li sherigo gbogo ki pye kpoyi. Yaara nda fuun ti yen fyongɔ ni wa laga kpoyi ki ni, yeri wo wa.

⁶ Katugu we teleye paa kambasinɓe pye, ma nga ki yen kapege Yawe Yenɲele, we Yenɲele li yeɛ na ki pye. Pe laga li na, ma Yawe Yenɲele li censaga ki yaga, ma punɓo le li ni.

⁷ Pe yeɛ la sherigo gbogo ndogoo kooɗo ti tonndo, ma fitanlaye pe figi. Pe sila wusuna nuwo taan wo saraga konaa mbe saraga sogowogo wo Izirayeli woolo Yenɲele li yeri wa laga kpoyi ki ni.

⁸ Ki pye ma, a Yawe Yenɲele li si nawa nɓan Zhuda tara woolo naa Zheruzalemu ca woolo pe ni. A li si jatere piriwen wa pe na, naa joloo ni konaa ma pe pye titegere yaraga paa yeɛ nga

na yaa ki yaan yenle ni we.

⁹ Ye wele, pàa we tɛɛye pe gbo tokobi ni, ma we pinambiile, naa we sumborombiile konaa we jɛɛɛ pe yigi ma kari pe ni kulolo ki wogo nga ki kala na.

¹⁰ «Koni m̀igi kɔn maga tɛɛ wa na nawa mbe yɔn finliwɛ le Yawe Yɛnɛɛɛ, Izirayeli woolo Yɛnɛɛɛ li ni, jaŋgo li naŋbanwa gbɔɔ pi kɔ we ni.

¹¹ Koni na pinambiile, yaga ka pye sambalawa ni, katugu yoro wɛɛ Yawe Yɛnɛɛɛ li wɔ yaa yeregi li yeɛ sɔgɔwɔ mbaa tunŋgo piin li kan, konaa mbe pye li tunmbyeele mbaa wusuna nuwɔ taan sori li kan.»

¹² Kona, a Levi setirige piile pè si yiri ma yere; poro la wɛɛ Amasayi pinambyɔ Mahati, konaa Azariya pinambyɔ Zhoueli ma yiri wa Kehati setirige piile pe ni; naa Abidi pinambyɔ Kishi konaa Yehaleleyeli pinambyɔ Azariya ma yiri wa Merari setirige piile pe ni; naa Zima pinambyɔ Yowa, konaa Yowa pinambyɔ Eden ma yiri wa Gerishɔn setirige piile pe ni;

¹³ naa Shimiri konaa Yeyiyeli ma yiri wa Elizafan setirige piile pe ni; naa Zakari konaa Mataniya ma yiri wa Asafu setirige piile pe ni;

¹⁴ naa Yehiyeli konaa Shimeyi ma yiri wa Hema setirige piile pe ni; naa Shemaya konaa Uziyeli ma yiri wa Yedutun setirige piile pe ni.

¹⁵ A pè si pe sefenne sanmbala pe gbogolo ma pe yeɛ pye kpoyi. Ko pɔngo na, a pè si pan mbe Yawe Yɛnɛɛɛ li sherigo gbɔgɔ ki pye kpoyi paa yeɛɛ nga na wunlunaŋa wila ki yo pe kan, ma yala Yawe Yɛnɛɛɛ li senyoro ti ni.

16 A saraga wofenne pè si ye wa Yawe Yenñele li sherigo gbogo ki nawa mbege pye kpoyi. Yaara nda fuun pàa yan fyongɔ woro wa Yawe Yenñele li sherigo gbogo ki ni, pàa ti ni fuun ti le ma yiri ti ni, mari tege wa laga nawa. A Levi setirige piile poro siri le ma yiri ti ni wa funwa na, ma saa ti wa wa Sediron lafogo gbunlundεge ki ni.

17 Yele li yenje kongbannga ki pilige kongbannga ki na, a pè sigi le na sherigo gbogo ki piin kpoyi. Yenje ki pilige kolotaanri wogo ki na, a pè si ye wa Yawe Yenñele li go ki ndogoro ti ni. Piliye kolotaanri pàa pye ma Yawe Yenñele li go ki pye kpoyi. Yenje kongbannga ki pilige ke ma yiri kogoloni wogo ki na, a pè si ko ki tunngo ki na.

18 Kona, a pè si kari wa wunlunaña Ezekiyasi wi yeri, ma saa wi pye fo: «Wè saa Yawe Yenñele li sherigo gbogo ki ni fuun ki pye kpoyi, naa saara sogoworo ti ma sogo saraga wosaga nga na ki ni konaa ki yaapire ti ni fuun ti ni, naa buru na pe ma kan Yenñele yeri wi ma tege tabali na na wi ni, konaa wi yaapire ti ni fuun ti ni.

19 Wunlunaña Ahazi wi wunluwo sanga wi ni, wila yaapire nda fuun tege fyongɔ ni wi mbasinme sanga wi ni, wè ti ni fuun ti gbegele mari pye kpoyi. Ti yen ma tege wa Yawe Yenñele li saraga wosaga ki yεε.»

*Ezekiyasi wila sherege konɔ lo
naa saraga womo tunngo
ki gbegele maga tege*

20 Ki goto yirifaga ki na, a wunlunaña Ezekiyasi wì si yiri ma ca ki teele pe yeri ma pe gbogolo,

mεε kari wa Yawe Yenηελε li sherigo gbogo ki ni.

²¹ A pè si kari napene koloshyen ni, naa simbapene koloshyen, naa simbapene yirifonmbolo koloshyen konaa sikapene koloshyen ni mberi pye kapere kala yagawa jasaara wunluwo tara ti kan, naa laga jenge kpoyi ki kan konaa Zhuda tara woolo pe kan. A wunlunana wi si konɔ kan saraga wofenne mbele paa pye Aron setirige piile pe yeri, ma yo peri wo saraga wa Yawe Yenηελε li saraga wosaga ki na.

²² A saraga wofenne pè si napene pe konlogi ma kasanwa pi togo maa yanragi yanragi saraga wosaga ki na, ma simbapene pe konlogi ma kasanwa pi togo maa yanragi yanragi saraga wosaga ki na, ma simbapene yirifonmbolo pe konlogi ma kasanwa pi togo maa yanragi yanragi saraga wosaga ki na.

²³ Ko pungo na, pe yaa kapere ti kala yagawa ja sikapene mbele ni, a pè si pan pe ni wa wunlunana wo naa janwa wi yege sogowo. A wunlunana wo naa janwa wi ni pè si pe keyen yi taga sikapene pe na.

²⁴ A saraga wofenne pè si sikapene pe konlogi ma pe kasanwa pi togo, maa yanragi yanragi saraga wosaga ki na, maa pye kapere ti kala yagawa jasaraga, mbe ta mbe kapere ti kala yagawa ja kapyege ki pye Izirayeli woolo pe kan; katugu wunlunana wila ki yo ma yo fo saraga sogowogo konaa kapere kala yagawa jasaraga ki ni, ti yaa wo Izirayeli woolo pe ni fuun pe kan.

²⁵ A wi si Levi setirige piile pe tagetεge wa Yawe

Yenɲele li sherigo gbogɔ ki ni weere† ni pe yeri, naa juruye konaa ngɔniye ni, ma yala Davidi naa Gadi ɲa wila pye wunlunaɲa wi yariyanra yanfo konaa Yenɲele yɔn senre yofɔ Natan paa ngasele na tege li ni. Mà jɛn Yawe Yenɲele lo ngasele lali, làa li kan li yɔn senre yofenne pe yeri, a pèli yo.

²⁶ A Levi setirige piile pè si toro ma yere yarigbɔnrɔ nda Davidi la gbegele ti ni pe kee, konaa saraga wɔfenne pe ni fun pe mbaanra ti ni pe kee.

²⁷ A Ezekiyasi wì si kono kan ma yo pe saraga sogowogo ki wɔ wa saraga wɔsaga ki na. Naa paa kaa ki le na saraga ki woo sanga ɲa ni, ki sanga nunɲba wi ni, a pè sigi le fun na yuuro koo, na mbaanra ti wiin, na Izirayeli tara wunlunaɲa Davidi wi yarigbɔnrɔ ti gbɔɔn, na Yawe Yenɲele li gbogo.

²⁸ Kona, a janwa wi ni fuun wì si fɔli, a pe nee yuuro ti koo na mbaanra ti wiin, fo a saraga sogowogo ki saa wɔ ma kɔ.

²⁹ Naa paa kaa saraga sogowogo ki wɔ ma kɔ, a wunlunaɲa wo naa mbele fuun paa pye wi ni pè si fɔli ma kanɲguuro kan ma pe yere ti jiile wa tara ma Yenɲele li gbogo.

³⁰ Ko punɲo na, a wunlunaɲa Ezekiyasi wo naa wi legbɔɔlo pe ni, pè sigi yo Levi setirige piile pe kan ma yo fo yuuro nda Davidi wila wɔ wo naa yariyanra yanfo Asafu wi ni, paa ti koo paa Yawe Yenɲele li sonni ti ni. A pè sili son nayinme gbɔɔ ni, ma fɔli ma pe yere ti jiile wa tara mali gbogo.

---

† 29:25 29:25: 1 Sami 18.6; 2 Sami 6.5; 1 Kuro 13.8; 15.16; 16.5; 25.1,6; 2 Kuro 5.12; Esidi 3.10; Nehe 12.27; Yuuro 150.5

³¹ Kona, a Ezekiyasi wì sho naa fò: «Koni yè kaa ye yεε le Yawe Yεnɲεle li kεε, ye fulo laga yaa paan saraga yaayoro naa nayinmε saara ti ni wa Yawe Yεnɲεle li sherigo gbɔɔ ki ni.» A janwa wì si pan saraga yaayoro naa nayinmε saara ni. Mbele fuun pàa pye nandanwa ni pàa saara sogoworo wɔ Yεnɲεle li yeri fun.

³² Saara sogoworo nda janwa wìla wɔ Yawe Yεnɲεle li yeri, tila pye napene nafa taanri ma yiri kε, naa simbapene cenme konaa simbapene yirifɔnmbɔlo cenme shyen (200). Pàa ki yaayoro ti ni fuun ti wɔ saara sogoworo Yawe Yεnɲεle li yeri.

³³ Mbe taga wa to na, pàa nεre cenme kɔgɔloni (600) naa simbaala waga taanri (3 000) tεge ti ye saraga Yεnɲεle li kan.

³⁴ Eεn fò saraga wɔfenne pe sila lεge, ki kala na, pe sila ya mbe yaayoro nda tila pye saara sogoworo ti ni fuun ti sεere wɔ. Pe sefenne Levi setirige piile pè si pan ma pe saga fò ma saa tunɲgo ki kɔ, fò saraga wɔfenne sanmbala pe sa pe yεε pye kpoyi; katugu kila pye Levi setirige piile pe kotogo na pe pe yεε pye kpoyi mbe wε saraga wɔfenne pe na.

³⁵ Mbe taga wa saara sogoworo legerε ti na, nayinmε saara ti yanlaga kila pye wa, ma pinle duven saraga ɲga ki ma taga saraga sogowogo ki na ti ni.

Pa pàa sherege konɔ tunɲgo ki gbegele maga tεge naa fɔnɲgo yεen, wa Yawe Yεnɲεle li sherigo gbɔɔ ki ni.

³⁶ A Ezekiyasi wo naa leele pe ni fuun pe ni pè si yɔgɔri Yεnɲεle làa ki kala li yege sin yege ɲga

na ki kala na, katugu ki kala li sila mo pyewe ni.

30

Wunlunana Ezekiyasi wila Paki feti wi gbegbe

¹ Kona, a Ezekiyasi wi si pitunmbolo torogo Izirayeli tara ti lagapyew konaa Zhuda tara ti ni, ma seweele yonlogo fun ma pe torogo Efirayimu cenle woolo naa Manase cenle woolo pe yeri, jango pe pan wa Zheruzalemu ca, wa Yawe Yenhele li sherigo gbogo ki ni, mbe pan mbe Paki feti wi pye Yawe Yenhele, Izirayeli woolo Yenhele li mege ni.

² Wunlunana wo naa wi legboolo pe ni, naa janwa wi ni fuun wi ni, pa gbogolo wa Zheruzalemu ca ma yo ma yan pe yee yeri, maga kon maga tege mbe Paki feti wi pye yele li yenje shyen wogo ki na[†].

³ Pe sila ya mbe Paki feti wi pye wi wagati wi na, katugu saraga wofenne pe legera sila pe yee pye kpoyi, mbe taga wa ko na, leele pe sila pe yee gbogolo fun wa Zheruzalemu ca.

⁴ Ki Paki feti wi pyekala laa wunlunana wo naa janwa wi ni fuun wi ndanla.

⁵ A pe sigi kon maga tege mbege wogo ki yari wa Izirayeli tara ti ni fuun ti ni, mbege le wa Berisheba ca, wa yonloparawa kalige kee ki na fo sa gbon wa Dan ca, wa yonloparawa kamenge kee ki na, jango leele pe pan wa Zheruzalemu ca pe pan pe Paki feti wi pye Yawe Yenhele, Izirayeli woolo Yenhele li mege ni; katugu legera sila kaa

[†] **30:2 30:2:** Eki 12.1-12; Nombu 9.2-3,10-11

na Paki feti wi piin naa, paa yege nga na ki yen ma yonlogo we.

⁶ Wunlunana wo naa wi legboolo pe ni paa seweele mbele pye, a pitunmbolo pe si kari pe ni wa Izirayeli tara ti lagapyew konaa Zhuda tara ti ni. Mbe yala wunlunana wi tunngo ki ni, paa pye na yuun fo: «Yoro Izirayeli woolo wele, yoro mbele ye koro ma ta ma sho Asiri tara wunlumbolo pe kee†, ye songoro ye pan Yawe Yenjele, Abirahamu, naa Izaki konaa Zhakobu pe Yenjele li korogo, jango li songoro li pan ye korogo fun.

⁷ Yaga ka pye paa ye teleye naa ye sefenne pe yen, poro mbele paa kambasinnye pye Yawe Yenjele, pe teleye Yenjele li na we. Ko kala ki ti Yawe Yenjele li jologo gbogo wa pe na laga tara ti ni paa yege nga na yaa ki yaan we.

⁸ Koni, yaga ka pye nungbonbanla fenne paa ye teleye pe yen. Ye ye yee tirige Yawe Yenjele li kan. Yaa paan wa li laga kpoyi ki ni, ko nga li pye kpoyi fo sanga pyew. Yaa tunngo piin Yawe Yenjele, ye Yenjele li kan, jango lili nanbanwa gbog pi ko ye ni.

⁹ Na yaga songoro mbe pan Yawe Yenjele li korogo, pa kona mbele paa ye sefenne naa ye pinambiile pe yigi ma kari pe ni kulowo, pe yaa pe yinriwe ta mbe pe yaga pe songoro laga ki tara nda ti ni naa, katugu Yawe Yenjele li yen yinme kanfo konaa yinriwe tafo†. Na yaga songoro mbe pan li korogo, li se pungo wa ye ni fyew.»

¹⁰ Kona, a pitunmbolo pe si saa na yanri na

---

† 30:6 30.6: 2 Wunlu 17 † 30:9 30.9: Eki 34.6

toro cara ti ni fuun nunḡba nunḡba ti ni, wa Efirayimu cənɛ woolo pe tara konaa Manase cənɛ woolo pe tara, fɔ ma saa gbɔn wa Zabulon cənɛ woolo pe tara naga sɛnrɛ ti yuun. Ɛɛn fɔ leele pàa pye na pe tifaga, na tɛgɛ pe na.

¹¹ Konaa ki ni fuun, Aseri cənɛ woolo, naa Manase cənɛ woolo konaa Zabulon cənɛ woolo pèlɛ la pe yɛɛ go sogo, ma kari wa Zheruzalɛmu ca.

¹² Wa Zhuda tara, Yawe Yɛnɲɛlɛ làa tunḡgo pye leele pe ni, ma ti a pè pe jatere wi wa nunḡba, ma tanga wunlunaḡa wo naa wi legbɔɔɔ pe tunḡgo ki na, ma yala Yawe Yɛnɲɛlɛ li senyoro ti ni.

Wunlunaḡa Ezekiyasi wìla Paki fɛti wi pye

¹³ Kona, a janwa gbɔɔ là si gbogolo wa Zheruzalɛmu ca mbe leve fu buru fɛti wi pye yɛlɛ li yɛnɲɛ shyɛn wogo ki ni. Ki janwa wìla gbɔɔ fɔ jɛnɲɛ.

¹⁴ Saara wɔsara nda tila pye wa Zheruzalɛmu ca konaa wusuna nuwɔ taan pàa pye naa sori saara wɔsara nda na, a pè siri jaanri mari wɔ wa ca ki ni ma saa ti wa wa Sedirɔn lafogo ki ni.

¹⁵ Ko punḡo na, a pè si Paki fɛti yaayoro ti gbo yɛlɛ li yɛnɲɛ shyɛn wogo ki pilige kɛ ma yiri tijɛrɛ wogo ki na. Fɛrɛ la saraga wɔfɛnnɛ naa Levi setirige piile pe ta, naa pe sila pe yɛɛ pye kpoyi ki kala na. A pè si pe yɛɛ pye kpoyi, mɛɛ saara sogoworo wɔ wa Yawe Yɛnɲɛlɛ li shɛrigo gbɔɔ ki ni.

¹⁶ A pè si pe censara ti lèlè ma yala Yennɛlɛ lere Moyisi wi lasiri kono li ni†. Levi setirige piile pàa pye na saraga yaayoro ti kasanwa pi kaan saraga wɔfenne pe yeri, a paa pi yanragi yanragi saraga wɔsaga ki na.

¹⁷ Wa janwa wi ni, lelegere la pye wa, mbele pe sila pe yee pye kpoyi. Kì pye ma, a Levi setirige piile pè si Paki feti saraga yaayoro ti gbo mbele fuun pe sila pye kpoyi pe kan, jango mbe pe le Yawe Yennɛlɛ li kee.

¹⁸ Lelegere la pye wa janwa wi ni, mbele pe sila pe yee pye kpoyi, ma yiri wa Efrayimu cenle li ni, naa Manase cenle, naa Isakari cenle konaa Zabulon cenle li ni. Poro la Paki feti yaakara ti ka ma sigi ta pe sila ki pye mbe yala nga ki yen ma yonlogo ki wogo na ki ni. Kì pye ma, a Ezekiyasi wì si yenri pe kan ma yo fo: «E, Yawe Yennɛlɛ, mboro na ma yen jenne, ma pe kala yaga;

¹⁹ mbele fuun pège ngbanga pe kotogo ki ni fuun ni ma mboro na Yennɛlɛ, Yawe Yennɛlɛ, we teleye Yennɛlɛ, moɔ lagaja, ki yaga ma pe kapere ti kala yaga pe na; ali mbege ta pee pe yee pye kpoyi, mbe yala kapyege nga ki ma pye mbe si pye kpoyi ki ni.»

²⁰ A Yawe Yennɛlɛ li si Ezekiyasi wi yenrewe pi logo ma leele pe yaga mbajolowo.

²¹ Kì pye ma, Izirayeli woolo mbele pàa pye wa Zheruzalɛmu ca, pè si leve fu buru feti wi pye fo ma saa gbɔn piliye koloshyen, yɔgorimo gbɔɔ ni. Pilige nungba nungba pyew Levi setirige piile poro naa saraga wɔfenne pe ni, pàa pye na yuuro

† 30:16 30:16: Zhouzhu 8.31; 1 Wunlu 2.3; 2 Wunlu 14.6; Esidi 3.2

koo na yarigbonro ti gboon ngbanga na Yawe Yenḡeḡe li sonni.

²² Levi setirige piile mbele pàa Yawe Yenḡeḡe li jate, Ezekiyasi wila para pe ni ma pe kotogo ki kan pe na. Pàa feti yaakara ti ka ma saa gbon piliye koloshyen, ma nayinme saara wo ma Yawe Yenḡeḡe, pe teleye Yenḡeḡe li son.

²³ A janwa wi ni fuun wì si yere ki yerewe mbe piliye koloshyen ya yeḡe taga wa Paki feti piliye yi na. A pè sigi piliye yi pye yḡorimo ni,

²⁴ katugu Zhuda tara wunlunaḡa Ezekiyasi wila napene waga kele (1 000) wo naa simbaala konaa sikaala waga koloshyen (7 000) ni ma kan janwa wi yeri. A wi legboolo poro napene waga kele (1 000) wo, naa simbaala konaa sikaala waga ke (10 000) ni ma kan janwa wi yeri. Saraga wofenne pe leḡere la pe yeḡe pye kpoyi.

²⁵ Zhuda tara woolo janwa wi ni fuun, naa saraga wofenne pe ni, naa Levi setirige piile pe ni, naa leele mbele fuun pàa yiri wa Izirayeli wunluwo tara ti ni ma pan, naa nambannjeenle mbele pàa yiri wa Izirayeli wunluwo tara ti ni ma pan, nakoma ma pye cenfenne wa Zhuda tara ti ni, pàa pye na yḡori.

²⁶ Yḡorimo gbḡo la pye wa Zheruzalemu ca ki ni. Maga le wa Izirayeli tara wunlunaḡa Davidi wi pinambyo Salomo wi sanga wi na ki yḡorimo cenle pa fa pye wa Zheruzalemu ca.

²⁷ Ki kosaga, a saraga wofenne poro naa Levi setirige piile pe ni, pè si yiri ma duwaw pye leele pe kan. A pe yenrewe pì si gbon wa Yenḡeḡe li na wa li censaga kpoyi ki ni, wa yenḡeḡe na. A li

suu logo.

31

*Ezekiyasi wila sherigo
gbɔgɔ tunngo ki gbegele
maga tege naa fɔnngo*

¹ Naa pàa kaa kɔ fɛti wi na, Izirayeli woolo mbele fuun pàa pye wa, pè si yiri ma kari wa Zhuda tara cara ti ni, ma saa sinndɛɛɛ titɔnɔ titɔnɔ nda pàa yerege yerege ti gbɔn mari yaari, ma yarisunngo Ashera ki tiyagala ke kɔnɔ, ma sunzara nda wa tinndiye pe na ti jaanri konaa saara wɔsara ti ni wa Zhuda tara ti ni fuun ti ni, naa wa Benzhamɛ cɛnlɛ woolo, naa Efirayimu cɛnlɛ woolo konaa Manase cɛnlɛ woolo pe tara ti ni. Ko punngo na, a Izirayeli woolo pe ni fuun pè si sɔngɔɔ ma kari pe cara, pe ni fuun nungba nungba ma kari wa pe yinɛ ti ni.

² A Ezekiyasi wì si saraga wɔfenne naa Levi setirige piile pe tɛgtɛge naa ngbeleye ngbeleye, ma yala pe ngbeleye yi ni. Wila tunndo kankan pe ni fuun nungba nungba pe yeri. Saraga wɔfenne poro naa Levi setirige piile pe ni, poro pàa pye na saara sogoworo naa nayinmɛ saara ti woo, na shɛɛge tunngo ki piin, na yuuro koo na Yɛnɛle li gbogo konaa nali sɔnni wa Yawe Yɛnɛle li sherigo gbɔgɔ yeyɔnɔ ti na.

³ A wunlunaɲa wo fun wì suu yarijendɛ ta kan, a pèri pye saara sogoworo, pinliwɛ naa yɔnlɔkɔgɔ saara sogoworo, naa cɛnpiliye saara sogoworo, naa yevɔnngo saara sogoworo konaa shɛɛge fetiye sanmbala pe saara sogoworo, ma

yala nga ki yen ma yonlogo wa Yawe Yenjele li lasiri wi ni ki ni†.

⁴ A wunlunana wi sigi yo Zheruzalemu ca woolo pe kan ma yo fo yaara nda ti daga mbaa kaan saraga wofenne poro naa Levi setirige piile pe yeri, paa ti kaan pe yeri, jango pe pe yee kan pew Yawe Yenjele li tunngo ki yeri.

⁵ Naa ki senre paa kaa ti yari sanga na ni, a Izirayeli woolo pe si pan pe yarilire fonndo konjbannda ti legere ni ma yiri wa pe bile, naa pe duven, naa sinme, naa senrege konaa pe keere yaara ti ni fuun ti ni ma pan mari kan. Paa pan pe yarilire ti ni fuun ti yaga wi ni; tila pye ma lege†.

⁶ Ki pyelomo nungba pi na fun, Izirayeli tara woolo naa Zhuda tara woolo mbele paa pye ma cen wa Zhuda tara cara ti ni, a pe si pan pe nere, naa simbaala konaa sikaala yaga wi ni, naa yarikanra nda tila tege ti ye Yawe Yenjele, pe Yenjele li kan ti yaga wi ni. Paa ki yaara ti gbogolo gbogolo ti yee na.

⁷ Paa ki le na yaara ti gbogolo ti yee na yele li yenje taanri wogo ki ni, ma saa ti gbogolomo pi ko yele li yenje koloshyen wogo ki ni.

⁸ A Ezekiyasi wo naa wi legboolo pe ni pe si pan ma yaara nda paa gbogolo ti wele. A pe si Yawe Yenjele li shari konaa li woolo pe ni, Izirayeli woolo wele.

⁹ A Ezekiyasi wi si saraga wofenne poro naa Levi setirige piile pe yewe yaara nda tila gbogolo gbogolo ti wogo na.

---

† 31:3 31.3: Nombu 28-29 † 31:5 31.4-5: Nombu 18.12-13,21

¹⁰ Kona, a saraga wofenne to Azariya ɲa wila yiri wa Zadoki sege ki ni, wì suu yon sogo ma yo fo: «Maga ɛ leele pège ɛ na paan yarikanra ti ni laga Yawe Yennele li sherigo gbogo ki ni, waa taa na kaa na tinni, fo a ta yen na korogi legere fo jenge, katugu Yawe Yennele li duwaw li woolo pe na. Wele, nda ti koro to ti gbogolo na yeen.»

¹¹ A Ezekiyasi wì si konɔ kan ma yo pe yumbiile pele gbegɛle wa Yawe Yennele li sherigo gbogo ki ni. A pè si pe gbegɛle.

¹² A pè si pan yarikanra to naa yaga wi ni konaa yarikanra nda ti yen kpoyi ti ni, mari tege wa tagawa ni. Levi setirige pyo Konaniya wo wila pye ki wogo ki yege wofɔ, a wi nɔsepyo lenaɲa Shimeyi wì pye wi sagafɔ.

¹³ Yehiyeli, naa Azariya, naa Nahati, naa Azayeli, naa Yerimoti, naa Yozabadi, naa Eliyeli, naa Yisimakiya, naa Mahati konaa Benaya poro paa pye Konaniya naa wi nɔsepyo Shimeyi pe sagafenne, ma yala wunlunaɲa Ezekiyasi wo naa saraga wofenne to Azariya ɲa wila pye Yennele li sherigo gbogo ki go na paa nga kon ma tege ki ni.

¹⁴ Levi setirige pyo Yimina wi pinambyo Kore, ɲa wila pye yonlo yirisaga kee yeyongo ki korosifo, wo paa tege nayinme yarikanra nda paa pye na kaan Yennele yeri ti go na, jango yarikanra nda paa kaan Yawe Yennele li yeri wila ti yeɛle konaa yarikanra nda ti yen jende kpoyi ti ni.

¹⁵ Wa saraga wofenne pe cara ti ni, wila pye leele mbele go na poro la wele Eden, naa Miniyamini, naa Zhouwe, naa Shemaya, naa

Amariya konaa Shekaniya. Poro pàa tɛgɛ paa yaakara ti yɛɛɛ pe sefɛnnɛ sanmbala pe na tagawa ni, legbɔɔɔ naa lepigile ke na mbe yala pe ɲgbeleye yi ni.

¹⁶ Nambala mbele fuun pàa jiri ma pe mɛrɛ ti yɔnlɔgɔ wa saraga wɔfɛnnɛ pe jirige sɛwɛ wi ni, maga ɛ mbele pàa ta yɛɛ taanrindaanri konaa pe yɛgɛ fɛnnɛ pe ni, poro cɛ ma pàa pye na yaakara ti yɛɛɛ pe na; ɛɛn fɔ mbele fuun pàa pye na paan pilige nuɲgba nuɲgba pyew wa Yawe Yɛnɲɛɛ li sherigo gbɔgɔ ki ni na tunɲgo piin ma yala pe tunndo naa pe ɲgbeleye yi ni, pàa pye nari yɛɛɛ pe na fun.

¹⁷ Pàa saraga wɔfɛnnɛ pe mɛrɛ ti yɔnlɔgɔ ma yala pe setiriye yo ni, ma Levi setirige piile mbele pàa ta yɛɛ nafa nafa naa ki puɲgo pe mɛrɛ ti yɔnlɔgɔ ma yala pe tunndo naa pe ɲgbeleye yi ni.

¹⁸ Pàa ki janwa wi leele pe ni fuun pe mɛrɛ ti yɔnlɔgɔ ma pinɛ pe go woolo pe mɛrɛ ti ni, pe jɛɛɛ, naa pe pinambiile konaa pe sumborombiile pe ni. Ki wogo kila pye ma fun saraga wɔfɛnnɛ naa Levi setirige piile pe ni fuun pe kan, katugu kapyere nda ti maa piin mbe ta mbe pye fyɔngɔ fu pàa pye nari piin tagawa ni mbe ta mbe pye kpoyi.

¹⁹ Arɔn setirige piile mbele saraga wɔfɛnnɛ pàa pye ma cɛn wa saraga wɔfɛnnɛ pe cagbɔɔ ti kanɲgara na lara nda ni, pàa nambala pele mɛrɛ yeriyeri wa ki cara ti nuɲgba nuɲgba pyew ti ni, jaɲgo poro mbaa yaakara ti yɛɛɛ saraga wɔfɛnnɛ nambala pe ni fuun pe na konaa Levi setirige piile mbele fuun pàa pe mɛrɛ ti yɔnlɔgɔ

pe na.

²⁰ Pa wunlunana Ezekiyasi wila ki pye ma wa Zhuda tara ti ni fuun ti ni. Wila kajeŋge naa kasiŋge pye konaa ma tanga kaselege na Yawe Yenŋele, wi Yenŋele li yege soḡowa.

²¹ Kala o kala wila pye wa Yawe Yenŋele li sheriḡo ḡboḡo tunḡo ki ni, naa lasiri wi wogo na konaa ḡgasegele ke wogo na, wila ki lagaja na Yenŋele li nandanwa kala lo piin. Wila ki kagala ke pye wi kotogo ki ni fuun ki ni, a kè si yon maa kan†.

32

*Asiri tara fenne pàa pan
ma Zhuda tara ti ton munga
mbe malaga ḡbon ti ni*

(2 Wunlu 18.13; Eza 36.1)

¹ Kagala ḡgele Ezekiyasi wila pye maa tagawa pi naga Yenŋele li na ke puḡo na, a Asiri tara wunlunana Senakeribu wì si pan ma ye wa Zhuda tara ti ni. Cara nda pàa malaga sigemboro kan mari maga, a wì si malingboonlo censara kan ti tanla, jaḡo mbe ye wa ti ni mberi sho fanḡa na.

² Naa Ezekiyasi wila kaa ki yan Senakeribu wila pye na jaa mbe to Zheruzalemu ca ki na,

³ a wo naa wi legboolo poro naa wi malingboonlo welimbele pe ni pè si pe ye yan, jaḡo mbe puluyo yan wa ca ki puḡo na yi tonndo. A pè suu saga ki wogo ki na.

---

† 31:21 31.21: 2 Wunlu 18.5-7

⁴ Kona, a lelegere si gbogolo mboo saga; a pè si puluyo yi ni fuun yi tònndò ma pinle lafogo nga ki maa fuun wa tònndò fongologo nga wa tara ti nògona ki ni†. Pàa pe yee pye fò: «Kii daga Asiri tara wunlumbolo pe pan pe tònndò legere ta laga.»

⁵ Ko pungo na, a Ezekiyasi wì si kotogo le wi yee ni ma ca ki mbogo ki jògòsara ti wa naa fònngò, ma mbogo ki yagara fò ma saa gbòn sanngazoye pe na. A wì si mbogo ka yee kan wa nga ki pungo na, ma Milo laga ki wa naa fònngò wa Davidi ca ki ni. A wì si malingbònyaara legere gbegele konaa tuguròn sigeyaara ni.

⁶ A wì si malingbònlò teele tegtetege malingbònlò pe go na, mee pe gbogolo wa wi yee tanla wa ca ki mbogo yeyongò ki na, ma para ma kotogo le pe ni, ma yo fò:

⁷ «Ye fannga le ye yee ni, ye kotogo ta. Yaga ka fyè, ye sunndo wiga si ka kòn ye na† Asiri tara wunlunaja wo naa malingbònlò legere mbele pe yen wi ni pe yee; katugu ña wi yen we ni wi yen fannga ni ma wè wi wogo ki na.

⁸ Senweele malingbònlò pe yen wo yeri, èn fò woro wo na, Yawe Yenñele, we Yenñele le, lo li yen we ni. Li yaa pan mbe we saga mbe malaga ki gbòn we kan.» Kona, a leele pè si taga Zhuda tara wunlunaja Ezekiyasi wi senyoro ti na.

*Senre nda Senakeribu wila yo
Zheruzalemu ca woolo pe na
(2 Wunlu 18.17-37; Eza 36.2-22)*

† 32:4 32.4: 1 Wunlu 1.33; 2 Wunlu 20.20 † 32:7 32.7: Dete 31.6-8; Zhouzu 1.6-9; 1 Kuro 22.13; 28.20; Zhan 14.1

⁹ Ko pun̄go na, kila yala Asiri tara wunlunaŋa Senakeribu wila pye wa Lakishi ca ki tanla wo naa wi malingbɔɔnlo pe ni fuun pe ni, a wì si leele tun wa Zhuda tara wunlunaŋa Ezekiyasi wi yeri konaa Zhuda tara woolo mbele fuun paa pye ma cen wa Zheruzalemu ca pe yeri, ma pe pye fo:

¹⁰ «Pa Asiri tara wunlunaŋa Senakeribu wì yo yeen fo: <Ye ye jigi wi taga ambɔ na ma, ma si koro laga Zheruzalemu ca ki jɔlɔgɔ gbɔgɔ ŋga ki ni†?»

¹¹ Ye sigi jɛn mbe yo fo Ezekiyasi wi yen na ye fanla mbe ti ye ku fun̄go konaa wɔgɔ ki kee, naa wì yo fo: Yawe Yen̄jele, we Yen̄jele li yaa we sho Asiri tara wunlunaŋa wi kee we?

¹² Naga yen ma ko Ezekiyasi wo ma wila Yawe Yen̄jele li gbɔgɔsara nda wa tin̄diye pe na to naa saara wɔsara ti ko mari wo wa tara ti ni, maga yo Zhuda tara woolo, naa Zheruzalemu ca woolo pe kan fo pe pan paa foli saraga wɔsaga nun̄gba yegɛ sɔgɔwɔ paa wusuna nuwɔ taan sori wa ki na?

¹³ Mi naa na tɛleye pe ni ŋga wè pye tara sannda ti woolo pe na ye sigi jɛn wi le? Ki tara ti woolo pe yarisun̄do tila ya ma pe tara ti sho na kee le?

¹⁴ Ki cɛngɛle ŋgele na tɛleye pè tongɔ ke yarisun̄do ti ni fuun ti ni, kikiin ki ya ma ki woolo pe sho pe kee? Ye Yen̄jele li mbe ya ye sho na kee mɛle?

---

† **32:10 32:10:** Nga kì yo fo: Ma si koro laga Zheruzalemu ca ki jɔlɔgɔ gbɔgɔ ŋga ki ni, sɛwɛɛle pele ni pège kan̄ga ma yo fo: Ma si koro laga Zheruzalemu ca ŋga pè malingbɔɔnlo cɛnsaga kan ki tanla mbege yon̄ ton ki ni.

15 Koni, yaga ka ti Ezekiyasi wi ye fanla, wi ye punḡo ki pyelomɔ mba pi na. Yaga ka ye jigi wi taga wi na, katugu cɛnlɛ la kpɛ yarisunḡo nakoma wunluwɔ pa kpɛ yarisunḡo si ya mbe ki woolo pe shɔ na kɛɛ nakoma na teleye pe kɛɛ. Ki pyelomɔ nuḡba pi na, ye Yenḡɛɛ li se ya mbe ye shɔ na kɛɛ.» »

16 Senakeribu wi pitunmbolo pàa pye na senpere yuun Yawe Yenḡɛɛ, lo na li yen Yenḡɛɛ li na konaa li tunmbyee Ezekiyasi wi na.

*Senakeribu wila Yenḡɛɛ li tɛɣɛɛ
(2 Wunlu 19.14-19; Eza 37.14-20)*

17 Asiri tara wunlunaḡa Senakeribu wila sɛwɛ yɔnlɔḡo fun ma Yawe Yenḡɛɛ, Izirayeli woolo Yenḡɛɛ li tɛɣɛɛ wa ma yo fɔ: «Yɛɣɛ ḡa na tara sannda ti woolo pe yarisunḡo ti sila ya mberi woolo pe shɔ na kɛɛ, ki pyelomɔ nuḡba pi na fun, Ezekiyasi wi Yenḡɛɛ li se ya mbeli woolo pe shɔ na kɛɛ.»

18 A Senakeribu wi pitunmbolo pè si para ḡbanga Eburuye senrɛ ni, mbe ta mbe fyɛrɛ naa sunḡo kɔḡo wa Zheruzalɛmu ca woolo pe na, poro mbele pàa pye wa ca ki mbogo ki go na we, janḡo mbe ta mbe ca ki shɔ.

19 Pàa para Zheruzalɛmu ca Yenḡɛɛ li wogo na paa tara na cɛḡɛɛ sanḡala ke yarisunḡo ti yen, to nda senwee kɛɛ kɪri gbegele we†.

*Asiri tara fɛnnɛ pàa fɛ;
Senakeribu wi kunwɔ
(2 Wunlu 19.15,35-37; Eza 37.15,36-38)*

† 32:19 32:19: 2 Wunlu 18.35

²⁰ Kona, a wunlunaṅa Ezekiyasi wo naa Amōzi pinambyo Ezayi ṅa wila pye Yenṅele yon senre yofɔ wi ni pè sigi le na yenri ki wogo ki na, ma gbele ma Yenṅele li yeri li pe saga†.

²¹ Kona, a Yawe Yenṅele li si mērege wa torogo, a wì pan wa Asiri tara wunlunaṅa wi malingboonlo censaga ki ni ma saa malingboonlo welimbēle pe ni fuun, naa tara teele konaa malingboonlo teele pe gbo. Kona, a Asiri tara wunlunaṅa wì si songoro wa wi tara fere ti ni wi yege na. Pilige ka, a wì si saa ye wa wi yarisunngo ki gbogogo ki ni mbege gbogo, a wi yeera pinambiile pè si saa wi gbɔn wa, maa gbo tokobi ni†.

²² Pa Yawe Yenṅele làa Ezekiyasi wo naa Zheruzalemu ca woolo pe sho yeen Asiri tara wunlunaṅa Senakeribu wi kee konaa leele sanmbala pe ni fuun pe kee. Làa yeyinṅe kan pe yeri pe tara ti kee ki ni fuun ki na.

²³ Lelegerē la pye na paan wa Zheruzalemu ca yarikanra ni nari kaan Yawe Yenṅele li yeri konaa na yarikanra sonṅbanga woro kaan Zhuda tara wunlunaṅa Ezekiyasi wi yeri. Maga le le ko sanga wo na, a cengele sanṅala ke nee wi jate fo jēṅe.

*Ezekiyasi wi wunluwo pi kowo
(2 Wunlu 20.1-11; Eza 38.1-22)*

²⁴ Ki wagati wi ni, a Ezekiyasi wì si to na yaa fo na kee kusaga. A wì si Yawe Yenṅele li yenri.

---

† **32:20 32:20:** 2 Wunlu 19.15-34; Eza 37.15-35   † **32:21 32:21:** 2 Wunlu 19.35-37; Eza 37.36-38

A li suu yɔn sogo ma kacɛn wa naga wi na fɔ wi yaa sagala.

²⁵ Eɛn fɔ kajɛŋɛ nga Yɛnɲɛlɛ lɛa pye Ezekiyasi wi kan wi sila ki jɛn li na; katugu wɪla wi yɛɛ gbɔgɔ, fɔ a Yawe Yɛnɲɛlɛ li nawa nɣban wi ni, naa Zhuda tara woolo poro naa Zheruzalɛmu ca woolo pe ni.

²⁶ Kona, ma Ezekiyasi wi ta wa wi yɛɛ gbɔgɔwɔ pi ni, a wɪ suu yɛɛ tirige ma pinlɛ Zheruzalɛmu ca woolo pe ni. Kɪ pye ma, Yawe Yɛnɲɛlɛ li sila li nanɣbanwa kala li wa pe na Ezekiyasi wi yinwege sanga wi ni.

²⁷ Ezekiyasi wɪla yarijɛndɛ lɛgɛrɛ ta konaa gbɔgɔwɔ ni. A wɪ si yarijɛndɛ tɛgɛsara gbegele wi yɛɛ kan mboo penjara, naa tɛ, naa sinndɛrɛ sɔnɣbanga woro, naa nuwɔ taanyaara, naa tugurɔn sigeyaara† konaa yaara sɔnɣbanga woro ti cɛnlɛ pyew ti tɛgɛ wa ti ni.

²⁸ Wɪla yinre ta kan wi yɛɛ kan yarilire tɛgɛsara mbaa wi bile, naa wi duvɛn konaa wi sinmɛ pi teri wa. Wɪla yaayoro tɛgɛsaga gbegele wi yaayoro ti cɛnlɛ pyew ti kan ma nanɣbondɔ kan wi yaayoro nɣbeleye yi kan.

²⁹ Wɪla cagbɔrɔ gbɔrɔ kan wi yɛɛ kan, ma sikaala naa simbaala konaa nɛrɛ nɣbeleye lɛgɛrɛ ta wi yɛɛ kan; katugu Yawe Yɛnɲɛlɛ lɛa yarijɛndɛ lɛgɛrɛ kan wi yeri.

³⁰ Ezekiyasi wo wɪla Giyɔn pulugo ki tɔn wa naayeri ma tɔnmɔ fɔnɣologo ki kɛ, ma ti a pila fuun na kee nɔgɔna wa Davidi ca ki yɔnlɔ tosaga kɛɛ yeri. Tunndo nda fuun Ezekiyasi wɪla lɛ tila

---

† 32:27 32:27: 1 Wunlu 10.16-17

yɔn wi kan.

³¹ Kafɔnnɔ kala na làa pye wa tara ti ni, Babilɔni tara teele pàa leele torogo pe sa Ezekiyasi wi yewe li wogo ki ni, mbe ta mbeli jɛn†. A Yɛnnɛlɛ lì si laga wi na maa yaga wi yɛ wa ki kala li ni, mbe ta mboo wa mbe wele.

³² Ezekiyasi wi kapyegele sanngala koro naa kagala ngele wila pye tagawa ni ke yɛn ma yɔnlɔgɔ wa Amɔzi pinambyɔ Ezayi n̄a wila pye Yɛnnɛlɛ yɔn sɛnrɛ yofɔ wi yariyanra sɛwɛ wi ni† konaa wa Zhuda tara naa Izirayeli tara wunlumbolo pe sɛwɛ wi ni.

³³ A Ezekiyasi wì si kaa ku ma taga wa wi tɛleye pe na, a pè suu le wa Davidi setirige piile pe fanwege n̄ga wa gona kɛɛ yeri ki ni. A Zhuda tara woolo pe ni fuun naa Zheruzalemu ca woolo pè si pan maa gbɔgɔ jɛngɛ wi kunwɔ pi nɔgɔ. A wi pinambyɔ Manase wì si cɛn wunluwɔ pi na wa wi yɔnlɔ.

33

Zhuda tara wunlunana Manase

wi sanga

(2 Wunlu 21.1-18)

¹ Manase wila ta yeɛ ke ma yiri shyen mɛɛ cɛn wunluwɔ pi na. Yeɛ nafa shyen ma yiri ke ma yiri kangurugo wila pye wunluwɔ pi na wa Zheruzalemu ca.

² N̄ga ki yɛn kapege Yawe Yɛnnɛlɛ li yeɛ na ko wila pye. Yawe Yɛnnɛlɛ làa cɛngɛle ngele purɔ

---

† 32:31 32.31: 2 Wunlu 20.12-19 † 32:32 32.32: Ezayi go 36
mbe sa gbɔn go 39

ma ke yirige wa Izirayeli woolo pe yege pàa pye na katijangara nda piin, to wila pye na piin.

³ Manase wi to Ezekiyasi wila sunzara nda wa tinndiye pe na ti jaanri mari wo wa tara ti ni, Manase wila ti kan naa fonngo. Wila saara wosara kan yarisunngo Baali ki mege ni, ma tiyagala kan yarisunngo Ashera ki gbogowo pi mege ni. Wila pye na foli naayeri yanwa yirigeyaara ti ni fuun ti yege sogowo konaa nari gbogo†.

⁴ Wila saara wosara ta yege kan wa Yawe Yennele li sherigo gbogo ki ni, ma si yala Yawe Yennele laa ki senre nda ti yo ma yo fo: «Pa mi yaa lanla yee nari laga ki laga nga ki ni, laga Zheruzalemu ca fo sanga pyew†.»

⁵ Wila saara wosara kan yanwa yirigeyaara nda wa naayeri ti gbogowo pi mege ni, wa Yawe Yennele li sherigo gbogo ki londo shyen ti ni.

⁶ Wila wi pinambiile pe wo saraga ma pe sogo wa Beni Hinomu gbunlundegge ki ni. Wila pye na jeere piin, na kajenme kagala piin konaa na lekara piin. Wila leele tegge, a paa kuulo pe yinrigi na pe yewe, ma pele tegge, a paa kagala ngele kaa paan wa yege ke yuun. Nga ki yen kapege Yawe Yennele li yege na, ko wila pye na piin na kee yege suyi, jango mbeli nawa pi ngban.

⁷ Wila yarisunngo yanlegge ka te ma saa ki tegge wa sherigo gbogo ki ni. Ma si yala, Yennele laa ki yo Davidi wi kan, ma kaa ki yo wi pinambyo

---

† 33:3 33.3: 1 Sami 9.12; 1 Wunlu 3.2; 1 Wunlu 14.15; 2 Wunlu 21.3 † 33:4 33.4: Dete 12.5,11; 2 Sami 7-13; 1 Wunlu 11.13; 2 Kuro 5.13-14; 7.16

Salomɔ wi kan ma yo fɔ: «Ki sherigo gbɔgɔ nga konaa ki Zheruzalemu ca nga ko mi wɔ laga Izirayeli cɛngɛle ke ni fuun ke sɔgɔwɔ mbaa na yɛɛ nari laga sanga pyew.

⁸ Ngasegele ke ni fuun, naa lasiri sɛnrɛ ti ni fuun, naa kondɛgɛngɛle konaa kakɔndɛgɛngɛle ngele mɪla yo Moyisi wi kan, a wì kan Izirayeli woolo pe yeri, na paga ke yigi mbaa tanri ke na, pa kona tara nda mɪla kan pe tɛleye pe yeri, mi se ti pe yiri laga ti ni mbe kari lege†»

⁹ Ɛɛn fɔ Manase wɪla Zhuda tara woolo naa Zheruzalemu ca woolo pe punɔgo, ma ti a pɛ kapege pye ma wɛ cɛngɛle ngele Yawe Yɛnɛle lɔa tɔngɔ ma ke wɔ wa Izirayeli woolo pe yɛgɛ ke na.

¹⁰ Yawe Yɛnɛle lɔa para Manase naa wi woolo pe ni, ɛɛn fɔ pe sila pe yɛɛ yingiwɛ jɛn.

¹¹ Kona, a Yawe Yɛnɛle li si Asiri tara wunlunaɲa wi malingbɔɔnlɔ teele pe yirige ma pe wa pe na. A pɛ si pan ma Manase wi yigi maa le tugurɔn nɔgbɛɛɛ na, mɛɛ wi pɔ tuguyɛnrɛ yɔngɔwɔ ni ma kari wi ni wa Babilɔni ca.

¹² Maa ta wa jɔlogɔ ki ni, a wì si Yawe Yɛnɛle, wi Yɛnɛle li yɛnri, maa yɛɛ tirige lo na li yɛn wi tɛleye pe Yɛnɛle li yɛgɛ sɔgɔwɔ.

¹³ Wɪla Yɛnɛle li yɛnri, a Yawe Yɛnɛle li suu yinriwɛ ta, mɛɛ wi yɛnrɛgɛ ki logo, ma ti a wì songɔrɔ wa Zheruzalemu ca, wa wi wunluwɔ tara ti ni. Kona, a Manase wì sigi jɛn ma yo Yawe Yɛnɛle lo li yɛn Yɛnɛle jɛnɛ le.

¹⁴ Ko kagala koro punɔgo na, a Manase wì si

† 33:8 33.7-8: 1 Wunlu 9.3-5; 2 Kuro 7.12-18

mbogo ka kan wa Davidi ca ki punḡo na, ma toro ki ni wa Giyon puluyo yi yonlo tosaga kee yeri. Kila toro wa Sediron gbunlundεge ki ni, fɔ ma saa gbɔn wa Mbεngεle yeyongɔ ki na, ma Ofeli laga ki maga. Wila mbogo ki kan maga yagara fɔ jεngε. Zhuda tara cara nda fuun paa malaga sigemboro kan mari maga, wila malingbɔonlo teelee tegetεge wa ti ni.

15 Tara sannda ti yarisunndo to naa yarisunḡo yanleεe nga kila pye wa Yawe Yenḡele li sherigo gbogɔ ki ni, wila ti wɔ wa. Yawe Yenḡele li sherigo gbogɔ ki yen yanwiga nga na, saara wɔsara nda wila kankan wa ki na konaa wa Zheruzalemu ca ki ni, wila ti jaanri mari wɔ wa fun, mεε ti koli ma saa ti wa wa ca ki punḡo na.

16 A wì si Yawe Yenḡele li saraga wɔsaga ki kan naa fonḡo, ma nayinmε saara wɔ wa ki na li yeri konaa saara ta yeεe ni mali shari. A wì sigi yo Zhuda tara woolo pe kan ma yo fɔ paa tunḡo piin Yawe Yenḡele, Izirayeli woolo Yenḡele li kan†.

17 Konaa ki ni fuun leele paa pye na saara ti woo bere wa Yenḡele gbogɔsara nda wa tinndiye pe na ti na, εεn fɔ paa pye nari woo Yawe Yenḡele, pe Yenḡele lo nunḡba yeri.

18 Manase wi kapyegele sanḡala, naa yenreεe nga wila yenri wi Yenḡele li yeri konaa senre nda Yenḡele yon senre yofenne paa yo wi kan ma yiri wa Yawe Yenḡele, Izirayeli woolo Yenḡele li yeri, ti yen ma yonlogɔ wa Izirayeli tara wunlumbolo

---

† 33:16 33.15-16: 2 Wunlu 23.4-12

pe sɛwɛ wi ni.

¹⁹ Manase wi yɛnrɛwɛ konaa yɛgɛ nɔa na Yɛnɔɛlɛ l̄aa wi yɛnrɛwɛ pi logo, naa wi kapere konaa wi kambasinnde nda w̄ila pye Yɛnɔɛlɛ li na, naa lara nda w̄ila sunzara nda wa tinndiye pe na ti kankan wa ti na, naa lara nda w̄ila yarisunɔɔ Ashera ki tiyagala ke kankan wa ti na konaa ma yarisunndo yanlɛrɛ ti tɛgɛ wa ti na, mɛɛ kaa jɛn maa yɛɛ tirige Yɛnɔɛlɛ li kan, ki kagala ke yɛn ma yɔnlɔɔ wa Hozayi sɛwɛ wi ni.

²⁰ A Manase w̄i si kaa ku ma taga wa wi tɛɛye pe na. A p̄ɛ suu le wa wi wunluwɔ go ki ni. A wi pinambyɔ Amɔ w̄i si cɛn wunluwɔ pi na wa wi yɔnlɔ.

*Zhuda tara wunlunɔɔ Amɔ
wi sanga
(2 Wunlu 21.19-26)*

²¹ Amɔ w̄ila ta yɛɛ nafa ma yiri shyɛn mɛɛ cɛn wunluwɔ pi na. Yɛɛ shyɛn w̄ila pye wunluwɔ pi na wa Zheruzalɛmu ca.

²² Nɔa ki yɛn kapege Yawe Yɛnɔɛlɛ li yɛgɛ na, ko w̄ila pye paa yɛgɛ nɔa na wi to Manase w̄ila ki pye we. Wi to Manase w̄ila yaara yanlɛrɛ nda gbɛgele, w̄ila saara wɔ ti yeri mari gbɔɔ.

²³ Wi sila wi yɛɛ tirige Yawe Yɛnɔɛlɛ li yɛgɛ sɔgɔwɔ paa yɛgɛ nɔa na wi to Manase w̄ila ki pye we. Ɛɛn fɔ Amɔ w̄ila pye na kapere ti piin na kee yɛgɛ.

²⁴ A Amɔ wi legbɔɔlɔ p̄ɛ si kaa yɔn le wi na mɛɛ wi gbo wa wi wunluwɔ go ki ni.

²⁵ Ἐεν fɔ, mbele fuun pàa yɔn le wunlunaŋa Amɔ wi na, a tara woolo pè si yiri pe kɔrɔgɔ ma pe gbo. A pè suu pinambyɔ Zhoziyasi wi tɛgɛ wunluwɔ pi na wa wi yɔnlɔ.

34

Zhuda tara wunlunaŋa Zhoziyasi

wi sanga

(2 Wunlu 22.1-2; 23.4-20)

¹ Zhoziyasi wila ta yeɛ kɔlɔtaanri, mɛɛ cɛn wunluwɔ pi na. Yeɛ nafa ma yiri kɛ ma yiri nuŋgba wila pye wunluwɔ pi na wa Zheruzalemu ca.

² Nga ki yen ma sin Yawe Yenŋɛɛ li yeɛ na ko wila pye. Wila tanga wa wi tɛɛ Davidi wi tulugo ki ni, wi sila kɛ mbe kari kalige na nakoma kamɛŋgɛ na.

³ Wi yeɛ kɔlɔtaanri wolo li ni wa wunluwɔ pi na, maga ta wila pye pyɔ bere, a wì sigi ɛ na wi tɛɛ Davidi wi Yenŋɛɛ li lagajaa. Wi yeɛ kɛ ma yiri shyen wolo li ni wa wunluwɔ pi na, a wì sigi ɛ na Zhuda tara naa Zheruzalemu ca ki piin kpoyi, na sunzara nda wa tinndiye pe na ti woo wa tara ti ni, naa yarisunŋgo Ashera ki tiyagala ke ni, naa yarisunndo yanlɛɛ nda pàa tɛ konaa yarisunndo nda pàa tugurɔn yan mari gbegɛle ti ni.

⁴ Pàa yarisunŋgo Baali ki saara wɔsara ti jaanri wi yeɛ na. Wusuna nuwɔ taan sogosara nda tila pye wa Baali saara wɔsara ti go na, a wì siri gbɔn mari jaanri. Wila yarisunŋgo Ashera ki tiyagala ke kɔɔnlɔ, ma yarisunndo yanlɛɛ nda pàa tɛ to naa nda pàa tugurɔn yan mari

gbegele† ti gbɔn mari yaari, mari pye muwe, mee pi koli ma saa pi wo wa mbele paa saara ti wo yarisunndo ti yeri pe fanra ti ni.

⁵ Wila yarisunndo ti saraga wofenne pe kajeere ti sogo wa pe saara wosara ti na mari tege fyongo ni. Pa wila Zhuda tara to naa Zheruzalemu ca ki ni ti pye kpoyi yeen†.

⁶ Ko punjo na, a wi si kari wa Manase cenle, naa Efrayimu cenle, naa Simeyon cenle woolo pe tara cara ti ni, fo ma saa gbɔn wa Nefitali cenle woolo pe cara ti na, maga kala nungba li pye wa ti ni konaa wa katara nda tila pe maga ti ni fun†.

⁷ Wila saara wosara ti gbɔn mari jaanri naa yarisunngo Ashera ki tiyagala ke ni, ma yarisunndo yanlere ti gbɔn mari yaari mari pye muwe. Wila wusuna nuwo taan sogosara ti ni fuun ti jaanri mari wo wa Izirayeli tara ti ni. Ko punjo na, a wi si songoro wa Zheruzalemu ca ki ni.

*Saraga wofenne to wila Yenjele
li lasiri sewe wi yan naa
(2 Wunlu 22.3-10)*

⁸ Zhoziyasi wi wunluwo pi yele ke ma yiri kolotaanri wolo li ni, maga ta wila pye na tara to naa Zheruzalemu ca ki piin kpoyi, pilige ka, a wi si Azaliya pinambyo Shafan wi tun, naa cafo Maaseya wi ni konaa Yowahazi pinambyo Yowa na wila pye seweere tegefɔ wi ni ma yo pe

---

† **34:4 34.4:** 2 Kuro 33.3-7; 2 Wunlu 21.3-7 † **34:5 34.5:** 1 Wunlu 13.2 † **34:6 34.6:** Izirayeli tara ti yonloparawa kamege kee wunluwo, Asiri tara fenne paa pan mari tongo, a ti pye katara, ki yele cenme torongolo, a Zhoziyasi wi si cen wunluwo pi na.

sa Yawe Yennɛle, wi Yennɛle li sherigo gbɔɔ ki jɔɔsara ti gbegele.

⁹ A ki nambala taanri pè si kari wa saraga wɔfenne to Hilikiya wi yeri, ma saa penjara nda leele pàa pan wa Yennɛle li sherigo gbɔɔ ki ni ti kan wi yeri. Ko penjara to Levi setirige piile mbele pàa pye yeyɔngɔ kɔɔsifenne pàa sho Manase cɛnle woolo pe yeri, naa Efirayimu cɛnle woolo, naa Izirayeli woolo sanmbala pe ni fuun pe yeri, naa Zhuda tara woolo pe ni fuun, naa Benzhamɛ cɛnle woolo konaa Zheruzalemu ca woolo pe yeri.

¹⁰ A pè sigi penjara ti kan Yawe Yennɛle li sherigo gbɔɔ ki jɔɔsara ti gbegelefenne teele pe yeri. A poro siri kan tunmbyeele mbele pàa pye na sherigo gbɔɔ tunndo ti piin naga jɔɔsara ti gbegele pe yeri.

¹¹ Pàa pye naga penjara ti kaan tire tɛfenne, naa go wafenne pe yeri, konaa mbaa sinndɛɛɛɛ tugbɔɔɔɔ nda pè tɛtɛ ta loo ti ni, naa go kantire konaa tiyapaara ni, jango yinre nda Zhuda tara wunlumbolo pàa yaga ti jɔɔ mberi gbegele.

¹² Ki leele pàa pye na pe tunngo ki piin nawa sinmbe ni. Mbele pàa pye pe go na poro la wɛle Levi setirige piile Yahati, naa Abidiyasi ma yiri wa Merari sege ki ni, naa Zakari konaa Meshulamu ma yiri wa Kehati sege ki ni. Poro pàa pye na tunndo ti kɔɔsi. Ki Levi setirige piile pe ni fuun pàa yarigbɔnrɔ gbɔnwɔ pi yɛɛ jɛn fɔ jɛngɛ.

¹³ Pàa pye tuguro lɛfenne pe go na. Tunmbyeele pàa pye na tunndo cɛnle nda fuun piin poro pàa pye na pe yɛɛ sinni wa ti ni. Levi setirige

piile pèle yege la pye sewe yonlogofenne, naa teele konaa yeyongo korosifenne.

¹⁴ Leele pàa kari penjara nda ni wa Yawe Yenhele li sherigo gbogo ki ni, naa pàa kaa ti wo wa kesu wi ni ma yiri ti ni sanga na ni, a saraga wofò Hilikiya wì si Yawe Yenhele li lasiri sewe† wi yan wa, wo na làa kan Moyisi wi yeri we.

¹⁵ Kona, a Hilikiya wì si sewe yonlogofò Shafan wi pye fò: «Mì lasiri sewe wi yan wa Yawe Yenhele li sherigo gbogo ki ni.» A Hilikiya wì si sewe wi kan Shafan wi yeri.

¹⁶ A Shafan wì si kari ma saa sewe wi kan wunlunaña wi yeri, mee tunngo nga kì pye kì yege yo wi kan fun, ma yo fò: «Woro mbele ma tunmbyeele tunngo nga fuun màa kan we yeri, wège pye.

¹⁷ Penjara nda tila ta wa Yawe Yenhele li sherigo gbogo ki ni pè saa ti kan leele mbele pe yen tunmbyeele pe go na pe yeri konaa mbele pe yen na tunndo ti piin pe yeri.»

¹⁸ A sewe yonlogofò Shafan wì si wunlunaña wi pye naa fò: «Saraga wofò Hilikiya wì sewe wa kan na yeri.» Kona, a Shafan wì sigi le naa kara wunlunaña wi kan.

*Zhoziyasi wila ti a pè saa
Yenhele yon senre yofò jele
Hulida wi yewe wi kan
(2 Wunlu 22.11-20)*

¹⁹ Naa wunlunaña wila kaa lasiri sewe senre ti logo sanga na ni, a wì suu yeera yariporo ti walagi laworo ti kala na†.

† 34:14 34.14: 2 Wunlu 22.8 † 34:19 34.19: Zhene 37.34

²⁰ Ko punḡo na, a wunlunaṅa wì si Hilikiya, naa Shafan pinambyo Ahikamu, naa Mishe pinambyo Abidon, naa sewe yonlogofò Shafan konaa wunlunaṅa wi tunmbyee Asaya wi ni pe pye fò:

²¹ «Ye kari ye sa Yawe Yenḡele li yewe na kan, naa leele mbele pè koro laga Izirayeli tara konaa Zhuda tara ti ni pe kan ki sewe ṅa wì yan wi nawa senre ti wogo na; katugu Yawe Yenḡele li nanḡbanwa pì gbogo we ni. Li nanḡbanwa pi yen we ni, katugu we teleye pe sila tanga Yawe Yenḡele li senre ti na. Nga fuun ki yen ma yonlogò wa ki sewe ṅa wi ni, pe sila tanga mbe yala ki ni.»

²² Hilikiya wo naa leele mbele wunlunaṅa wila wo ma tun, pè si kari wa Yenḡele yon senre yofò jele Hulida wi yeri. Hulida wila pye Tokehati pinambyo Shalumu wo jo konaa ma pye Hasira pishyenwoo. Shalimu wila pye sherigo gbogo yariporo ti tegefò. Hulida wila pye ma cen wa Zheruzalemu ca laga fonḡo ki ni. A pè si para wi ni paa yeḡe ṅa na pàa yo ma yan pe yeḡe yeri we.

²³ A Hulida wì si pe pye fò: «Pa Yawe Yenḡele, Izirayeli woolo Yenḡele li yo yeḡe fò: <Ye kari ye saga yo lere ṅa wì ye tun na yeri wi kan fò:

²⁴ Pa Yawe Yenḡele li yo yeḡe fò: Wele, mi yaa jologo gbogo wa wa ki laga ṅa ki ni konaa ki laga woolo pe na. Danga kagala ṅeḡe ke yen wa sewe ṅa pè kara Zhuda tara wunlunaṅa wi yeḡe na, mi yaa ke wa pe na†.

²⁵ Kì kaa pye pè laga na na ma saa na wusuna

† 34:24 34.24: Dete 27.15-26; 28.15-68

nuwɔ taan sori yarisunndo ta yege kan, ma ta mala nawa pi ngban pe kapyere ti ni fuun ti ni, ki kala na, m̀i nawa ngban ki laga nga ki woolo pe ni fɔ jɛngɛ; ki nanngbanwa pi se si kɔ†.

²⁶ Ξεν fɔ, ye saga yo Zhuda tara wunlunaɲa wi kan, wo ɲa ẁi ye tun ye pan ye Yawe Yennɛɛ li yewe. Yoo pye fɔ: Yawe Yennɛɛ, Izirayeli woolo Yennɛɛ pa li yo yɛen sɛnrɛ nda mà logo ti wogo na fɔ:

²⁷ Sɛnrɛ nda t̀i yo ki laga nga konaa ki woolo pe wogo na, ki kaa pye t̀ɔɔn jɔlɔ wa ma kotogo na, a m̀ɔ yɛɛ go sogo m̀i ɲa Yawe Yennɛɛ na yege sɔgɔwɔ, ki kaa pye m̀ɔ yaripɔɔ ti walagi ma yɛɛ na mbege naga fɔ m̀ɔ yɛɛ tirige konaa ma gbele na yege sɔgɔwɔ, mi fun m̀ɔ yenrɛwɛ pi logo. Mi ɲa Yawe Yennɛɛ, muwi m̀i yo ma.

²⁸ Ki kala na, mi yaa ka ti ma ku ma kari ma teleye pe kɔrɔgɔ. Pe yaa kɔɔn le yeyinngɛ na wa ma fanga ki ni. Jɔlɔgɔ ɲa fuun mi yaa ka wa ki laga nga konaa ki woolo pe na, ma sege yan yenlɛ ni†.> »

A pitunmbolo pè si saa ki sɛnrɛ ti yege yo wunlunaɲa wi kan.

*Zhoziyasi ẁila yɔn fnliwɛ le
naa fɔnngɔ Yennɛɛ li ni
(2 Wunlu 23.1-3)*

²⁹ Kona, a wunlunaɲa Zhoziyasi ẁi si Zhuda tara leleɛɛ konaa Zheruzalɛmu ca leleɛɛ pe ni fuun pe yeri ma pe gbogolo wa wi yɛɛ tanla.

---

† 34:25 34.25: 2 Wunlu 22.17 † 34:28 34.28: 2 Wunlu 22.20; 2 Kuro 35.24-25

³⁰ Ko punḡo na, a wunlunaḡa wì si kari wa Yawe Yenḡele li sherigo gbogo ki ni, wo naa Zhuda tara woolo pe ni fuun, naa Zheruzalemu ca woolo, naa saraga wofenne, naa Levi setirige piile konaa leele pe ni fuun pe ni, maga le lelele pe na fo ma saa ki wa piile pe na. Kona yon finliwe senre sewe ḡa paa yan wa sherigo gbogo ki ni, a wì suu senre ti ni fuun ti kara janwa wi ni fuun wi kan.

³¹ Wunlunaḡa wila pye ma yere wa ndogoro ti ni Yawe Yenḡele li yege sogowo, a wì si yon finliwe le naa Yawe Yenḡele li ni, maga kon maga tege mbe taga Yawe Yenḡele li na, mbaa tanri li ḡgasegele, naa li kakonndegengele konaa li kondegengele ke na wi kotogo ki ni fuun konaa wi jatere wi ni fuun ni†, jango senre nda fuun ti yen ma yonlogo wa yon finliwe senre sewe wi ni, mberi le mbaa tanri ti na.

³² Leele mbele fuun paa pye wa Zheruzalemu ca konaa wa Benzhamε cenle woolo pe tara, a wunlunaḡa wì si ti, a pege yon finliwe nunḡba pi le fun. Kona, a Zheruzalemu ca woolo pe si tanga ma yala Yenḡele, pe teleye Yenḡele li yon finliwe senre ti ni.

³³ Ko punḡo na, a Zhoziyasi wì si yarisunndo tijangara ti ni fuun ti wo wa Izirayeli woolo pe tara ti lagapyew ki ni. Leele mbele fuun paa pye wa Izirayeli tara, a wì si pe ḡgbanga, a paa tunḡo piin Yawe Yenḡele, pe Yenḡele li kan. Zhoziyasi wi yinwege piliye yi ni fuun yi ni, leele pe sila laga Yawe Yenḡele, pe teleye Yenḡele li na.

---

† 34:31 34.31: Dete 4.29; 1 Kuro 22.19

35

*Wunlunaṅa Zhoziyasi
wila Paki feti wi pye
(2 Wunlu 23.21-23)*

¹ Wunlunaṅa Zhoziyasi wila Paki feti wi pye Yawe Yenṅele li meḡe ni wa Zheruzalemu ca. Paa Paki feti yaayoro ti gbo yeḡe li yenḡe koṅbannaṅa ki pilige ke ma yiri tijere wogo ko ni†.

² Wila saraga wofenne pe teḡe wa pe tunḡo ki na, ma kotogo le pe ni Yawe Yenṅele li sherigo gbogɔ ki tunḡo wogo ki na.

³ Levi setirige piile, poro mbele paa pye ma teḡe pe ye Yawe Yenṅele li kan konaa na Izirayeli woolo pe ni fuun pe nari, a wi si para pe ni ma pe pye fo: «Davidi wi pinambyɔ Salomɔ ṅa wila pye Izirayeli tara wunlunaṅa, wila sherigo gbogɔ ṅa kan, ye sa yon finliwe kesu wi teḡe wa ki ni. Koni ye se kaa wi tungu naa wa ye pajoro ti na. Yaa tunḡo piin Yawe Yenṅele, ye Yenṅele li kan konaa Izirayeli, li woolo wele, pe kan.

⁴ Ye ye yeḡe gbegele ye ye yeḡe walagi mbe yala ye setirige naa ye ṅbeleye yi ni, paa yeḡe ṅa na Izirayeli tara wunlunaṅa Davidi wo naa wi pinambyɔ Salomɔ wi ni paa ki yonlogɔ we†.

⁵ Ye sa yere wa laga kpoyi ki ni mbe yala ye sefenne sanmbala mbele pe yen Izirayeli woolo pe setiriye yi ni konaa mbe yala Levi setirige piile pe seye yi ṅbeleye yi ni.

⁶ Ye Paki feti yaayoro ti gbo. Ye ye yeḡe pye kpoyi, ye Paki feti wi gbegele ye sefenne, Izirayeli

† 35:1 35.1: Eki 12.1-28; Levi 23.5 † 35:4 35.4: 2 Kuro 8.14

woolo pe kan, mbe yala senre nda Yawe Yenɲele làa yo Moyisi wi kan, a wiri yo ti ni.»

⁷ A Zhoziyasi wì si simbapene yirifonmbolo naa sikapene yirifonmbolo waga nafa ma yiri ke (30 000) kan Izirayeli woolo sanmbala pe yeri, jango pe Paki feti wi pye, ma pinle napene waga taanri (3 000) ni. Ki yaara pa tila yiri wa wunlunaja wi yarijende ti ni.

⁸ Wi legboolo paa nandanwa yarikanra kan tara woolo pe yeri, naa saraga wofenne konaa Levi setirige piile pe yeri. Hilikiya naa Zakari konaa Yehiyeli, poro mbele paa pye Yenɲele li sherigo gbogo tunngo ki teele, pe si simbaala waga shyen naa cenme kogoloni (2 600) kan saraga wofenne pe yeri, jango pe Paki feti wi pye, ma pinle nere cenme taanri (300) ni.

⁹ Konaniya, naa wi nasepiile nambala She-maya konaa Netaneyeli, naa Hashabiya, naa Yeyiyeli konaa Yozabadi poro paa pye Levi setirige piile pe teele wele. Paa simbapene yirifonmbolo naa sikapene yirifonmbolo waga kangurugo (5 000) kan Levi setirige piile pe yeri, jango pe Paki feti wi pye, ma pinle nere cenme kangurugo (500) ni.

¹⁰ Paa tunngo ki pyelomo pi gbegele. A saraga wofenne pe si saa yere wa pe tunngo pyesara ti ni. A Levi setirige piile pe pe yee walagi fun ma yala pe ngbeleye yi ni, paa yeye nga na wunlunaja wila ki yo we.

¹¹ Ko pungo na, a pe si Paki feti yaayoro ti gbo. A Levi setirige piile pe nee kasanwa pi kaan saraga wofenne pe yeri, a paa pi yanragi saraga

wosaga ki na. A Levi setirige piile pè sigi yaayoro ti koonlo.

¹² A pè si yaayoro nda tila daga mbe pye saara sogoworo ti tɛɛ ti yɛ mbe kari kan Izirayeli woolo setiriye ngbeleye yi yeri, jaŋgo peri wɔ saraga Yawe Yɛnɛɛ li yeri, paa yɛɛɛ nga na ki yen ma yonlogo wa Moyisi lasiri sewɛ wi ni we. Ko nunɔba ko paa pye nɛɛ ti wogo ki na fun.

¹³ A pè si Paki feti yaayoro ti fɔ kason na, ma yala ki kakonndɛɛɛ li ni, mɛɛ yarikanra nda ti yen kpoyi to sogo nɛɛdagala ni, naa cɔɔ ni konaa tuguron sikaara ni. Kona, a pè si fyɛɛɛ ma kara ti wowo mari yɛɛɛ Izirayeli woolo pe ni fuun pe na†.

¹⁴ Ko punɔgo na, a Levi setirige piile pè si Paki feti yaakara pe yɛɛra woro sogo konaa saraga wofennɛ pe woro ti ni, katugu saraga wofennɛ, Aron setirige piile wele, pe kɛɛ la pye ma yanra saara sogoworo to naa yanlaga lara ti womo pi na fɔ ma saa gbɔn ki yembinɛ li ni. Ko kɪ ti Levi setirige piile paa Paki feti yaakara pe woro sogo konaa ma saraga wofennɛ, Aron setirige piile wele, pe woro sogo.

¹⁵ Yurukoolo, Asafu setirige piile wele, paa koro yeresaga wa pe tunɔgo ki na ma yala Davidi, naa Asafu, naa Hema konaa wunlunana wi yariyanra yanfo Yedutun pe senyoro ti ni. Yeyonro korosifennɛ paa pye ma yere yeyongo nunɔba nunɔba pyew ki na. Pe sila pe tunɔgo ki yerege, katugu pe sefennɛ, Levi setirige piile wele, paa pe Paki feti yaakara ti sogo pe kan†.

† 35:13 35:13: ɛki 12.8-9 † 35:15 35:15: 2 Kuro 25.1

¹⁶ Ki pilige ki ni, pa pàa Yawe Yennɛɛ li tunɲo ki ni fuun ki yeɛ wɔ yɛɛn, mbe Paki feti wi pye konaa mbe saara sogoworo ti wɔ Yawe Yennɛɛ li yeri wa saraga wɔsaga ki na, ma yala wunlunaɲa Zhoziyasi wi senyoro ti ni.

¹⁷ Izirayeli woolo mbele pàa pye wa, pàa Paki feti wi pye ki sanga wi ni konaa Leve fu buru feti wi ni fɔ ma saa gbɔn piliye kolɔshyɛn†.

¹⁸ Maga ɛ Yennɛɛ yɔn sɛnrɛ yofɔ Samiyeli wi sanga wi na, pe faga Paki feti ɲa wa pye gbɛn wa Izirayeli tara. Paki feti ɲa Zhoziyasi wila pye wo naa saraga wofɛnnɛ pe ni, naa Levi setirige piile pe ni, naa Zhuda tara woolo pe ni fuun, naa Izirayeli woolo mbele pàa pye wa feti wi na pe ni konaa Zheruzalemu ca woolo pe ni, Izirayeli tara wunlumbolo wa kpe fa ki feti ɲa wa pye paa wo yɛn.

¹⁹ Zhoziyasi wi wunluwɔ pi yeɛ ke ma yiri kolɔtaanri wolo li ni, a pè sigi Paki feti wi pye.

Zhoziyasi wi kunwɔ

(2 Wunlu 23.28-30)

²⁰ Ki kagala ke punɲo na, maga ta Zhoziyasi wila Yawe Yennɛɛ li shɛrigo gbɔgɔ ki jɔgɔsara ti gbegele mako, pilige ka, a Ezhipiti tara wunlunaɲa Neko wì si kaa yiri ma kari sa malaga gbɔn wa Karikemishi ca, wa Efirati gbaan wi yɔn na. A Zhoziyasi wì si yiri ma saa wi fili mbe malaga gbɔn wi ni.

²¹ Ɛɛn fɔ, a Neko wì si pitunmbolo torogo wa Zhoziyasi wi yeri maa pye fɔ: «Zhuda tara wunlunaɲa, yinɲi ki yɛn mi naa mboro we

---

† 35:17 35:17: Ɛki 12.1-20

sogwo? Mi woro na paan mboro korogo nala malaga ni. Een fo go ka yege woolo mi yen na paan pe korogo malaga ni. Yennele ligi yo na kan ma yo mbege pye fyaw. Maga ka yiri mbe je Yennele li na, katugu li yen na ni, nakoma li yaa ma tongo.»

²² Een fo Zhoziyasi wi sila yenle mbe songoro mbe kari mboo yaga. A wi suu yee cenlomo pi kannga mbe sa malaga gbɔn Neko wi ni. Wi sila yenle mbe Neko wi senyoro ti logo, ma si yala Yennele lo laa ki senre ti le Neko wi yon. A Zhoziyasi wi si pan mbe malaga gbɔn wi ni wa Megido ca gbunlundage ki ni.

²³ Kona, a sandiga wonfenne pe si wunlunana Zhoziyasi wi won. A wunlunana wi suu tunmbyeele pe pye fo: «Yanla le ye kari na ni, katugu mi welege fo jenge.»

²⁴ A wi tunmbyeele pe suu wo wa wi malaga gbɔnwotoro wi ni, maa le wi magala gbɔnwotoro wa yege ni, mee kari wi ni wa Zheruzalemu ca. A wi si ku, a pe suu le wa wi teleye pe fanga ki ni. A Zhuda tara woolo poro naa Zheruzalemu ca woolo pe ni fuun pe si Zhoziyasi wi kunwo pi gbele.

²⁵ Yennele yon senre yofɔ Zheremi wila kunwo yurugo ko Zhoziyasi wi kunwo pi na†. Maga le le ko na, yurukoolo, nambala naa jele pe ni fuun pe para Zhoziyasi wi senre na wa pe kunwo yuuro ti ni fo ma pan ma gbɔn nala. Ki wogo ki pye kalege wa Izirayeli tara. Ki yuuro ti yen ma yonlogo wa kunwo yuuro sewe wi ni.

† 35:25 35:25: Zhere 22.15-16

²⁶ Zhoziyasi wi kapyegele sanngala naa kagala ngele wì pye tagawa ni, ma yala nga ki yen ma yonlɔɔ wa Yawe Yenɲele li lasiri sewe wi ni,

²⁷ wi kapyegele ke konɓbanngala naa ke punɓo wogolo, ke yen ma yonlɔɔ wa Izirayeli tara wunlumbolo konaa Zhuda tara wunlumbolo pe sewe wi ni.

36

Zhuda tara wunlunaɲa Yowahazi wi sanga (2 Wunlu 23.30-34)

¹ Kona, a Zhuda tara woolo pè si Zhoziyasi wi pinambyɔ Yowahazi wi le maa tege wunluwɔ pi na wa wi to wi yonlɔ, wa Zheruzalemu ca.

² Yowahazi wila ta yeɛ nafa ma yiri taanri, mee cen wunluwɔ pi na. Yenge taanri wila pye wunluwɔ pi na wa Zheruzalemu ca.

³ Katugu Ezhipiti tara wunlunaɲa Neko wila wi laga wa wunluwɔ pi na wa Zheruzalemu ca, mee lambo wɔɔɔ wa tara woolo pe na ma yo paa warifuwe culo waga taanri naa cenme tijere (3 400) konaa te culo nafa ma yiri ke kaan wi yeri.

⁴ Ko punɓo na, a Ezhipiti tara wunlunaɲa wì si Yowahazi wi nɔsepyɔ lenaɲa Eliyakimu wi tege wunluwɔ pi na Zhuda tara naa Zheruzalemu ca woolo pe go na. A wì si Eliyakimu wi mege ki kannga naa yinri Yehoyakimu. A wunlunaɲa Neko wì si Eliyakimu wi nɔsepyɔ lenaɲa Yowahazi wi yigi ma kari wi ni wa Ezhipiti tara†.

† 36:4 36.4: Zhere 22.11-12

Zhuda tara wunlunaja
Yehoyakimu wi sanga
(2 Wunlu 23.36-37)

⁵ Yehoyakimu wila ta yeɛ nafa ma yiri kangurugo mee cen wunluwo pi na. Yeɛ ke ma yiri nunɗa wila pye wunluwo pi na wa Zheruzalemu ca. Nga ki yen kapege Yawe Yenɗele, wi Yenɗele li yege na ko wila pye†.

⁶ Kona, a Babiloni ca wunlunaja Nebukanezari wi si yiri ma saa to wi na malaga ni, maa yigi maa po tuguyenre yongowo ni, mee kari wi ni wa Babiloni ca†.

⁷ Nebukanezari wila kari fun Yawe Yenɗele li sherigo gbogo yaapire ta ni ma saa ti tege wa wi wunluwo go ki ni, wa Babiloni ca.

⁸ Yehoyakimu wi kapyegele sanɗala, katijangara nda wila pye konaa nga kila pye wi na, ki kagala ke yen ma yonlogo wa Izirayeli tara wunlumbolo konaa Zhuda tara wunlumbolo pe sewe wi ni. A wi pinambyo Yehoyakini wi si cen wunluwo pi na wa wi yonlo.

Zhuda tara wunlunaja
Yehoyakini wi sanga
(2 Wunlu 24.8-17)

⁹ Yehoyakini wila ta yeɛ kolotaanri†, mee cen wunluwo pi na. Yenɗe taanri naa pilige ke wila

---

† **36:5 36.5:** 2 Wunlu 23.36-24.7; Zhere 22.18-19; 26.1-6; 35.1-19; 36 † **36:6 36.6:** 2 Wunlu 24.1; Zhere 25.1-38; 36.1-32; 45.1-5; Dani 1.1-2 † **36:9 36.9:** Nga ki yo fo: *Wila ta yeɛ kolotaanri* wa Yenɗele senre sewe laɛle mbele pe yen Gireki senre ni pe ni, pege yonlogo wa ma yo fo: *Wila ta yeɛ ke ma yiri kolotaanri*; ki yen ma yonlogo wa 2 Wunlu 24.8 laga ki ni.

pye wunluwo pi na wa Zheruzalemu ca. Nga ki yen kapege Yawe Yenɲele li yege na ko wila pye.

¹⁰ Ki yelapanna, a wunlunaɲa Nebukanezari wì si ti, a pè Yehoyakini wi le ma kari wi ni wa Babiloni ca, ma pinle Yawe Yenɲele li sherigo gbogo yarijende sonɲgbanga woro ti ni. A wì si Yehoyakini wi nɔsepyo lenaɲa Sedesiyasi wi tege wunluwo Zhuda tara woolo naa Zheruzalemu ca woolo pe go na†.

*Sedesiyasi wi wunluwo sanga
(2 Wunlu 24.18-20; Zhere 52.1-3)*

¹¹ Sedesiyasi wila ta yele nafa ma yiri nunɲba, mee cen wunluwo pi na. Yele ke ma yiri nunɲba wila pye wunluwo pi na wa Zheruzalemu ca†.

¹² Nga ki yen kapege Yawe Yenɲele, wi Yenɲele li yege na ko wila pye. Wi sila wi yege go sogo Yenɲele yon senre yofɔZheremi wi kan, wo ɲa wila pye na para wi ni Yawe Yenɲele li mege na we.

¹³ Mbe taga wa ko na, wila yiri ma je yere wunlunaɲa Nebukanezari wi na. A wo si ti a wì wugu Yenɲele li mege ki na mbe pye sinɲe wi kan. Eɛn fɔ, a wì si kaa je pew, maa yege pye nunɲbonɲbanla fɔ. Wii yenle mbe songoro mbe pan Yawe Yenɲele, Izirayeli woolo Yenɲele li korogo†.

¹⁴ Saraga wofenne teelee pe ni fuun naa leele pe ni fuun paa koro na kambasinnde ti piin na kee yege, na katijangara nda fuun cengele sanɲgala kaa pye na piin ti piin. Yawe Yenɲele

† 36:10 36.10: Zhere 22.24-30; 24.1-10; 29.1-2; 37.1; Eze 17.13

† 36:11 36.11: Zhere 27.1-22; 28.1-17 † 36:13 36.13: Eze 17.15

li sherigo gbogɔ nga làa pye kpoyi li yɛɛ kan wa Zheruzalemu ca, a pè sigi tɛgɛ fyongɔ ni.

¹⁵ Yawe Yɛnɛɛɛ, pe tɛɛye Yɛnɛɛɛ làa pitunmbolo torogo pe yeri ma pe yeri yɛrisaga lɛgɛɛ na, katugu poro mbele li woolo pe yinriwɛ la pye li na, ma pinle li censaga ki ni.

¹⁶ Ɛɛn fɔ pàa pye na tɛgɛ Yɛnɛɛɛ li pitunmbolo pe na, nali sɛnyoro ti tifaga konaa na tɛgɛ li yɔn sɛnrɛ yofɛnnɛ pe na†, fɔ a Yawe Yɛnɛɛɛ li nangbanwa pì saa toro li woolo pe ni, yaraga kpɛ saa ya mboo sogo.

Zhuda tara wunluwɔ pìla kɔ

(2 Wunlu 25.1-21; Zhere 52.3b-11)

¹⁷ Kona, a Yawe Yɛnɛɛɛ lè si Kalide† tara fɛnnɛ wunlunaɲa wi yirige maa wa Zhuda tara fɛnnɛ pe na. A wì pe lefɔnmbolo pe gbo tokobi ni fɔ wa laga kpoyi ki ni. Wi sila lefɔnɲɔ, nakoma sumboro, nakoma leɛɛ nakoma yinzifire fɔ wa kpɛ yaga yinwege na†.

¹⁸ Nebukanezari wìla Yɛnɛɛɛ li sherigo gbogɔ yaara, tugbɔɔɔ to naa tumɔɔɔ ti ni fuun ti lɛ ma kari ti ni wa Babilɔni tara, naa Yawe Yɛnɛɛɛ li sherigo gbogɔ yarijɛndɛ ti ni konaa wunlunaɲa wo naa wi legbɔɔɔ pe yarijɛndɛ ti ni.

¹⁹ A Kalide tara fɛnnɛ pè si Yɛnɛɛɛ li sherigo gbogɔ ki sogo konaa ma Zheruzalemu ca mbogo ki jan. Pàa kasɔn le wunluwɔ yinɛ ti ni fuun ti

---

† **36:16 36:16:** Zhuda tara fɛnnɛ pàa Yɛnɛɛɛ yɔn sɛnrɛ yofɔ Zheremi wi yɛrɛwɛ sɛnrɛ ti tifaga, fɔ wìla pe yeri kagala ngele wogo na, a kè kaa pan ma pe ta. † **36:17 36:17:** Kalide tara to nunɲba to pe maa yinri Babilɔni tara. † **36:17 36:17:** Zhere 21.1-10; 34.1-5

ni mari sogo konaa ma yaara sɔnɔgbanga woro ti ni fuun ti tɔngɔ†.

²⁰ Ko pyeɔɔɔ, mbele pàa sho tokobi wi kee, a Nebukanezari wì si pe koli ma kari pe ni wa Babiloni ca, ma saa pe pye wo naa wi pinambiile pe kulolo fɔ ma saa gbɔn sanga ɲa Perisi tara fenne pàa kaa wunluwɔ pi sho wi yeri wi na.

²¹ Ki pyelomɔ pi na ma, senre nda Yawe Yenɲele làa yo wa li yɔn senre yofɔ Zheremi wi yɔn, a tì siri yee yɔn fili. Wila yo fɔ: «Tara ti yaa koro waga fɔ sa gbɔn yeɛ nafa taanri ma yiri ke, ti yaa wogo wagati ɲa ni fɔ wi sa kɔ, ki wogowo wagati ɲa wila toro pe sila ti yaga ti wogo we.»

*Sirusi wila konɔ kan ma yo
Zhufuye pe sɔngɔɔ wa pe tara
(Esidi 1.1-3)*

²² Perisi tara wunlunaɲa Sirusi wi wunluwɔ pi yeɛ konɔgbanna li ni, a Yawe Yenɲele lè si jatere jenne tirige wi kotogo na, jango Yawe Yenɲele làa senre nda le li yɔn senre yofɔ Zheremi wi yɔn, a wiri yo ti ta tiri yee yɔn fili. A Sirusi wì si ti, a pège senre nda ti yari yɔn ni konaa mari yɔnlogɔ sewe na wa wi wunluwɔ tara ti ni fuun ti ni, ma yo fɔ:

²³ «Pa Perisi tara wunlunaɲa Sirusi wì yo yeen fɔ: <Yawe Yenɲele, Yenɲele na wa naayeri, lè tara na wunluwɔ pi ni fuun pi kan na yeri. Lìlan pye ma yo mbe sa go kan li kan wa Zheruzalemu ca, wa Zhuda tara. Ye ni, yoro mbele fuun ye yen li woolo, ye sɔngɔɔ ye kari wa Zheruzalemu ca. Yawe Yenɲele li pye ye ni!> »

† 36:19 36:19: 1 Wunlu 9.8

**Bibulu Jinmiire ni
Sénoufo, Djimini: Bibulu Jinmiire ni Bible**

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Djimini Senoufo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source
files dated 29 Jan 2022

a4863791-1c91-5f31-9a8f-034a18a2f8d8